



**Sytuacja osób doznających przemocy domowej
w województwie pomorskim w 2023 roku.**

Raport z badania pilotażowego

Spis treści

Wykaz skrótów	4
Wprowadzenie.....	5
Ogólna charakterystyka zjawiska	8
Prawne uwarunkowania prowadzenia procedur „Niebieskie Karty”	19
Przemoc domowa w województwie pomorskim w 2023 roku – obraz statystyki Policji.....	23
Sposób pozyskiwania danych – nota metodologiczna	24
Analiza i interpretacja wyników badania.....	27
Liczba wszczętych procedur	27
Stosunek pokrewieństwa	43
Sytuacja rodzinna	47
Sytuacja zawodowa	54
Sytuacja ekonomiczna	62
Sytuacja mieszkaniowa	66
Sytuacja zdrowotna	70
Formy przemocy	73
Przemoc psychiczna	75
Przemoc fizyczna	81
Uszkodzenie ciała	87
Inne formy przemocy.....	93
Przemoc ekonomiczna.....	99
Przemoc seksualna	106
Zaniedbanie	110
Podsumowanie.....	116
Wnioski końcowe i rekomendacje	119
Bibliografia.....	124
Spis tabel.....	127
Spis wykresów.....	128
Spis map	131
Załącznik nr 1. Narzędzie badawcze.....	133



Wykaz skrótów

CAS – centralna aplikacja statystyczna

CBOS – Centrum Badania Opinii Społecznej

DPS – dom pomocy społecznej

GDP – grupa diagnostyczno-pomocowa

JST – jednostka samorządu terytorialnego

NK – procedura „Niebieskie Karty”

NK-A – formularz „Niebieska Karta – A”

NK-B – formularz „Niebieska Karta – B”

NK-C – formularz „Niebieska Karta – C”

ODP – osoba doznająca przemocy domowej

OSP – osoba stosująca przemoc domową

ROPS – regionalny ośrodek polityki społecznej

Rozporządzenie – Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”

Ustawa – Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1673)

ZI – zespół interdyscyplinarny



Wprowadzenie

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy domowej definiuje przedmiotowe zjawisko jako jednorazowe lub powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste. Przez naruszenie praw lub dóbr osobistych rozumie się natomiast narażenie na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia, naruszenie godności, nietykalności cielesnej lub wolności, w tym seksualnej, powodowanie szkód na zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywoływanie cierpienia lub krzywdy, ograniczenie lub pozbawianie dostępu do środków finansowych, możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej, a także naruszanie prywatności, wzbudzanie poczucia zagrożenia, poniżenia, udręczenia, także za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej¹.

Przeciwdziałanie przemocy domowej jest zadaniem realizowanym przez organy administracji rządowej oraz jednostki samorządu terytorialnego². Ustawa zawiera szczegółowy zakres obowiązków spoczywających na gminach, powiatach oraz samorządach województw, a z analizy wynika, że ich zasadnicza część spoczywa na jednostkach gminnych. Działania gminne głównie są adresowane osobom doświadczającym przemocy domowej, zaś działania powiatowe – osobom stosującym przemoc.

Każdy szczebel administracji samorządowej – gmina, powiat oraz województwo – zobowiązany jest do opracowania i realizacji programu przeciwdziałania przemocy domowej³. Co więcej, wśród zadań samorządu województwa realizowanych przez regionalny ośrodek polityki społecznej (ROPS) w Ustawie wskazano inspirowanie i promowanie nowych rozwiązań w zakresie przeciwdziałania przemocy domowej⁴. Tego typu zadania wskazano również w Ustawie o pomocy społecznej – m.in. diagnozowanie i monitorowanie wybranych problemów społecznych w regionie⁵.

¹ Art. 2 ust. 1 pkt. 1 Ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1673).

² Art. 6 ust. 1 Ustawy.

³ Art. 6 ust. 2 pkt. 1, Art. 6 ust. 3 pkt. 1, Art. 6 ust. 6 pkt. 1 Ustawy.

⁴ Art. 6 ust. 6 pkt. 4 Ustawy.

⁵ Art. 21 pkt. 3a Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1283 z późn. zm.).



W przedmiotowej literaturze dostrzega się potrzebę monitorowania sytuacji związanej z występowaniem przemocy domowej oraz prowadzenia badań obszarowych⁶.

Działania badawcze i diagnostyczne powinny być podstawą planowania i przeprowadzania skutecznych interwencji w obszarze szeroko rozumianej polityki społecznej, w tym także przeciwdziałania przemocy domowej. Aktualny stan wiedzy w tym obszarze jest jednak znacznie ograniczony – zwłaszcza, jeśli mowa o danych statystyki publicznej. Pozyskuje się bowiem głównie dane statystyki Policji (w zakresie m.in. liczby wszczętych procedur) oraz dotyczące realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie⁷. Ostatnie ze wspomnianych sprawozdań, w zakresie osób doznających przemocy (ODP) zawiera informacje m.in. o liczbie osób i rodzin objętych procedurą NK, pomocy udzielonej ODP, zabezpieczeniu dzieci na mocy art. 12a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej czy liczbie zrealizowanych projektów pomocowych dla ODP. Dane sprawozdawczości nie obejmują zatem szczegółowych informacji dotyczących ODP, zwłaszcza jeśli chodzi o ich socjodemograficzną charakterystykę. Brak rozpoznania sytuacji jest barierą planowania efektywnych działań polityki społecznej ukierunkowanych na przeciwdziałanie przemocy oraz wsparcie osób, które jej doznają.

W celu efektywnego diagnozowania i monitorowania zjawiska przemocy domowej na poziomie województwa ROPS Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego przygotował dedykowane narzędzie – sprawozdanie obejmujące dane dotyczące osób doznających przemocy na podstawie informacji zawartych w procedurach „Niebieskie Karty”. W oparciu o wspomniane narzędzie przeprowadzono badanie pilotażowe, którego wyniki przedstawiamy w niniejszym raporcie. Zawarte w nim dane mają dostarczyć wiedzy o występowaniu przemocy domowej w regionie, szczególnie zaś o sytuacji osób doznających przemocy oraz być podstawą planowania działań ukierunkowanych na przeciwdziałanie temu zjawisku.

⁶ I. Zielińska-Poćwiardowska, P. Sosnowska-Buxton, *Przemoc domowa w Polsce: zaproszenie do podjęcia socjologicznej analizy zjawiska*, „Studia Socjologiczne” nr 2(249)/2023, A. Zybala, *Architektura polityki walki z przemocą w rodzinie*, „Polityka Społeczna” nr 7/2014

⁷ Aktualnie jest to Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024-2030, jednak dotychczas nie zaktualizowano nazewnictwa stosowanego w sprawozdawczości.



Raport składa się z siedmiu części. Otwiera go „Ogólna charakterystyka zjawiska”, w której zawarto najważniejsze wątki związane z doświadczaniem i stosowaniem przemocy. Część ta ma na celu jedynie zarysować kształt badanego zjawiska i przybliżyć jego temat osobom, które na co dzień nie mają z nim styczności. W kolejnej części zobrazowano prawne uwarunkowania prowadzenia procedur „Niebieskie Karty”, które są podstawą działania w środowisku zarówno przez odpowiednie służby, jak i osoby zatrudnione w ośrodkach pomocy społecznej. Część trzecia zarysowuje obraz zjawiska przemocy domowej w województwie pomorskim w 2023 roku poprzez dane statystyki policyjnej. To ważny punkt, bowiem obraz uchwycony w procesie badawczym w niektórych miejscach różni się od tego rysującego się w statystyce Policji. Część czwarta jest opisem sposobu pozyskiwania danych i podjętych decyzji metodologicznych w tym zakresie. Zawarte w nim treści mogą być źródłem planowania i multiplikowania rozwiązań badawczych przez inne jednostki samorządu terytorialnego czy badaczy i badaczki zjawiska przemocy domowej. Kluczową częścią raportu jest analiza i interpretacja wyników badania, na którą składa się osiem części, a każda dotyczy innego obszaru pozyskanych danych. Przeanalizowano w nich sytuację osób doznających przemocy pod kątem: stosunku pokrewieństwa, sytuacji rodzinnej, zawodowej, ekonomicznej, mieszkaniowej, zdrowotnej, a ponadto liczbę wszczętych procedur oraz poszczególne formy doznawanej przemocy. Wybrane wnioski z analizy danych zostały zebrane w „Podsumowaniu”, a następnie ujęte we „Wnioskach i rekomendacjach”. Raport otwierają: wykaz skrótów i wprowadzenie, a zamykają: bibliografia, spisy tabel, wykresów i map.

Wszystkim osobom zaangażowanym w badanie pilotażowe, zatrudnionym w ośrodkach pomocy społecznej na terenie województwa pomorskiego składamy wyrazy wdzięczności – dzięki Państwa otwartości i gotowości do wspólnego działania badawcze przedsięwzięcie przedstawiane w niniejszym raporcie okazało się możliwe do zrealizowania.



Ogólna charakterystyka zjawiska

Zjawisko przemocy domowej przez długi czas uznawane było za sprawę prywatną, pozostającą wyłącznie w kręgu rodzinnym. Aktualnie jest istotnym problemem społecznym, podejmowanym przez instytucje krajowe, międzynarodowe oraz organizacje pozarządowe⁸. Przemoc jest jednak zjawiskiem demokratycznym nie tylko ze względu na fakt, iż może występować w każdym środowisku, niezależnie od uwarunkowań sytuacji społeczno-gospodarczej, lecz także niezależnie od czasu historycznego czy kontekstów kulturowych⁹. Stosowanie przemocy niejako związane jest z walką o pozycję, władzę czy wpływy, tak w relacji partnerskiej, jak i w systemie rodzinnym, dotycząc małżonków jak i obustronnej relacji między rodzicami i dziećmi/potomstwem¹⁰.

Ważnym i wciąż aktualnym wyzwaniem przeciwdziałania przemocy domowej są funkcjonujące stereotypy, które niejednokrotnie leżą u podstaw przyzwalania czy usprawiedliwiania aktów przemocy skierowanych wobec kobiet¹¹. Z drugiej strony, mężczyźni doznający przemocy ze strony kobiet są wyśmiewani, lekceważeni a ich pozycja/wartość są deprecjonowane, co staje się przyczyną nieujawniania przez nich doznawania przemocy¹². Niejednokrotnie same zgłoszenia doznawania przemocy nie spotykają się z aprobatą odpowiednich służb, są poddawane wątpliwościom lub podważane. Przemoc stosowana przez kobiety wobec mężczyzn charakteryzuje się nieco innym repertuarem zachowań, a zwłaszcza bardziej rozbudowanych form przemocy psychicznej¹³.

Wśród funkcjonujących społecznie przekonań wymienić można także te, dotyczące uznawania przez rodziców, że dzieci są ich własnością, co ze społecznej

⁸ J. Grzymała, *Czy przemoc domowa ma płeć?*, „Przegląd socjologiczny” nr 73(1)/ 2024, s. 172.

⁹ A. Szafranek, *Konflikt i przemoc z udziałem seniorów w domach pomocy społecznej – uregulowania prawne i rekomendacje działań naprawczych. Przykład Podlasia*, „Praca Socjalna” nr 2(33), 2017, s. 50.

¹⁰ E. Panek, *Wola mocy ku przemocy. Społeczne i kulturowe aspekty zjawiska zachowań przemocowych w rodzinie*, „Praca Socjalna” nr 2(33)/ 2017, s. 17.

¹¹ U. Kempieńska, M. Rudenko, *Przemoc domowa wobec kobiet w dobie COVID-19 – możliwości pomocy*, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze” nr 10/2022, s. 42.

¹² E. Panek, *Wola mocy ku przemocy. Społeczne i kulturowe aspekty zjawiska zachowań przemocowych w rodzinie*, „Praca Socjalna” nr 2(33)/ 2017, s. 19–20.

¹³ Cabalski M. *Przemoc stosowana przez kobiety. Studium kryminologiczne*, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2014, s. 320–323.



perspektywy powoduje bierność ze strony osób trzecich, będących świadkami zachowań przemocowych skierowanych wobec dzieci¹⁴. Należy jednak zaznaczyć, że sytuacja w tej kwestii uległa znaczącej poprawie. Jak wynika z wyników badań Centrum Badania Opinii Społecznej (CBOS) od 1994 do 2023 roku odsetek osób, które są zdania, że wobec dzieci zdecydowanie nie powinno się stosować żadnych kar cielesnych wzrósł z 23 do 48%¹⁵. Spostrzeżenia te są spójne z wynikami badań Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę, według których 59% osób biorących udział uważało, że bicie jako kara nigdy nie powinna być stosowana, a 31%, że można ją stosować w usprawiedliwionych sytuacjach¹⁶. Znacząco wzrósł odsetek deklarowania przez opiekunów, że dziecko nigdy nie dostało lania – z 46% w 1994 roku do 92% w 2023 roku¹⁷.

W badaniu z 2023 roku CBOS pierwszy raz zawarł pytania o bycie w miejscu publicznym świadkiem przemocy skierowanej wobec dziecka. 66% osób biorących udział w badaniu co najmniej raz było świadkiem krzyczenia lub wyzywania dziecka, 45% szarpania go, a 20% uderzania lub bicia¹⁸. Warto podkreślić, że tylko 1 na 3 osoby będące świadkami przemocy wobec dziecka (niezależnie od formy) nigdy nie miała wątpliwości w kwestii reagowania¹⁹. W jeszcze mniej optymistycznych barwach maluje się kwestia zwracania uwagi dorosłym w miejscu publicznym, którzy źle traktowali dzieci. W ostatniej doświadczonej sytuacji bycia świadkiem przemocy wobec dziecka, aż 61% osób zadeklarowało, że nikt nie zwrócił uwagi dorosłej osobie, która to zachowanie przejawiała²⁰.

Postawy wobec prawnego zakazu stosowania poszczególnych kar fizycznych (uderzenie w twarz, mocne bicie ręką, bicie pasem lub innym przedmiotem, ciągnięcie za włosy lub ucho, potrząsanie lub popychanie, klapsy) wobec dzieci lokują

¹⁴ E. Panek, *Wola mocy ku przemocy. Społeczne i kulturowe aspekty zjawiska zachowań przemocowych w rodzinie*, „Praca Socjalna” nr 2(33)/ 2017, s. 33.

¹⁵ *Przemoc wobec dzieci – opinie, doświadczenia, reagowanie. Komunikat z badań nr 110/2023*, Centrum Badania Opinii Społecznej, Wrzesień 2023, s. 2.

¹⁶ K. Makaruk, K. Drabarek, *Postawy wobec kar fizycznych i ich stosowanie. Raport z badań, 2022*, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, s. 15.

¹⁷ *Przemoc wobec dzieci – opinie, doświadczenia, reagowanie. Komunikat z badań nr 110/2023*, Centrum Badania Opinii Społecznej, Wrzesień 2023, s. 6.

¹⁸ Ibidem, s. 9.

¹⁹ Ibidem, s. 11.

²⁰ Ibidem, s. 13.



się raczej po stronie popierania ich zakazu. W większości wymienionych form ponad 60%²¹ osób biorących udział w badaniu opowiedziało się za takim zakazem, a wyjątkiem był zakaz stosowania klapsów, gdzie po 25% osób opowiedziało się za zakazem i zdecydowanym zakazem, a 43% za brakiem takiego zakazu²².

W przypadku dzieci, najczęściej zamiennie stosuje się dwa pojęcia: przemocy oraz krzywdzenia. Pojęcie krzywdzenia podkreśla szerszy kontekst sytuacyjny, który obejmuje tak intencjonalne działania, jak i zaniedbywanie/ bezczynność. Krzywdzenie, tak jak przemoc może obejmować sfery funkcjonowania: psychicznego, fizycznego, emocjonalnego czy seksualnego, a ponadto zaniedbanie przejawiające się nierealizowaniem zadań opiekuńczych (m.in. zapewnianiem opieki, pożywienia, ubrania, bezpieczeństwa czy dostępu do usług zdrowotnych)²³. W przypadku przemocy skierowanej wobec dzieci w sposób szczególny podkreśla się konsekwencje dla ich życia w dorosłości. Te, mogą obejmować podejmowanie zachowań ryzykownych, zaburzenia odżywiania, nadużywanie substancji psychoaktywnych, nieufność oraz negatywne oczekiwania względem innych ludzi, silną potrzebę kontrolowania innych czy alienację²⁴.

Bezpośrednimi konsekwencjami przemocy doznawanej przez dzieci są obrażenia fizyczne, zaniedbanie i nierealizacja podstawowych potrzeb, zaś w długoterminowej perspektywie powodują zaburzenia rozwoju psychicznego, społecznego, a także na poziomie biologicznym – zmian w budowie mózgu. Te ostatnie obejmują trudności z pamięcią, kontrolą poznawczą czy uczeniem się. Negatywne konsekwencje dotyczą wspomnianego już „klapsa”, które jeszcze w okresie dzieciństwa są źródłem zachowań agresywnych, antyspołecznych, zaburzeń relacji z rodzicami, zdolności poznawczych czy obniżonej samooceny. Szczególnie dotkliwe są konsekwencje zaniedbania emocjonalnego i przemocy psychicznej – zalicza się do nich m.in.

²¹ Przedział między 70% a 62%.

²² K. Makaruk, K. Drabarek, *Postawy wobec kar fizycznych i ich stosowanie. Raport z badań*, 2022, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, s. 17.

²³ J. Helios, W. Jedlecka, *Współczesne oblicza przemocy. Zagadnienia wybrane*, E-Wydawnictwo. Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa, Wrocław 2017, s. 77-81.

²⁴ Ibidem, s. 68,84.



tendencję do lęków, występowanie dolegliwości somatycznych w dorosłości, a także rozwój osobowości typu borderline²⁵.

Doznawanie przemocy w dzieciństwie może powodować wystąpienie w przyszłości psychopatologii i zachorowania na choroby psychiczne. Badania pokazują bowiem zależność między doświadczaniem przemocy fizycznej lub psychicznej oraz wykluczenia społecznego w dzieciństwie w domu rodzinnym a temperamentem. Osoby, które doznawały przemocy osiągają wyższe wyniki we wszystkich tzw. chorobowych wymiarach temperamentu (depresyjnym, cyklotymicznym, drażliwym oraz lękowym), a jednocześnie niższe w wymiarze hipertymicznym. Choć temperament afektywny ma podłoże genetyczne i jest względnie stały w okresie życia, to może ulegać powolnym zmianom wynikającym z wpływu czynników zewnętrznych – wśród nich wymienia się także przemoc domową. Nasilone cechy temperamentu afektywnego cyklotomicznego i lękowego zwiększają u osób młodych ryzyko zachorowania na depresję²⁶.

Wyniki badania przeprowadzonego na zlecenie Fundacji Dajemy Dzieciom Siłę pokazują jak ważnym tematem jest doznawanie przemocy wśród dzieci uczęszczających na zajęcia sportowe. Badanie przeprowadzono wśród osób studiujących na wybranych, polskich uczelniach wyższych, które przed osiągnięciem pełnoletności regularnie, co najmniej raz w tygodniu uprawiały sport w ramach klubu bądź związku lub stowarzyszenia sportowego²⁷. Wyniki mówią, że 90% osób biorących udział w badaniu doświadczyło przed osiągnięciem pełnoletności przynajmniej jednej formy przemocy w środowisku sportowym. W największym stopniu doznawano przemocy psychicznej (86%), w co drugim przypadku przemocy fizycznej, a 1/3 osób przemocy seksualnej. Osobami stosującymi przemoc psychiczną oraz seksualną byli częściej współzawodnicy niż osoby sprawujące opiekę, zaś w przypadku przemocy fizycznej – częściej ci drudzy²⁸. Zdecydowana

²⁵ J. Włodarczyk, *Przemoc wobec dzieci*, „Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka”, 16(1)/2017, s. 208–209.

²⁶ K. Kołodziej, D. Kolano, K. Kołodziej, D. Sowińska, *Wymiary temperamentu afektywnego, a doświadczanie przemocy lub wykluczenia społecznego w dzieciństwie*, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze” nr 5/2025, s. 43 – 45.

²⁷ Sz. Wójcik, K. Makaruk, J. Kopycka, J. Szolajska, N. Organista, *Przemoc wobec dzieci w sporcie. Pełny raport z badań ilościowych*, 2024, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, s.19.

²⁸ Ibidem, s. 5.



większość aktów przemocy nie została zgłoszona osobom dorosłym, a jej doznawanie było przyczyną autoagresji – zarówno okaleczania się, jak i prób samobójczych²⁹.

Analizując zjawisko przemocy najczęściej wskazuje się, że ma ono płęć i obserwacja ta znajduje swoje odzwierciedlenie w wiedzy o charakterze naukowym. Liczne badania krajowe i międzynarodowe pokazują, że kobiety znacznie częściej niż mężczyźni doznają przemocy³⁰. Należy nadmienić, że wiele przypadków pozostaje niezgłoszonych, czego przyczyną są m.in. charakter relacji z osobą stosującą przemoc, niewystarczające wsparcie systemowe, stereotypowe postrzeganie osób doznających przemocy.

Według danych Światowej Organizacji Zdrowia zawartych w raporcie z 2014 roku, około 30% kobiet na świecie, które kiedykolwiek były w związku, doświadczyło przemocy fizycznej i/lub seksualnej ze strony bliskiego partnera³¹. Wnioski te potwierdzają także dalsze badania obejmujące dane za lata 2000-2018³².

Przekrojowe dane z różnych badań potwierdzają, że to kobiety w zdecydowanej większości doświadczenia przemocy domowej, a po uwzględnieniu okoliczności rodzinnych (m.in. nieporozumień) można wskazać, że po pierwsze – kobiety częściej zostają zamordowane, a po drugie – dom jest bardziej niebezpiecznym miejscem dla kobiet niż mężczyźni³³.

Z danych statystycznych sądów powszechnych i prokuratury za 2021 rok wynika, że mężczyźni stanowili 89,5% osób skazanych za stosowanie przemocy w rodzinie, zaś pozostały odsetek stanowiły kobiety. Kobiety były częściej pokrzywdzonymi w ww. sprawach, a ich odsetek sięgnął 53,9% (w przypadku mężczyzn było to 39,6%, zaś dzieci 6,5%)³⁴. Tożsamy wniosków dostarczyła analiza mediów

²⁹ Ibidem, s. 6.

³⁰ K. Groszkowska, *Przemoc domowa i seksualna wobec kobiet w Polsce*, Instytut Prawa Ustrojowego, s. 15.

³¹ *Global status report on violence prevention*, World Health Organization, 2014, s. 14, dostępne: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241564793>.

³² *Violence against women*, World Health Organization, 25 marca 2024 r., dostępne: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>.

³³ J. Grzymała, *Czy przemoc ma płeć?*, „Przegląd Socjologiczny” nr 73(1)/2024, s. 179–182.

³⁴ M. Lewoc, *Dane statystyczne z sądów powszechnych i prokuratury* W: R. Durda, B. Gruszczyńska, M. Grzyb, W. Klaus, M. Lewoc, P. Szczupaczyńska, D. Woźniakowska-Fajst, G. Wrona, *Teraz koniec*



przeprowadzona na potrzebę opracowania raportu „Czarna Księga Ofiar Przemocy Domowej w Polsce 2021”. Spośród zebranych przypadków najliczniej występowały zabójstwa kobiety przez jej byłego lub obecnego partnera, przy czym dominowała relacja nieformalna. Niemal w 1/3 spraw zabójstwo wynikało z chęci zakończenia związku przez kobietę³⁵.

Przemoc jest zjawiskiem występującym nie tylko w środowisku domowym/rodzinnym, lecz także w instytucjach wsparcia dziennego czy całodobowego, funkcjonujących w ramach systemu pomocy społecznej. Badania światowe mówią na przykład o doświadczaniu przemocy seksualnej przez mieszkanki domów pomocy społecznej (DPS), której sprawcami są młodszy mężczyźni, współzamieszkujący placówkę. Podobnych wniosków dostarczają badania prowadzone w Polsce, przy czym kategorię osób stosujących przemoc poszerzono o członków rodzin osób zamieszkujących DPS. Seniorzy i seniorki zamieszkujący w DPS doświadczają także przemocy ze strony personelu, a najczęstszą przyczyną jest brak czasu, wynikający ze zbyt dużej liczby mieszkańców i zbyt małej liczby kadry³⁶.

Zjawisko przemocy występuje w formie cykli, tj. powtarzających się po sobie kolejnych faz: narastającego napięcia, ostrej przemocy (wybuchu) oraz miodowego miesiąca. Trwanie przemocy powoduje systematyczne zmniejszanie się odstępów czasu pomiędzy występowaniem poszczególnych faz. Akty przemocy występują coraz częściej, a faza miodowego miesiąca zmniejsza się lub całkowicie zanika. Cykl rozpoczyna faza narastającego napięcia, w którym to u osoby stosującej przemoc obserwuje się przybierające na sile rozdrażnienie i podenerwowanie. W tej fazie zazwyczaj nie dochodzi do aktów przemocy, a zachowania przyjmują raczej rozmytą formę, np. zwracania uwagi czy wywoływania awantur. Osoba doznająca przemocy stara się rozładować jakoś napięcie, by zapobiec wybuchowi agresji (uspokaja, unika kontaktu), jednak narastające napięcie kumuluje się i zostaje rozładowane w kolejnej

z Tobą. *Czarna Księga Ofiar Przemocy Domowej w Polsce 2021*, Instytut Psychologii Zdrowia Polskiego Towarzystwa Psychologicznego, Warszawa 2022, s. 27–28.

³⁵ M. Grzyb, W. Klaus, D. Woźniak-Fajst, *Śmierć z ręki najbliższych – monitoring mediów* W: R. Durda, B. Gruszczyńska, M. Grzyb, W. Klaus, M. Lewoc, P. Szczupaczyńska, D. Woźniakowska-Fajst, G. Wrona, *Teraz koniec z Tobą. Czarna Księga Ofiar Przemocy Domowej w Polsce 2021*, Instytut Psychologii Zdrowia Polskiego Towarzystwa Psychologicznego, Warszawa 2022, s. 46.

³⁶ A. Szafranek, *Konflikt i przemoc z udziałem seniorów w domach pomocy społecznej – uregulowania prawne i rekomendacje działań naprawczych. Przykład Podlasia*, „Praca Socjalna” nr 2(33), 2017, s. 51,60.



fazie³⁷. W fazie ostrej przemocy, osoba stosująca przemoc wykorzystuje wachlarz różnorodnych form przemocy, zaś osoba doznająca odczuwa w związku z tym złość, a nawet nienawiść skierowaną wobec tej pierwszej, jak i siebie (obwiniając się za nieskuteczne zatrzymanie kolejnego aktu przemocy)³⁸. Podczas ostatniej fazy – miodowego miesiąca, osoba stosująca wyraża skruchę, przeprasza, obiecuje poprawę i skutecznie przekonuje do niej osobę doznającą. W celu przekonania odwołuje się do wrażliwości, czułości, a niejednokrotnie zadośćuczynień w formie prezentów³⁹. To właśnie ta faza utrzymuje osobę doznającą w błędnym kole przemocy. Zatem, ze względu na cykliczność procesu, interwencje ukierunkowane na zatrzymanie przemocy powinny uwzględniać nie tylko wsparcie osób doznających, lecz także działania skierowane do osób stosujących przemoc.

Osoba stosująca przemoc może zostać skierowana do udziału w programie korekcyjno-edukacyjnym, który ma na celu powstrzymanie przed dalszym stosowaniem przemocy oraz rozwijanie umiejętności samokontroli i rozwiązywania problemów bez stosowania przemocy⁴⁰. W praktyce jednak nie we wszystkich powiatach realizowane są tego typu działania⁴¹, co niesie negatywne konsekwencje w zakresie skuteczności zatrzymania przemocy. Podstawowym warunkiem skutecznych interwencji w obszarze polityki społecznej, zwłaszcza zaś w kontekście przeciwdziałania przemocy domowej, jest dostępność usług wsparcia. Drugim komponentem skuteczności jest chęć korzystania z różnych form wsparcia przez osoby uwięzione w przemoc – zarówno doznające jak i ją stosujące.

Badanie przeprowadzone w 2015 roku wśród 11 ośrodków działających na terenie województwa śląskiego wykazało istotne problemy z naborem i utrzymaniem grup programów korekcyjno-edukacyjnych, przy czym odsetek rezygnacji zmniejsza się

³⁷ D. Mróz, *Praktyczne rozwiązania realizacji procedury „Niebieskie Karty”* Warszawa 2013, s.10; B. Piekło, *Przemoc domowa. Uwagi definicyjne i systemowe*, „Kwartalnik Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury”, Zeszyt 3 (51)/2023, s. 111–112.

³⁸ A. Kowalewska, *Przemoc w rodzinie – aspekty psychologiczne* W: E. Kowalewska-Borys (red.) *Problematyka przemocy w rodzinie. Podstawowe środki prawne ochrony osób pokrzywdzonych*, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2012, s. 29.

³⁹ J. Mazur, *Przemoc w rodzinie. Teoria a rzeczywistość*, Wydawnictwo Naukowe Żak, Warszawa 2002, s. 34.

⁴⁰ Art. 4 Ustawy.

⁴¹ J. Czerwińska, *Programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie – teoria i praktyka*, „Praca Socjalna” nr 3(33), 2018, s. 86.



wraz ze wzrostem poziomu zamknięcia grupy (otwarta, półotwarta, zamknięta)⁴². W przypadku osób doświadczających przemocy istotnym problemem są niechęć współpracy czy wycofywanie się z wcześniej przekazanych informacji, złożonych zeznań i deklarowania zatrzymania przemocy.

W okresie pandemii COVID-19 globalnie zaobserwowano wzrost liczby aktów przemocy domowej. W wybranych krajach, w tym również w Polsce odnotowano tendencję przeciwną – niewielki spadek wypełnianych formularzy NK-A zarówno przez Policję jak i osoby zatrudnione w systemie pomocy społecznej. Zjawisko argumentowano, zwłaszcza w przypadku pracowników i pracownic socjalnych, mniejszą liczbą wejść w środowisko, ze względu na obowiązujące ograniczenia⁴³. Obostrzeniami uzasadniano także rosnące występowanie aktów przemocy domowej, wynikające z długotrwałego pozostawania w miejscu zamieszkania czy braku możliwości spędzania czasu w inny (i dotychczasowy) sposób. Długotrwałe pozostawanie w środowisku domowym obnażały brak kompetencji komunikacyjnych w relacjach partnerskich, rodzinach oraz wśród osób współzamieszkujących, a to przekładało się na konflikty, eskalujące przemocą. Doświadczenia pandemii dostarczyły jednak motywacji do modyfikowania narzędzi wsparcia osób doświadczających przemocy, które poddano badawczej rewizji. We wspomnianym okresie korzystano z narzędzi elektronicznych umożliwiających kontakt na odległość, a doświadczenia te pozwoliły ocenić stosowanie mieszanych metod wsparcia, jako korzystnych, tak dla osób doświadczających przemocy, jak i osób zaangażowanych w przeciwdziałanie temu zjawisku⁴⁴.

Efektywność – przynajmniej ta deklaratorywna – oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych oceniana jest wysoko, a same działania, postrzegane jako wprowadzające zmiany w życiu. Wśród nich wymienia się: poprawę relacji z otoczeniem, nabywanie umiejętności nazywania emocji i umiejętności radzenia sobie z nimi, spotkanie osób o podobnych problemach oraz motywację do dalszej pracy nad sobą i poszukiwaniem pomocy. Warto jednak zaznaczyć, że ponad połowa osób

⁴² Ibidem, s. 91.

⁴³ U. Kempińska, M. Rudenko, *Przemoc domowa wobec kobiet w dobie COVID-19 – możliwości pomocy*, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze” nr 10/2022, s. 43–45.

⁴⁴ Ibidem, s. 50.



uczestniczących w programach ma świadomość stosowania przemocy jednak nie przyjmuje odpowiedzialności, uznając swój udział w programie za motywowany względami zewnętrznymi (np. znową) ⁴⁵.

Doświadczenia pracowników socjalnych mówią o podejmowaniu działań, które charakteryzuje rozproszenie czy niespójność⁴⁶. Organizacja systemu przeciwdziałania przemocy na poziomie gminnym uzależniona jest od wielkości JST, organizacji systemu pomocy społecznej (w tym infrastruktury społecznej) oraz środków budżetowych. Wielkość środków przekłada się bowiem na sposób organizacji systemu pomocy społecznej, czy mówiąc wprost – wielkość zatrudnienia pracowników socjalnych w ośrodku pomocy społecznej, co z kolei determinuje zakres i różnorodność oferty pomocowej. Sytuacja jest jednak zróżnicowana. W małych gminach lepiej oceniana jest dostępność pracownika socjalnego (świadczącego pracę socjalną), zaś gorzej dostępność innych form wsparcia (m.in. schronienie, pomoc psychologiczna czy pomoc prawna) ⁴⁷. Jednak to właśnie w małych gminach skuteczność systemu przeciwdziałania przemocy oceniana jest wyżej niż w większych jednostkach. Dzieje się tak za sprawą lepszej współpracy pomiędzy osobami reprezentującymi różne instytucje, co pozwala im lepiej znać specyfikę działania i jego ograniczenia⁴⁸.

Z kolei w przypadku procedur obowiązujących pracowników zatrudnionych w domach pomocy społecznej, przepisy prawa, jak i regulaminy instytucji nie zapewniają pracownikom odpowiednich uprawnień w zakresie przeciwdziałania przemocy w instytucjach, jak i własnej ochrony przed agresywnymi mieszkańcami⁴⁹.

Badania światowe pokazują, że przemoc domowa stosowana wobec kobiet, jako najczęściej doświadczanych przemocy, generuje istotne koszty ekonomiczne

⁴⁵ J. Czerwińska, *Programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie – teoria i praktyka*, „Praca Socjalna” nr 3(33), 2018, s. 94–95.

⁴⁶ Ibidem, s. 87.

⁴⁷ B. Kowalczyk, K. Rys, *Analiza skuteczności lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie z perspektywy pomocy społecznej w świetle badań*, „Praca Socjalna” nr 3(34)/ 2017, s.155 – 157.

⁴⁸ Ibidem, s. 160 – 161.

⁴⁹ A. Szafranek, *Konflikt i przemoc z udziałem seniorów w domach pomocy społecznej – uregulowania prawne i rekomendacje działań naprawczych. Przykład Podlasia*, „Praca Socjalna” nr 2(33), 2017, s. 52.



w budżetach państwa. Co ważne z perspektywy polityki społecznej i działania wspomnianego systemu przeciwdziałania przemocy, specjalistyczna pomoc oraz wysoka świadomość społeczna mogą zdecydowanie obniżyć koszty ekonomiczne, a co więcej – podnieść bezpieczeństwo kobiet⁵⁰. Podobnych szacunków dokonywano również w Polsce, dochodząc do tożsamyh wniosków – zapobieganie i szybkie reagowanie na przemoc domową generuje znacznie niższe koszty niż późniejsze koszty pracy z dysfunkcyjnym środowiskiem rodzinnym. Koszty te zmniejsza także efektywna praca z osobami stosującymi – należy bowiem pamiętać, że redukuje je zarówno po stronie wydatków na oddziaływania względem nich, jak i koszty interwencji czy terapii i wsparcia osoby doznającej przemocy⁵¹.

Badacze i badaczki podkreślają potrzebę rozpoznawania zjawiska przemocy, by możliwe było planowanie i przeprowadzanie skutecznych i efektywnych interwencji⁵². Brak wiedzy i problematyzowania zjawiska powoduje, że działania o charakterze prewencyjnym i pomocowym są nieefektywne⁵³. Podejmując się badania zjawiska należy mieć na względzie nie tylko umiejętności prowadzenia tego typu działań, których – jak wskazują cytowani autorki i autor – brakuje w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej i szerzej – w samorządach lokalnych. Istotną rolę odgrywa paradygmat i przyjęte założenia (zarówno te świadome, jak i nieświadomione) dotyczące samego zjawiska przemocy domowej, które determinują proces pozyskiwania danych. W prowadzonych badaniach dostrzega się dwie perspektywy – symetryczną i feministyczną. Symetryzm, prezentowany w głównej mierze przez mężczyzn, uznaje przemoc w związkach za symetryczną względem płci, tzn. dotyczące mężczyzn i kobiet jako osób stosujących i doznających przemocy w równym stopniu. Perspektywa feministyczna, reprezentowana w nieco większym stopniu przez kobiety niż mężczyzn, zakłada, że najczęściej to mężczyźni

⁵⁰ M. Lelek-Kratiuk, L. Pawłowski, *Koszty zdrowotne i społeczne przemocy domowej wobec kobiet*, „Państwo i Społeczeństwo” nr 4/ 2012 (XII), s. 36–41.

⁵¹ Z. Łapniewska, *Koszty przemocy, zaniechania i niewydolności systemu wobec występowania tego zjawiska w rodzinie* W: B. Zadumińska (red.), *Interwencja w kryzysie – kryzys w interwencji: refleksje, analizy, krytyka*, Towarzystwo Interwencji Kryzysowej, Wydawnictwo Oktopus. Kraków 2010.

⁵² A. Zybala, *Architektura polityki walki z przemocą w rodzinie*, „Polityka Społeczna” nr 7/ 2014 ,s. 14.

⁵³ I. Zielińska-Poćwiardowska, P. Sosnowska-Buxton, *Przemoc domowa w Polsce: zaproszenie do podjęcia socjologicznej analizy zjawiska*, „Studia Socjologiczne” nr 2 (249)/2023, s. 145–148.



Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego



Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską



stosują przemoc wobec kobiet. Płeć może zatem odgrywać istotną rolę w sposobach badania zjawiska⁵⁴.

⁵⁴ J. Grzymała, *Czy przemoc ma płeć?*, „Przegląd Socjologiczny” nr 73(1)/2024, s. 175.



Prawne uwarunkowania prowadzenia procedur „Niebieskie Karty”

Podstawą działań interwencyjnych prowadzonych w środowisku, ukierunkowanych na zatrzymanie przemocy jest procedura „Niebieskie Karty”⁵⁵. Zasady prowadzenia tychże procedur oraz wzory formularzy „Niebieska Karta” określono Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta”⁵⁶.

Warunkiem wszczęcia procedury jest wypełnienie formularza „Niebieska Karta – A” (NK-A) na podstawie uzasadnionego podejrzenia stosowania przemocy lub otrzymania zgłoszenia dokonanego przez jej świadka⁵⁷. Co do zasady formularz NK-A wypełnia się w obecności osoby doznającej przemocy domowej i nie wymaga to zgody ani osoby jej doświadczającej, ani stosującej⁵⁸.

Do wszczęcia procedury „Niebieskie Karty” (NK) uprawnieni są: pracownicy socjalni jednostki organizacyjnej pomocy społecznej oraz specjalistycznego ośrodka wsparcia dla osób doznających przemocy domowej, funkcjonariusze Policji, asystenci rodzin, nauczyciele wychowawcy lub nauczyciele znający sytuację domową małoletniego, osoby wykonujące zawód medyczny (np. lekarz, pielęgniarka, ratownik medyczny), przedstawiciele gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, a także pedagog, psycholog lub terapeuta (wchodzący w skład zespołu interdyscyplinarnego), zaś w przypadku żołnierzy pełniących czynną służbę wojskową – żołnierze Żandarmerii Wojskowej⁵⁹.

Działania w ramach procedury NK prowadzone są przez osoby stanowiące grupy diagnostyczno-pomocowe powoływane przez działający w gminie zespół interdyscyplinarny (ZI)⁶⁰. Zespół interdyscyplinarny składa się z przedstawicieli: jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, Policji, oświaty, ochrony zdrowia, organizacji pozarządowych, kurateli sądowej, Żandarmerii Wojskowej (na ich wniosek,

⁵⁵ Art. 9d ust. 1 Ustawy.

⁵⁶ Rozporządzenie.

⁵⁷ Ibidem, § 2 ust. 1.

⁵⁸ Art. 9d ust. 1 Ustawy § 2 ust. 5 Rozporządzenia.

⁵⁹ Art. 9a ust. 11–11d Ustawy.

⁶⁰ Art. 9a ust. 1–2 oraz art. 9d ust. 3 Ustawy.



w związku z zamieszkiwaniem w gminie żołnierza pełniącego czynną służbę wojskową), prokuratury oraz innych podmiotów działających na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej. W skład grupy diagnostyczno-pomocowej (GDP) wchodzi pracownik socjalny jednostki organizacyjnej pomocy społecznej oraz funkcjonariusz Policji, a jeśli zachodzi taka potrzeba, może to być również inna osoba wymieniona wśród uprawnionych do wszczęcia procedury NK, a ponadto, w sprawach, gdzie OSP pozostaje pod dozorem lub nadzorem kuratora – także zawodowy kurator sądowy⁶¹.

Tabela 1. Lista podmiotów uprawnionych do działania w ramach zespołu interdyscyplinarnego oraz przedstawicieli uprawnionych do wszczęcia procedury „Niebieskie Karty” i pracy w grupach diagnostyczno-pomocowych

zespół interdyscyplinarny	wszczęcie NK	GDP
jednostki organizacyjne pomocy społecznej,	pracownik socjalny jednostki organizacyjnej pomocy społecznej,	pracownik socjalny jednostki organizacyjnej pomocy społecznej,
Policja,	funkcjonariusz Policji,	funkcjonariusz Policji,
gminna komisja rozwiązywania problemów alkoholowych,	przedstawiciel gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych,	przedstawiciel gminnej komisji rozwiązywania problemów alkoholowych,
oświata,	nauczyciel wychowawca lub nauczyciel znający sytuację domową małoletniego,	nauczyciel wychowawca lub nauczyciel znający sytuację domową małoletniego,
ochrona zdrowia,	osoby wykonujące zawód medyczny	osoby wykonujące zawód medyczny

⁶¹ Art. 9a ust. 12 Ustawy.



	(lekarz, pielęgniarka, położna, ratownik medyczny),	(lekarz, pielęgniarka, położna, ratownik medyczny),
• kuratorzy sądowi,		• zawodowy kurator sądowy,
• prokuratorzy,		
• organizacje pozarządowe,		
• Żandarmeria Wojskowa,	• żołnierz Żandarmerii Wojskowej,	• żołnierz Żandarmerii Wojskowej,
• inne podmioty działające na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej,		
	• asystent rodziny,	• asystent rodziny,
	• pracownik socjalny specjalistycznego ośrodka wsparcia dla osób doznających przemocy domowej,	• pracownik socjalny specjalistycznego ośrodka wsparcia dla osób doznających przemocy domowej,
	• pedagog, psycholog, terapeuta pod warunkiem zatrudnienia w jednym z podmiotów tworzących ZI	• pedagog, psycholog, terapeuta pod warunkiem zatrudnienia w jednym z podmiotów tworzących ZI

Źródło: opracowanie własne.



Po wypełnieniu formularza NK-A osobie doznającej przemocy przekazuje się formularz „Niebieska Karta – B”, a w przypadku osoby małoletniej lub nieporadnej ze względu na wiek, stan psychiczny lub fizyczny przekazuje się go opiekunowi prawnemu lub faktycznemu lub pełnoletniej osobie wskazanej przez osobę doznającą przemocy (ODP), przy czym nie przekazuje się go osobie stosującej przemoc (OSP)⁶². Formularz „Niebieska Karta – B” (NK-B) zawiera informacje o charakterystyce przemocy, jej formach i przejawach oraz o możliwości uzyskania wsparcia i miejscu jego świadczenia.

Wszczynając procedurę formularz NK-A do 5 dni roboczych przekazuje się zespołowi interdyscyplinarnemu, który w terminie do 3 dni roboczych przekazuje go grupie diagnostyczno-pomocowej. Ta z kolei, w ciągu 5 dni roboczych odbywa pierwsze posiedzenie⁶³. Na posiedzenie grupy diagnostyczno-pomocowej zaprasza się osobę doznającą przemocy, w obecności której (co do zasady), dokonuje się analizy sytuacji, opracowuje indywidualny plan pomocy, znajdujące odzwierciedlenie w wypełnionym formularzu „Niebieska Karta – C” (NK-C). Formularz NK-C można wypełnić również bez obecności ODP, jej niestawiennictwo nie wstrzymuje działań podejmowanych przez GDP, zaś plan pomocy może ulegać zmianom. Grupa diagnostyczno-pomocowa podczas posiedzenia może także rozstrzygnąć o bezzasadności podejmowania działań i odstąpieniu od ich realizacji⁶⁴. Podobnie wygląda procedura postępowania w przypadku osób stosujących przemoc – zostaje zaproszona na posiedzenie GDP, podczas którego analizuje się sytuację, wypełnia formularz „Niebieska Karta – D” (NK-D) oraz ustala dalszy plan działań⁶⁵.

Ściśle określone terminy prowadzenia działań podkreślają potrzebę szybkiego reagowania i dynamicznego działania ukierunkowanego na zatrzymanie przemocy. Możliwość dostosowania składu GDP do sytuacji osoby/rodziny dotkniętej zjawiskiem przemocy świadczy natomiast o zindywidualizowanym podejściu, które ma wzmacniać skuteczność podejmowanych wysiłków i powinna być ich wyznacznikiem.

⁶² § 6 Rozporządzenia.

⁶³ Ibidem, § 8.

⁶⁴ Ibidem, § 11.

⁶⁵ Ibidem, § 12.



Przemoc domowa w województwie pomorskim w 2023 roku – obraz statystyki Policji

Według danych⁶⁶ Komendy Wojewódzkiej Policji w Gdańsku w 2023 roku policjanci i policjantki wypełnili 3,4 tys. formularzy NK-A i było to o 10,1% więcej niż w 2023 roku. 2/3 procedur uruchomiono w środowiskach miejskich, jednak dynamika przyrostu była większa w środowiskach wiejskich. 9,2% spośród wypełnionych formularzy dotyczyło sytuacji ponownego wypełnienia NK-A w trakcie trwającej procedury, zaś pozostałe wszczynały procedurę. Osobami stosującymi przemoc najczęściej byli mężczyźni (86,6%), jednak dynamika przyrostu w ujęciu rok do roku była większa w przypadku kobiet niż mężczyzn (odpowiednio 53,2% i 6,8%). Natomiast osobami doznającymi przemocy najczęściej były kobiety (63,4%), a wśród nich 90,2% w wieku do 65 lat. 26,3% procedur dotyczyło stosowania przemocy wobec małoletnich, wśród których nieznacznie więcej było chłopców (51,0%) niż dziewcząt. Najczęściej doznawano przemocy psychicznej (47%), a druga w kolejności była przemoc fizyczna (39%). W związku ze stosowaniem przemocy domowej zatrzymano 693 osoby (+5,2% r/r), spośród których 94,4% to mężczyźni.

Od 15 sierpnia 2023 roku Policja w związku ze stosowaniem przemocy domowej może wydać wobec osoby stosującej (1) nakaz natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia i zakaz zbliżania się do wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia (tzw. nakaz-zakaz), (2) zakaz zbliżania się do osoby doznającej przemocy na wyrażoną w metrach odległość (tzw. zakaz zbliżania) lub zakaz kontaktowania się z osobą doznającą przemocy domowej (tzw. zakaz kontaktowania), (3) zakaz wstępu na teren szkoły, placówki oświatowej, opiekuńczej lub artystycznej, obiektu sportowego lub miejsca pracy, i przebywania na tym terenie (tzw. zakaz wstępu)⁶⁷. Od 15 sierpnia do 31 grudnia 2023 roku w województwie pomorskim nakaz-zakaz zastosowano 92 razy, zakaz zbliżania 86 razy, zakaz kontaktowania 66 razy, a zakaz wstępu 14 razy.

⁶⁶ Źródło: Dane KWP w Gdańsku.

⁶⁷ Ustawa z dnia 13 stycznia 2023 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. poz. 289 z późn. zm.).



Sposób pozyskiwania danych – nota metodologiczna

Celem badania pilotażowego było monitorowanie i diagnozowanie zjawiska przemocy domowej na terenie województwa pomorskiego. Jego przedmiotem była sytuacja osób doznających przemocy domowej na wyżej wskazanym obszarze terytorialnym.

Badaniem objęto wszystkie gminy województwa pomorskiego (123 jednostki). Dane pozyskiwano wykorzystując autorski formularz sprawozdania w Centralnej Aplikacji Statystycznej (CAS).

Realizacja badania przypadła na przełomowy okres zmian przepisów dotyczących przeciwdziałania przemocy domowej – zarówno regulującej tę kwestię ustawy, jak i rozporządzenia w sprawie prowadzenia procedur „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy. Operacyjnie, w okresie trzech z czterech kwartałów 2023 roku obowiązywały wzory formularzy do procedury NK z 2011 roku, a w ostatnim, w wersji znowelizowanej w 2023 roku. Biorąc pod uwagę stosunkowo niewielkie zmiany między zawartością tych formularzy (zwłaszcza względem danych pozyskiwanych w badaniu), a także zapewnienie możliwości zestawienia danych w ujęciu rocznym, zdecydowano o utrzymaniu pierwotnie opracowanego narzędzia badawczego.

Wszystkie opisywane w tej części raportu decyzje metodologiczne podejmowano z myślą o minimalizacji ryzyka obciążenia wyników błędami, możliwości ich zestawienia i analizowania w ujęciu rocznym – prezentowane dane wciąż nie pozostają wolne od pewnych ograniczeń. Pozyskane w badaniu dane nie pozwalają na ekstrapolowanie wyników na ogół populacji województwa czy stawianie ich jako opisujących problem przemocy w Pomorskiem. Opisują jedynie sytuację osób, dla których w roku objętym badaniem wszczęto procedurę NK. Choć zatem formułowane wnioski dotyczą specyficznej sytuacji, to jest to pierwsze tego typu i tak pogłębione przedsięwzięcie badawcze w obszarze sytuacji osób doznających przemocy w regionie i kraju. Podjęte decyzje wynikały również z bardzo ograniczonych możliwości realizacji przedsięwzięcia badawczego, w tym, związanych z brakiem systemowych rozwiązań monitorowania i analizowania doświadczania przemocy w kraju (statystyka publiczna obejmuje jedynie niewielki wycinek), a także technicznej



obsługi procesu (brak dedykowanego systemu pozyskiwanych danych, przestarzałość i nie intuicyjność CAS jako narzędzia sprawozdawczego).

Badanie obejmowało dane pochodzące z wszystkich procedur NK wszczętych w okresie danego kwartału sprawozdawczego. Objęcie badaniem wszystkich realizowanych procedur spowodowałoby wykazywanie także tych, w których kontynuowane są już działania, co spowodowałoby chaos w zebranych danych oraz zwielokrotniłoby część przekazywanych danych, niekorzystnie wpływając na ich jakość i rzetelność. Gminy wykazywały wszystkie procedury wszczęte na jej terenie, niezależnie od organu wypełniającego. Zapobiegało to wielokrotnemu wykazywaniu jednej procedury w różnych gminach. W praktyce zdarza się bowiem tak, że działania skierowane do ODP i OSP prowadzone są na terenie różnych gmin. Inną możliwością jest wszczęcie procedury na terenie gminy tymczasowego pobytu ODP, którą przekazuje się do dalszej realizacji gminie, w której osoba ta zamieszkuje (przebywa na stałe).

W niektórych procedurach występowała więcej niż jedna ODP, jednak w badaniu założono wykazywanie jednej, głównej ODP w każdej procedurze – to dla tej osoby wypełniano dane sprawozdania (informację o większej liczbie ODP należało zamieścić w uwagach do danej procedury). Wynikało to z niejednokrotnie ograniczonej wiedzy pracowników socjalnych i innych osób wszczynających/prowadzących postępowanie w procedurze NK (np. ze względu na niechęć współpracy osoby/rodziny czy charakter interwencji wszczynającej procedurę). Ponadto zwielokrotniałoby pracę, którą wykonywano w ośrodkach pomocy społecznej, w związku z prowadzonym przez ROPS badaniem pilotażowym (na którą niejednokrotnie brakowało czasu, był to bowiem kolejny obowiązek do wykonania w tym samym czasie pracy), a także przy dalszej obróbce danych do analizy (brak odpowiednich funkcjonalności w CAS).

W toku realizacji badania podjęto także decyzję o rezygnacji z pozyskiwania szczegółowych danych pochodzących z formularza NK-C, w których jako główną ODP wskazano dziecko. Decyzja ta była rezultatem różnego podejścia do wypełniania tego formularza przez grupy diagnostyczno-pomocowe w odniesieniu do tej grupy ODP (w tym także rezygnacji z jego wypełniania). W związku



z powyższym, w raporcie nie znajdują się zatem szczegółowe analizy dotyczące charakterystyki dzieci jako ODP.

Uwzględniając uwarunkowania związane z możliwościami pozyskiwania informacji o osobach doznających przemocy przez osoby zaangażowane w realizację procedury „Niebieskie Karty”, sprawozdawczość objęła dane pochodzące z odpowiednich formularzy do procedury – w przypadku ODP był to formularz NK-A oraz NK-C. Również w oparciu o wzory wspomnianych formularzy opracowano narzędzie badawcze. Zarys narzędzia konsultowano z przedstawicielkami największych jednostek w województwie – Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Gdańsku oraz Zespołem ds. Przeciwdziałania Przemocy Domowej Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej w Gdyni. Celem konsultacji było szczegółowe dopracowanie narzędzia sprawozdawczego, tak, by było adekwatne do praktycznej strony realizacji procedury NK.

Narzędzie badawcze składało się z dwunastu pytań obszarowych: siedem dotyczyło danych pochodzących z formularza NK-A, a pozostałe pięć – z NK-C. Na podstawie danych z NK-A pozyskiwano dane dotyczące płci, miejsca zamieszkania, form przemocy oraz stosunku pokrewieństwa względem osoby stosującej przemoc. W oparciu o formularz NK-C należało wykazać dane o sytuacji rodzinnej, zawodowej, ekonomicznej, mieszkaniowej oraz zdrowotnej.

Jednostki sprawozdawcze mogły uzupełnić dane dotyczące procedury o inne, istotne dla niej informacje, poprzez zamieszczenie ich w polu „uwagi”. Wypełnienie go nie było obligatoryjne i większość jednostek skorzystała z takiej możliwości.

Narzędzie wykorzystane w badaniu zamieszczono w aneksie do raportu.



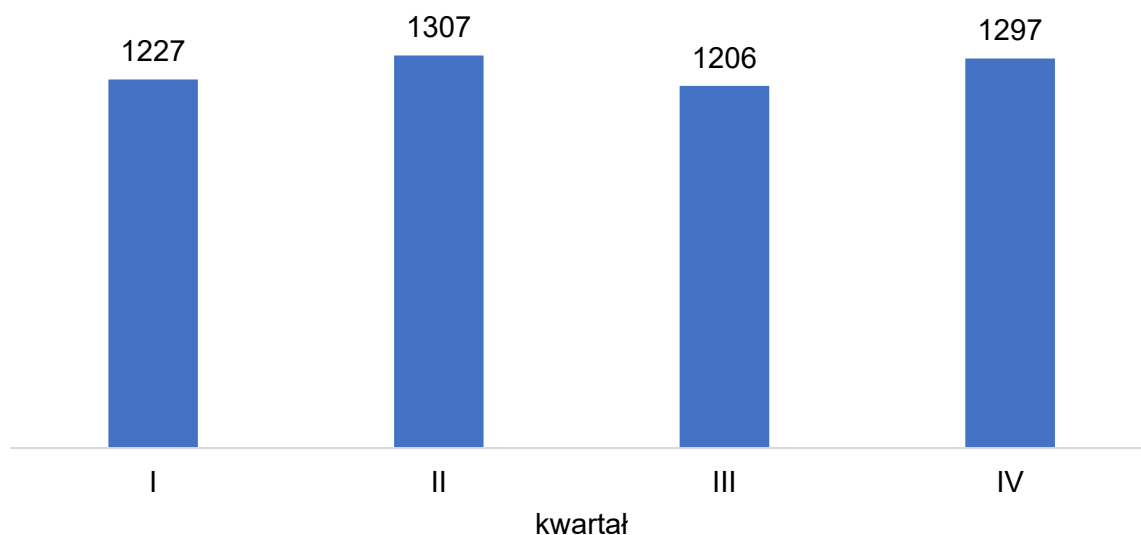
Analiza i interpretacja wyników badania

Liczba wszczętych procedur

Według danych pozyskanych w badaniu, ogólna liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty” w 2023 roku we wszystkich gminach województwa pomorskiego wyniosła 5037. Według sprawozdawczości ministerialnej w tożsamym okresie podmioty z obszaru pomocy społecznej wszczęły 1297⁶⁸ procedur. Tak znacząca różnica wynika z faktu, iż w sprawozdaniu z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie wykazane zostały jedynie procedury wszczęte przez pomoc społeczną. Badanie prowadzone przez ROPS objęło natomiast wszystkie procedury, niezależnie od jednostki wszczynającej.

W poszczególnych kwartałach sprawozdawczych liczba wszczynanych procedur NK nie ulegała istotnym fluktuacjom – obszar zmienności wyniósł 2,0 punkty procentowe. Dane o liczbie wszczętych procedur w podziale na kwartały przedstawia poniższy wykres.

Wykres 1. Liczba procedur „Niebieskie Karty” wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku w podziale na kwartały



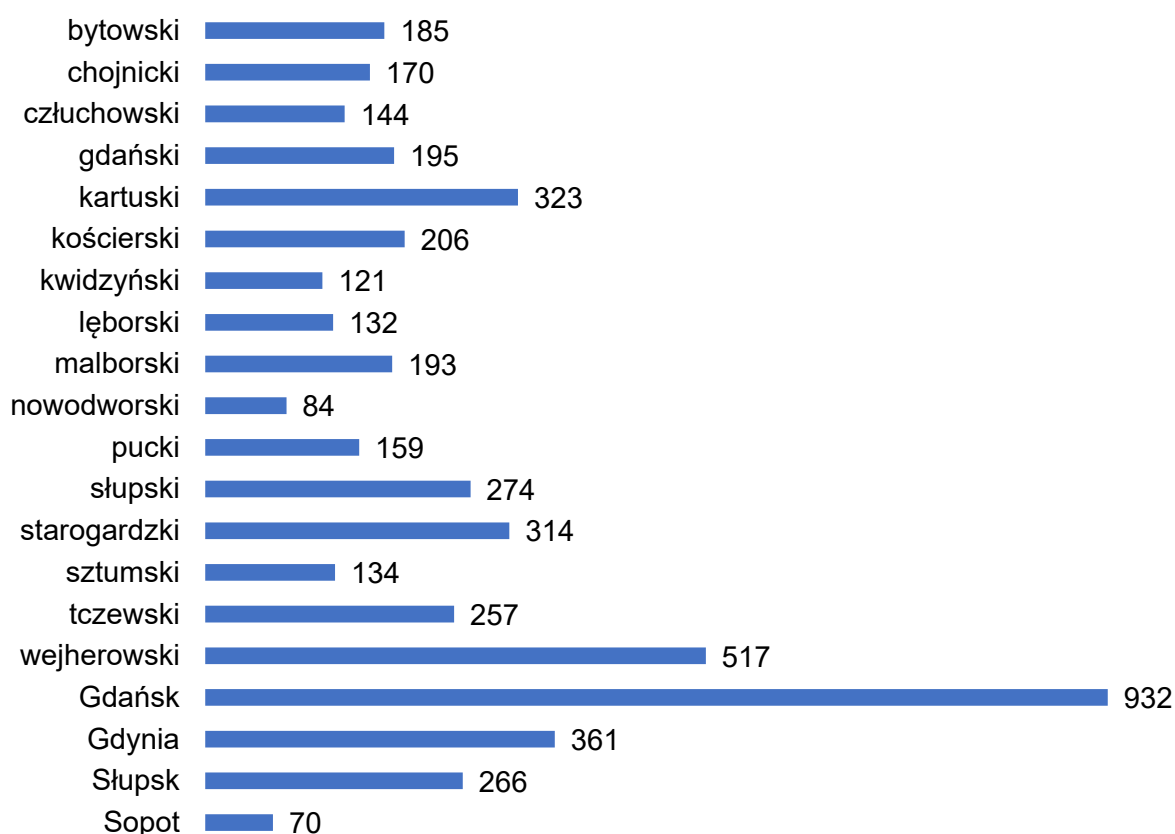
Źródło: badanie własne.

⁶⁸ Źródło: Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za okres I-XII 2023 r.; Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, Departament Pomocy i Integracji Społecznej.



Analizując liczbę procedur w perspektywie terytorialnej, tj. uwzględniając podział na powiaty należy wskazać, że najwięcej wszczęto ich w Gdańsku (932; 18,5% wszystkich procedur wszczętych w województwie). Natomiast najmniej procedur wszczęto w Sopocie (70; 1,4% procedur w województwie). Dane o liczbie wszczętych procedur w poszczególnych powiatach przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 2. Liczba procedur „Niebieskie Karty” wszczętych w 2023 roku w województwie pomorskim w układzie powiatów

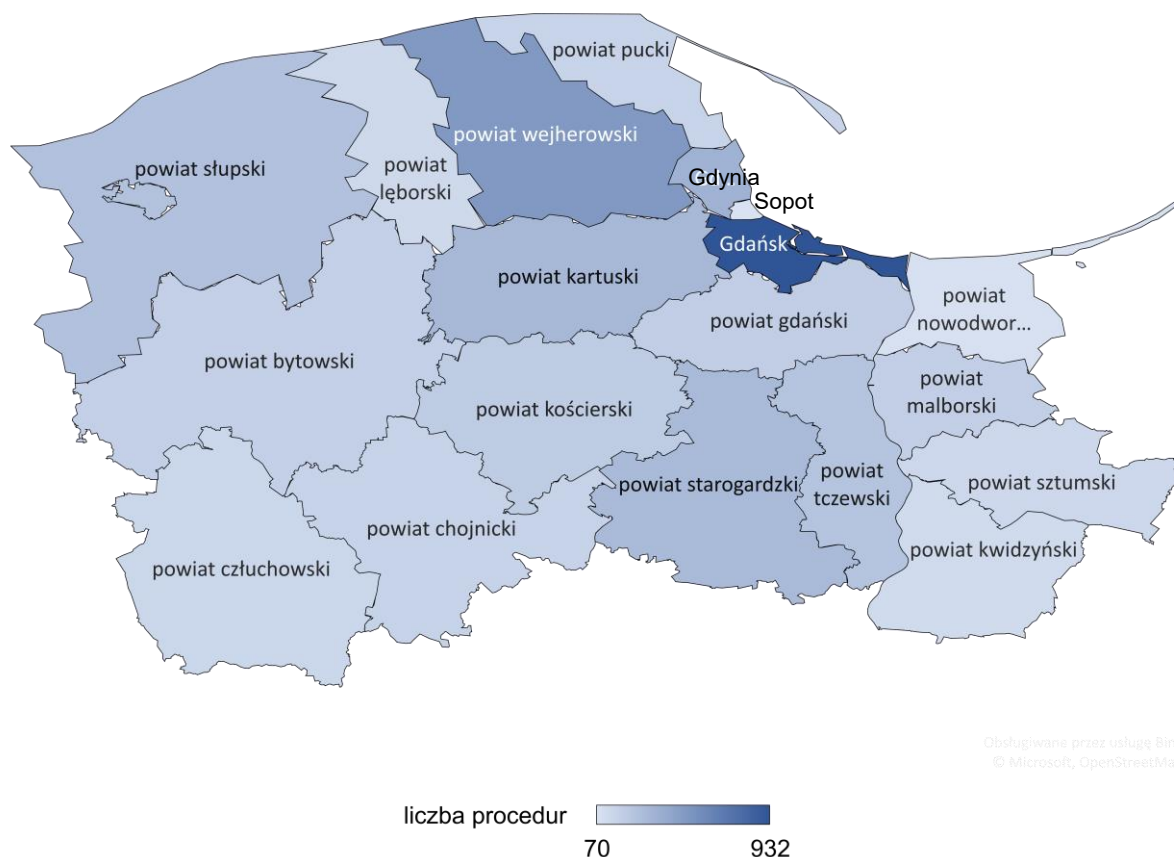


Źródło: badanie własne.

Przestrzenną reprezentację danych dotyczących liczby wszczętych procedur przedstawiono na poniższej mapie z zastosowaniem kolorystycznego gradientu.



Mapa 1. Procedury „Niebieskie Karty” wszczęte w 2023 roku w województwie pomorskim w układzie powiatów



Źródło: badanie własne.

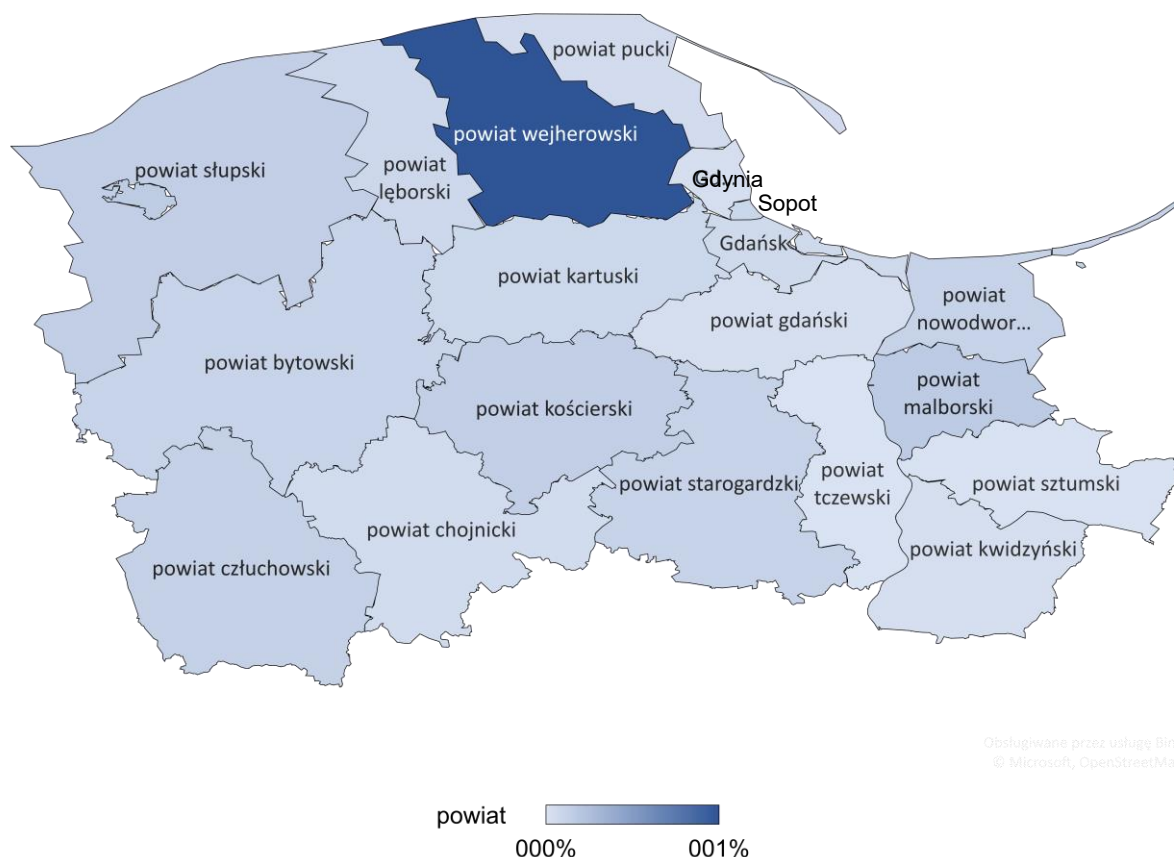
Sama liczba wszczętych procedur „Niebieskie Karty” jest wskaźnikiem, który w istocie niewiele mówi o sytuacji osób zamieszkujących daną jednostkę terytorialną. Może natomiast świadczyć o sytuacji społecznej rozumianej jako poziom wrażliwości i reagowania na zjawisko przemocy czy o skuteczności interwencji podejmowanych przez służby uprawnione do wszczęcia opisywanej procedury. W każdym z tych przypadków, wnioski należy wysnuwać ostrożnie i traktować je bardziej jako poszlaki do dalszej eksploracji niż gotowe tezy.

Interesujących wniosków może natomiast dostarczyć zestawienie ogólnej liczby wszczętych procedur z liczbą osób zamieszkujących daną jednostkę terytorialną. Dane w takim ujęciu prezentuje mapa 2 oraz wykres 3. Ileż w raporcie



dokonywane są obliczenia związane z liczbą mieszkańców, do ich przygotowania korzystano ze stanu ludności na dzień 31 grudnia 2023 roku (dane GUS).

Mapa 2. Udział procedur „Niebieskie Karty” w liczbie osób zamieszkujących daną jednostkę terytorialną [%]



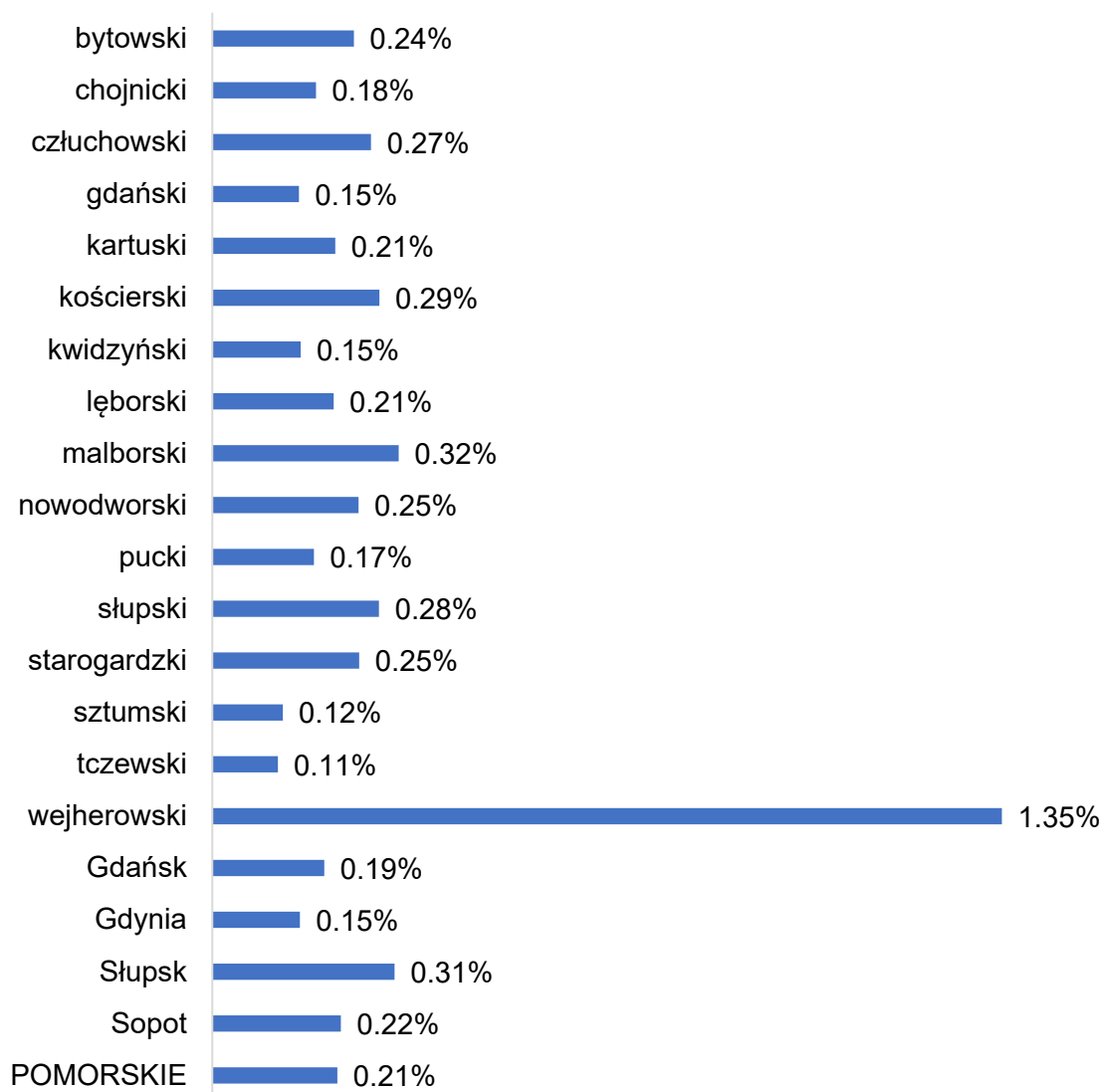
Źródło: badanie własne.

W odniesieniu do ogólnej liczby osób zamieszkujących województwo, odsetek procedur NK wszczętych w 2023 roku wyniósł 0,21%. Połowa powiatów osiągnęła wskaźnik powyżej średniej wojewódzkiej (pozostałe poniżej tej średniej). Najwyższy odsetek wystąpił w powiecie wejherowskim – na poziomie 1,35%, zaś najniższy dotyczył powiatu tczewskiego i wyniósł 0,11%. Można zaobserwować, że wyższe odsetki występują w powiatach oddalonych od aglomeracji Trójmiejskiej (np. powiat słupski 0,28%, człuchowski 0,27%, kościerski 0,29%, malborski 0,3%), jednak występują wyjątki od tej reguły (np. powiat chojnicki 0,18%, sztumski 0,12%, tczewski



0,11%). Wartości dla wszystkich jednostek samorządu terytorialnego województwa pomorskiego przedstawia poniższy wykres.

Wykres 3. Udział procedur „Niebieskie Karty” w liczbie osób zamieszkujących daną jednostkę terytorialną



Źródło: badanie własne.

W części procedur „Niebieskie Karty” wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku jako główną osobę doznającą przemocy wskazano dziecko (osobę małoletnią). Sumarycznie w całym województwie takich procedur było 1,2 tys., a więc w niemal co czwartej procedurze (23,5%) ODP było dziecko. Stosunek procedur,



Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego



Rzeczpospolita
Polska

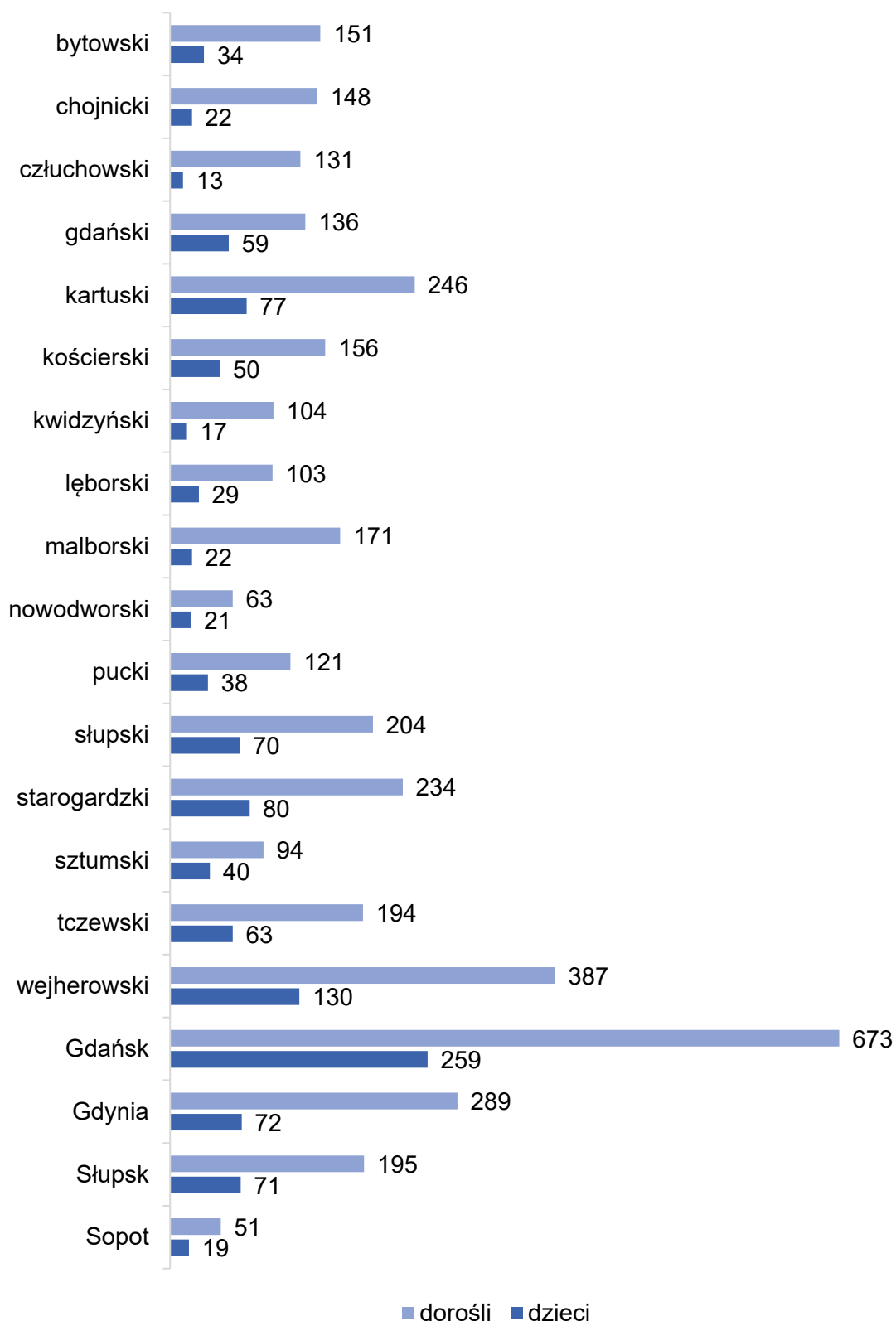
Dofinansowane przez
Unię Europejską



w których jako ODP wskazano dziecko względem ogólnej liczby wszczętych „Niebieskich Kart” w ujęciu powiatowym przedstawiono na poniższym wykresie.



Wykres 4. Stosunek liczby procedur "Niebieskie Karty" w których jako główną ODP wskazano osobę dorosłą oraz dziecko według powiatów

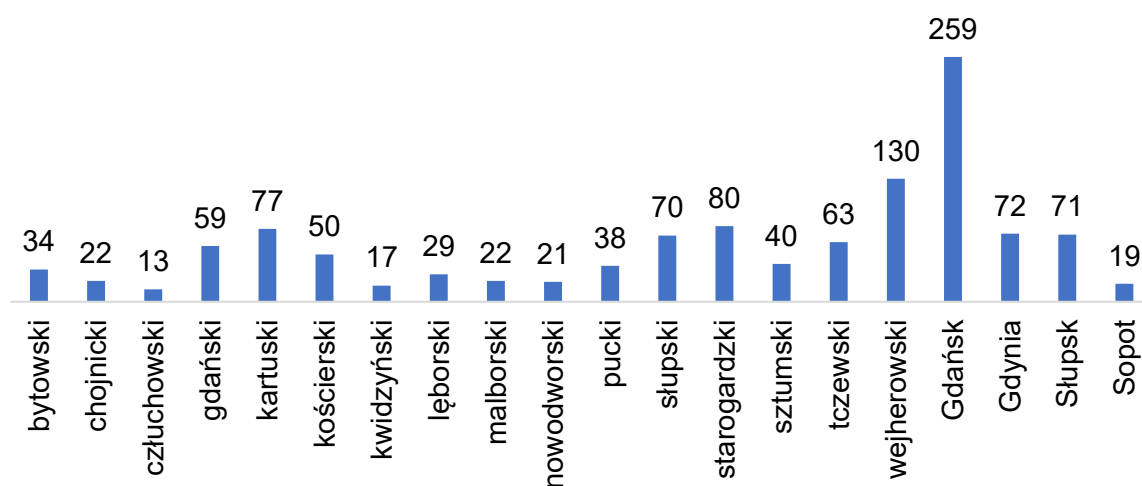


Źródło: badanie własne.



Choć najwięcej procedur, w których ODP wskazano osobę małoletnią wszczęto w Gdańsku (259), to najwyższy odsetek w ogólnej liczbie procedur odnotowano w powiecie gdańskim (30,3%). Z kolei najmniejsza liczba i odsetek tego typu procedur NK wystąpił w powiecie człuchowskim – odpowiednio 13 i 9,0%. W większości powiatów liczba procedur, w których główną osobą doznającą przemocy było dziecko osiągnęła wartość poniżej 80, natomiast średnia arytmetyczna dla województwa wyniosła 59,3.

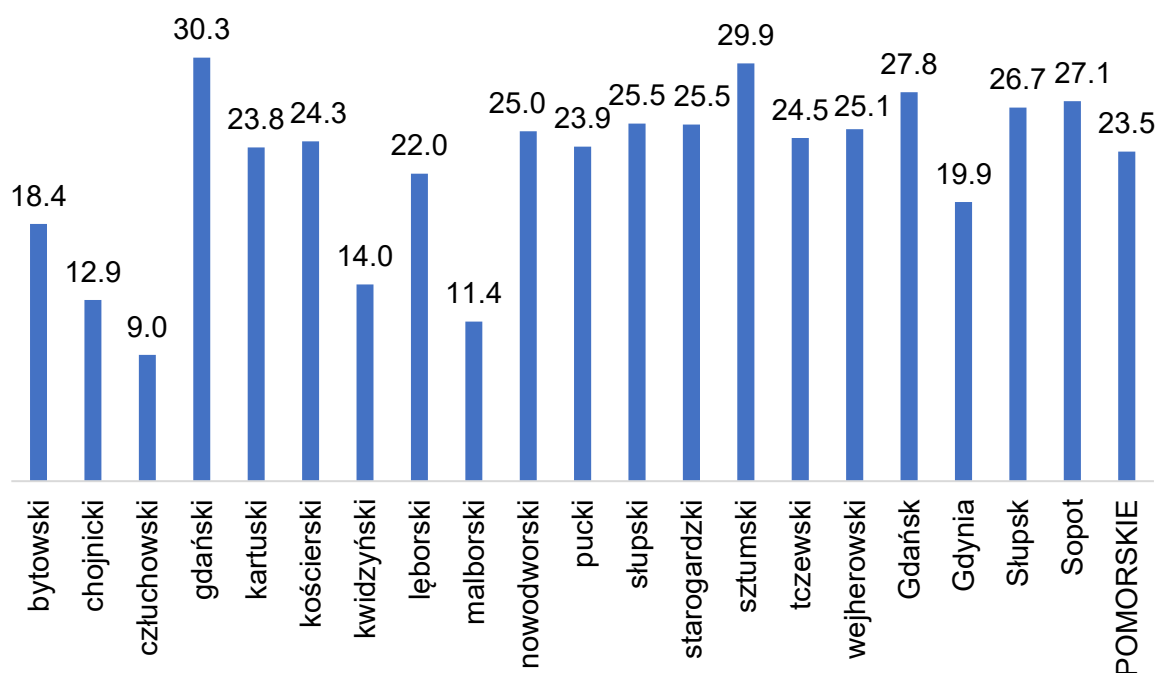
Wykres 5. Liczba procedur "Niebieskie Karty", w których jako główną ODP wskazano dziecko



Źródło: badanie własne.



Wykres 6. Udział procedur "Niebieskie Karty", w których jako główną ODP wskazano dziecko w ogólnej liczbie wszczętych procedur [%]



Źródło: badanie własne.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami, w przypadku podejrzenia stosowania przemocy wobec dziecka czynności w ramach procedury NK podejmuje się w obecności rodzica, opiekuna prawnego lub faktycznego⁶⁹, a jeśli OSP jest którąś z wymienionych osób, to przeprowadza się je w obecności pełnoletniej osoby najbliższej lub pełnoletniej osoby wskazanej przez dziecko⁷⁰.

Choć zebrane w badaniu dane nie pozwalają na wyciągnięcie wniosków w zakresie natężenia doświadczania przemocy domowej w poszczególnych powiatach województwa, to porównanie liczby wszczętych procedur z liczbą mieszkańców danej jednostki terytorialnej może dostarczyć interesujących wniosków, w kontekście prowadzenia badań regionalnych w przyszłości. Na poniższej mapie zaprezentowano stosunek liczby procedur NK wszczętych w 2023 roku, gdzie jako główną ODP

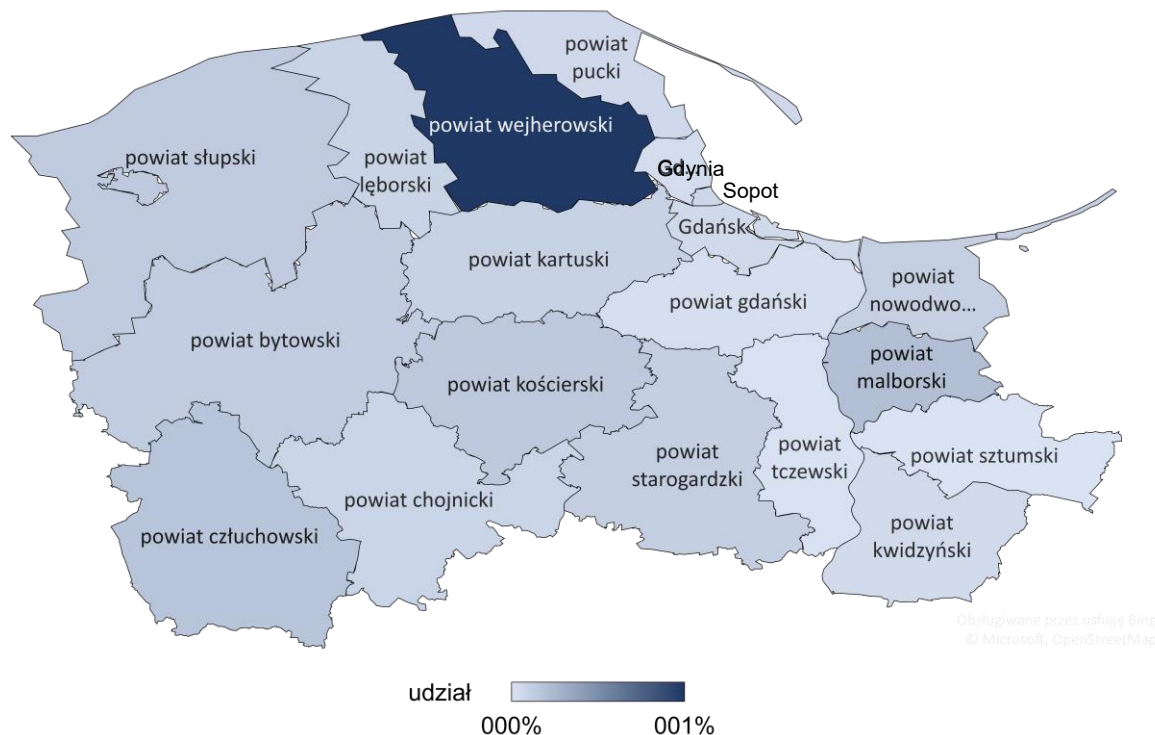
⁶⁹ § 5 ust. 1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury "Niebieskie Karty" oraz wzorów formularzy "Niebieska Karta" (Dz. U. poz. 1870).

⁷⁰ Ibidem, § 12 ust. 3.



wskazano osobę dorosłą w odniesieniu do liczby mieszkańców na dzień 31.12.2023 roku w wieku 18 i więcej lat (ludność według ekonomicznych grup wieku).

Mapa 3. Udział procedur „Niebieskie Karty”, w których jako główną ODP wskazano osobę dorosłą w liczbie osób w wieku 18 i więcej lat zamieszkujących daną jednostkę terytorialną [%]



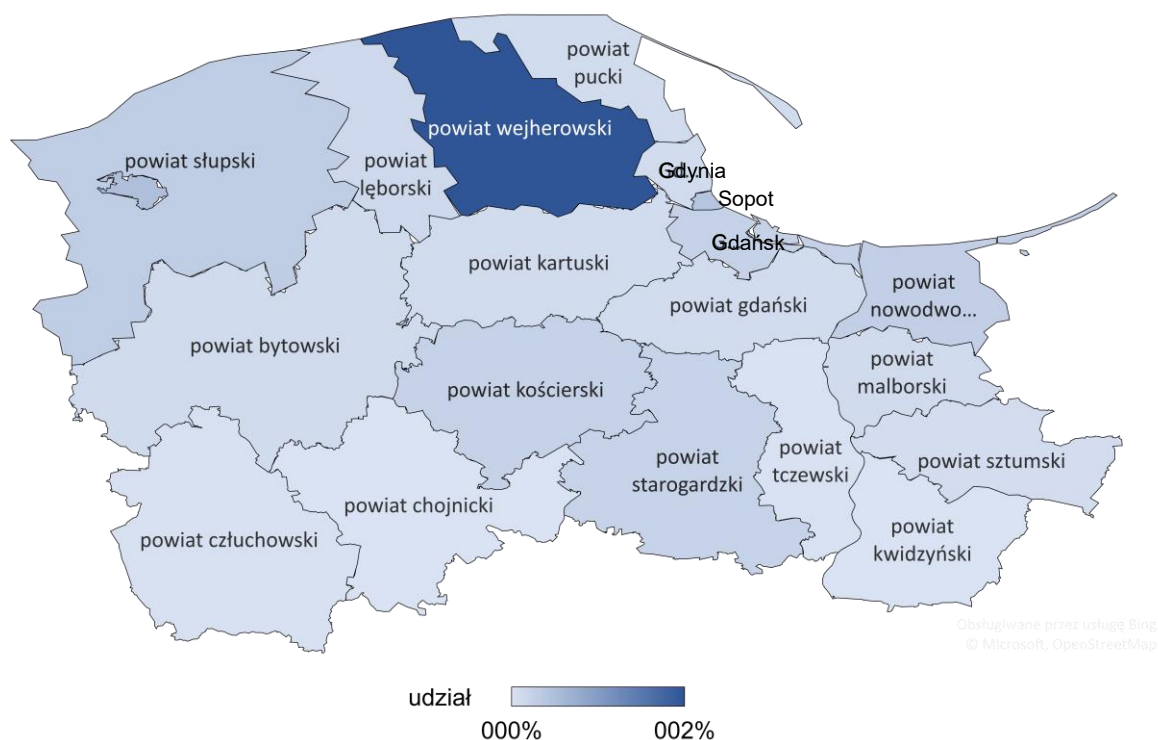
Źródło: badanie własne.

Analiza danych pokazuje, że najwyższy, bo sięgający 1,24% udział wystąpił w powiecie wejherowskim, zaś najniższy, wynoszący 0,11% w powiatach: sztumskim i tczewskim. Zasadniczo obserwowana jest tendencja spadku udziału procedur względem liczby dorosłych mieszkańców wraz z oddalaniem się od aglomeracji trójmiejskiej – im dalej od niej, tym odsetek jest niższy.

Tożsama tendencja obserwowana jest dla udziału procedur, w których jako główną ODP wskazano dziecko w porównaniu do liczby mieszkańców w wieku 17 i mniej lat. Dane w tym zakresie przedstawiono na poniższej mapie. Najwyższy odsetek wystąpił ponownie w powiecie wejherowskim – 1,83%, a najniższy, wynoszący 0,11% w powiatach chojnickim i kwidzyńskim.



Mapa 4. Udział procedur „Niebieskie karty”, w których jako główną ODP wskazano dziecko w liczbie osób w wieku 17 i mniej lat zamieszkujących daną jednostkę terytorialną [%]



Źródło: badanie własne.

Porównując udziały procedur dla osób powyżej 18 roku życia i w wieku 17 i mniej lat, można zaobserwować, że w sześciu powiatach województwa udział procedur dla dorosłych był wyższy niż dla dzieci. W całłościowym ujęciu dla województwa, udział procedur dla dzieci był wyższy niż dla osób dorosłych (różnica 0,05 p. p.).

Przestrzenną zmienność obserwuje się także dla różnic między udziałem dla dorosłych i dla dzieci – na niekorzyść dzieci wystąpiła w powiatach oddalonych od aglomeracji trójmiejskiej, tj. człuchowskim, malborskim, chojnickim, kwidzyńskim, bytowskim, kartuskim. Szczegółowe dane przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2. Porównanie udziału procedur „Niebieskie Karty” ze wskazaniem osób w wieku 17 lat i mniej oraz 18 lat i więcej w ogólnej liczbie osób w tych grupach wiekowych

powiat	udział dzieci [%]	udział dorośli [%]	różnica (dorośli-dzieci) [p. p.]
bytowski	0,21	0,25	0,04
chojnicki	0,11	0,20	0,09



powiat	udział dzieci [%]	udział dorośli [%]	różnica (dorośli-dzieci) [p. p.]
człuchowski	0,13	0,30	0,17
gdański	0,20	0,13	-0,06
kartuski	0,19	0,22	0,03
kościerski	0,31	0,28	-0,03
kwidzyński	0,11	0,16	0,05
lęborski	0,23	0,20	-0,03
malborski	0,20	0,34	0,15
nowodworski	0,35	0,23	-0,12
pucki	0,19	0,17	-0,02
słupski	0,37	0,26	-0,10
starogardzki	0,30	0,24	-0,07
sztumski	0,18	0,11	-0,08
tczewski	0,12	0,11	-0,01
wejherowski	1,83	1,24	-0,59
Gdańsk	0,31	0,17	-0,15
Gdynia	0,19	0,14	-0,05
Słupsk	0,54	0,27	-0,27
Sopot	0,46	0,18	-0,28
POMORSKIE	0,26	0,20	-0,05

Źródło: badanie własne.

Osoby małoletniej nie zaprasza się na posiedzenie grupy diagnostyczno-pomocowej, podczas której, m.in. wypełnia się formularz „Niebieska Karta C”⁷¹. Realizacja badania pokazała różne podejście do wypełniania wspomnianego formularza. W niektórych gminach praktykuje się bowiem zawieranie w nim danych opisujących sytuację doznającego przemocy dziecka, w innych były to dane dotyczące rodziców/opiekunów, a w niektórych połączenie obu tych możliwości (np. sytuacja zdrowotna w odniesieniu do dziecka, a zawodowa i mieszkaniowa w odniesieniu do rodziców). Niektóre jednostki, w przypadku procedury dotyczącej dziecka jako głównej osoby doznającej przemocy, odstępowały od wypełniania formularza NK C. W obliczu tak różnorodnego podejścia do opisywanej kwestii, w badaniu odstąpiono

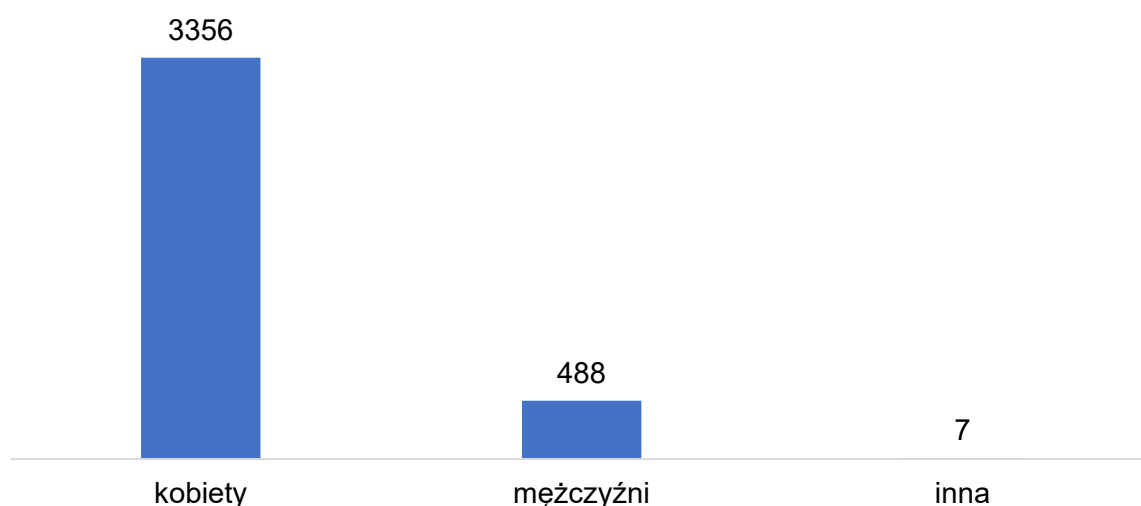
⁷¹ § 11 ust. 1, 6 Rozporządzenia.



od pozyskiwania danych pochodzących z tego formularza dla procedur, w których główną ODP wskazano dziecko. Dane pozyskane w ten sposób, byłyby obarczone wysokim ryzykiem błędu, ich wartość poznawcza niska, a wnioski nie odzwierciedlałyby realnego obrazu sytuacji. W związku z powyższym dalsze analizy przeprowadzone zostaną w oparciu o dane pochodzące z procedur „Niebieskie Karty”, w których ODP wskazano osoby dorosłe.

W 2023 roku w województwie pomorskim wszczęto 3851 procedur, w których osobami doznającymi przemocy były osoby dorosłe, co stanowiło 76,5% wszystkich procedur. Spośród nich 87,1% to kobiety, 12,7% mężczyźni, a 0,2% osoby określające się poza binarnym systemem płci.

Wykres 7. ODP w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w 2023 roku w województwie pomorskim w podziale na płeć; dane dla osób dorosłych



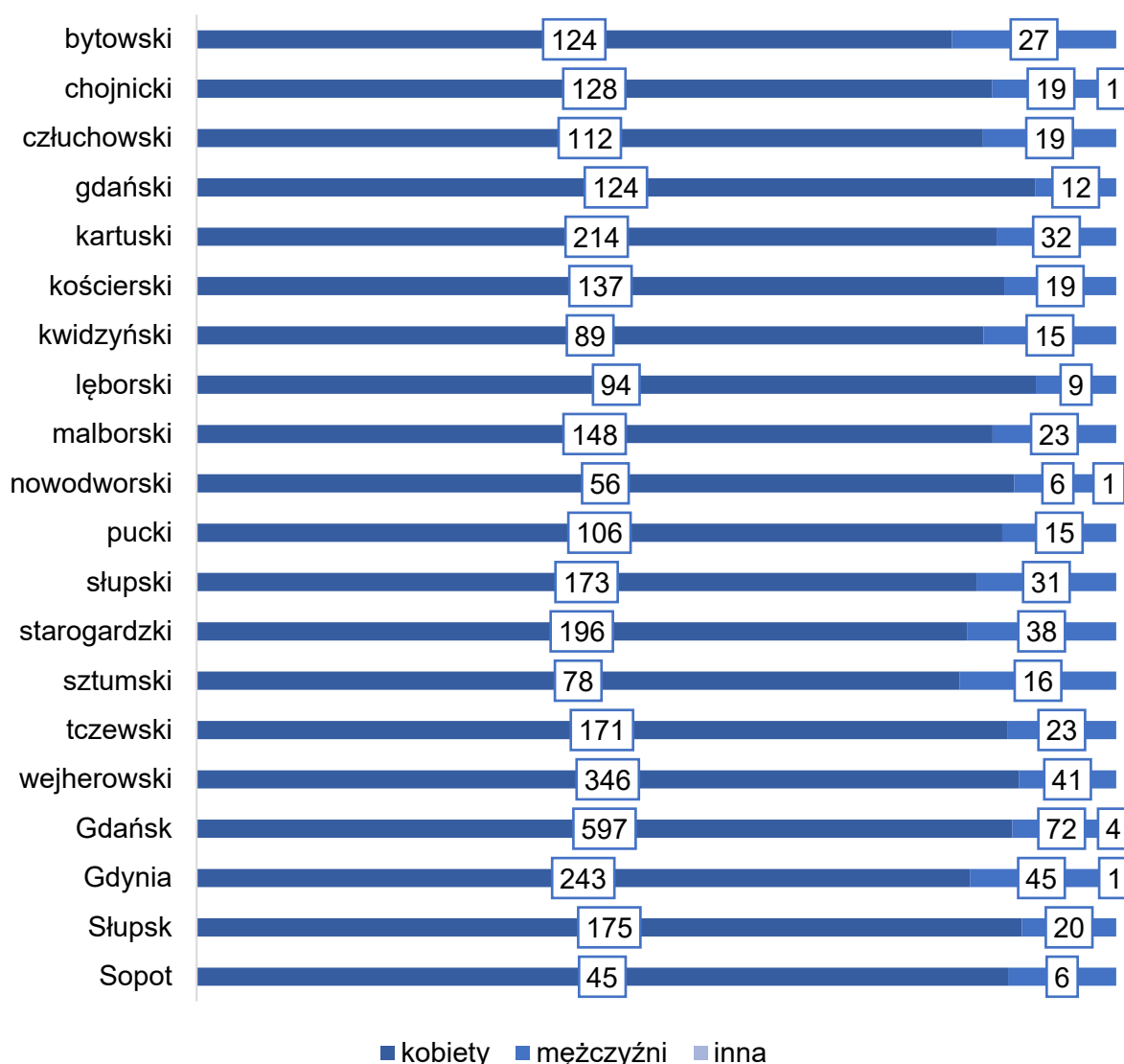
Źródło: badanie własne.

Najwięcej kobiet jako ODP wskazano w Gdańsku (597) (co bezpośrednio koresponduje z liczbą wszczętych na terenie tej jednostki procedur), jednak najwyższy ich odsetek, wynoszący 91,3%, zanotowano w powiecie lęborskim. Najmniej kobiet wystąpiło w Sopocie (45), zaś najniższy odsetek, sięgający 82,1% w powiecie bytowskim. Najwięcej mężczyzn doznających przemocy dotyczyło Gdańska (72), zaś najwyższy ich odsetek (17,9%) powiatu bytowskiego. Natomiast najmniej mężczyzn wystąpiło w Sopocie oraz powiecie nowodworskim (po 6), a najniższy odsetek (8,7%) w powiecie lęborskim. Osoby określające swoją płeć jako



„inna” wskazano jako doznające przemocy w czterech powiatach – Gdańsku, Gdyni, powiecie nowodworskim oraz chojnickim. Ich udział w ogólnej liczbie procedur wszczętych w tych powiatach dla osób dorosłych wyniósł odpowiednio: 0,6%, 0,3%, 1,6% oraz 0,7%. Dane dotyczące liczby oraz udziału procedur w podziale na płeć w ujęciu powiatowym zestawiono na wykresie 7 oraz w tabeli 3.

Wykres 8. ODP w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w 2023 roku w powiatach województwa pomorskiego w podziale na płeć; dane dla osób dorosłych



Źródło: badanie własne.

**Tabela 3.** Udział wybranych kategorii procedur „Niebieskie Karty” wszczętych w 2023 roku w powiatach województwa pomorskiego; dane dla osób dorosłych [%]

powiat	dorośli udział w ogółem	kobiety udział w dorosłych	mężczyźni udział w dorosłych	inna udział w dorosłych
bytowski	81,6%	82,1%	17,9%	0,0%
chojnicki	87,1%	86,5%	12,8%	0,7%
człuchowski	91,0%	85,5%	14,5%	0,0%
gdański	69,7%	91,2%	8,8%	0,0%
kartuski	76,2%	87,0%	13,0%	0,0%
kościerski	75,7%	87,8%	12,2%	0,0%
kwidzyński	86,0%	85,6%	14,4%	0,0%
lęborski	78,0%	91,3%	8,7%	0,0%
malborski	88,6%	86,5%	13,5%	0,0%
nowodworski	75,0%	88,9%	9,5%	1,6%
pucki	76,1%	87,6%	12,4%	0,0%
słupski	74,5%	84,8%	15,2%	0,0%
starogardzki	74,5%	83,8%	16,2%	0,0%
sztumski	70,1%	83,0%	17,0%	0,0%
tczewski	75,5%	88,1%	11,9%	0,0%
wejherowski	74,9%	89,4%	10,6%	0,0%
Gdańsk	72,2%	88,7%	10,7%	0,6%
Gdynia	80,1%	84,1%	15,6%	0,3%
Słupsk	73,3%	89,7%	10,3%	0,0%
Sopot	72,9%	88,2%	11,8%	0,0%

Źródło: badanie własne.

Z danych pozyskanych w badaniu wynika, że w 2023 roku w województwie pomorskim wszczęto ogółem ponad 5 tysięcy procedur „Niebieskie Karty” przez co należy rozumieć wypełnienie formularza NK-A, niezależnie od jednostki wszczynającej oraz pierwszorazowego lub powtórnego wypełnienia go dla danej rodziny. Doznawanie przemocy było terytorialnie zróżnicowane – choć brak w tym przypadku jednoznacznej tendencji, zauważalna jest koncentracja zjawiska w Trójmieście oraz przylegających do niego powiatach. Może to jednak wiązać się z liczbą osób zamieszkujących poszczególne jednostki terytorialne, jednak potwierdzenie hipotezy wymaga dalszych i pogłębionych badań obszarowych. Jako



Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego



Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską



wysoki należy ocenić odsetek dzieci wskazanych w procedurach NK jako ODP – w okresie objętym badaniem wyniósł 23,5%. W niemal 9 na 10 procedur dla osób dorosłych, osobami doświadczającymi przemocy były kobiety. Także w podziale na płeć dla osób dorosłych zaobserwowano tendencję do powiatowego zróżnicowania odsetków.



Stosunek pokrewieństwa

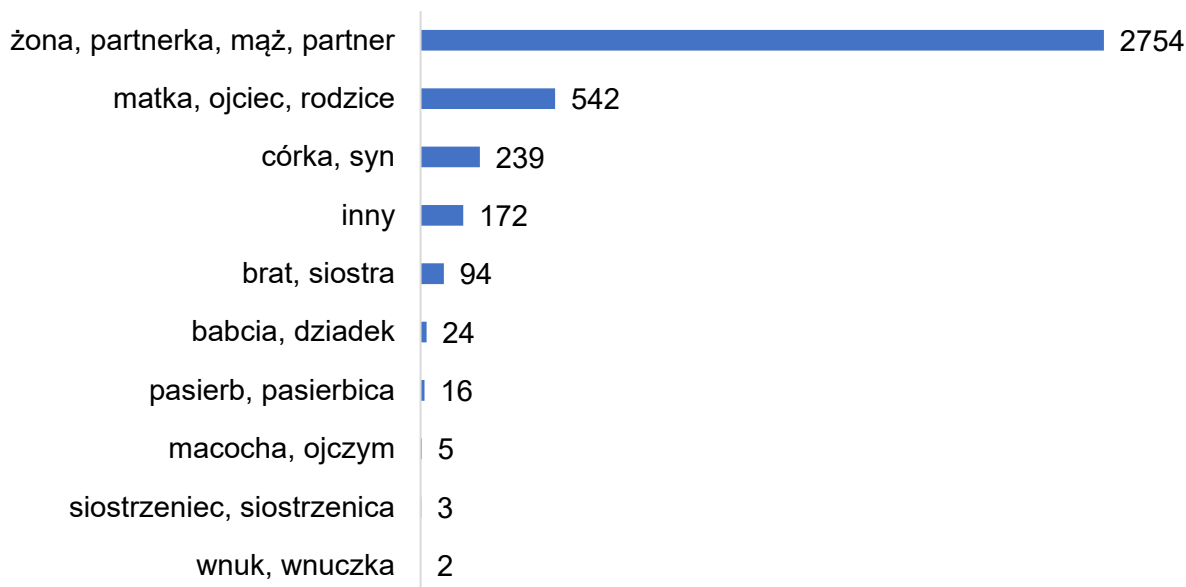
Pozyskane w badaniu dane dotyczyły sytuacji osób doznających przemocy domowej, w związku z czym stopień pokrewieństwa określano w relacji ODP do OSP. Nie chodziło zatem o wskazanie, kim jest osoba stosująca przemoc, lecz kim jest osoba doznająca przemocy dla osoby stosującej; na przykład wskazanie „córka” oznacza, że ODP jest córką OSP, a więc to któryś z rodziców stosuje względem niej przemoc. Analogicznie wskazanie „matka” oznacza, że osobą stosującą jest jej dziecko.

Osoby wypełniające sprawozdanie określały stosunek pokrewieństwa poprzez wskazanie jednej spośród osiemnastu dostępnych w kafeterii opcji opisujących tę kwestię, uwzględniających płeć ODP (szczegóły w narzędziu stanowiącym załącznik do raportu).

Osoby doznające przemocy i przemoc stosujące najczęściej łączyła relacja małżeńska i partnerska – było tak w niemal 3 na 4 przypadki (2754; 71,5% wszystkich procedur wszczętych dla dorosłych ODP). 14,1% osób wskazanych jako ODP w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku doznawało przemocy ze strony swoich dzieci, a 6,2% od swoich rodziców. 4,5% relacji między ODP a OSP określono jako „inną”, a więc wykraczającą poza dostępną do wyboru kafeterię odpowiedzi. Wśród „innych” stosunków pokrewieństwa wskazano między innymi stosowanie przemocy przez: partnera matki, wujka, ciotkę, byłego partnera/partnerkę, byłego partnera mieszkającego osobno, kuzynostwo, partnera bratowej, teściową. Pozostałe itemy kafeterii zyskały jednostkowo mniej niż 2,5% wskazań, zaś sumarycznie ich odsetek nie przekroczył 4,0%.



Wykres 9. Stosunek pokrewieństwa osób doznających przemocy w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych



Źródło: badanie własne.

W przypadku 8 na 10 kobiet doznających przemocy osobami stosującymi były osoby partnerskie (76,3%) – było to prawie dwukrotnie częściej niż w przypadku mężczyzn (39,5%). Warto zaznaczyć, że także w ich przypadku był to najwyższy odsetek stopnia pokrewieństwa w grupie. Mężczyźni doznający przemocy częściej niż kobiety doświadczali jej ze strony własnych dzieci (odpowiednio 21,7% oraz 12,9%), rodziców (17,0% i 4,6%), rodzeństwa (9,4% i 1,4%) oraz ze strony macochy lub ojczyma (2,0% i 0,2%). W przypadku osób określających własną płć poza binarnym systemem najczęstszy stosunek pokrewieństwa dotyczył relacji rodzicielskiej (57,1%), a druga w kolejności była relacja partnerska (28,6%). Tylko w przypadku mężczyzn stosunek pokrewieństwa określono jako „siostrzeniec” (0,4%) oraz „wnuk” (0,2%).

Tabela 4. Udział kategorii opisujących stosunek pokrewieństwa ODP względem OSP w ogólnej liczbie procedur dla danej płci wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych

stosunek pokrewieństwa/płć	kobiety	mężczyźni	inni
żona, partnerka, mąż, partner	76,3%	39,5%	28,6%
matka, ojciec, rodzice	12,9%	21,7%	57,1%



stosunek pokrewieństwa/płeć	kobiety	mężczyźni	inni
córka, syn	4,6%	17,0%	14,3%
inny	3,9%	8,2%	0,0%
brat, siostra	1,4%	9,4%	0,0%
babcia, dziadek	0,6%	1,0%	0,0%
pasierb, pasierbica	0,2%	2,0%	0,0%
macocha, ojczym	0,1%	0,4%	0,0%
siostrzeniec, siostrzenica	0,0%	0,4%	0,0%
wnuk, wnuczka	0,0%	0,2%	0,0%

Źródło: badanie własne.

Analizując pokrewieństwo osób doznających przemocy względem osób stosujących przemoc w ujęciu powiatowym należy wskazać, że najwyższy odsetek relacji partnerskiej (żona, partnerka, mąż, partner) zanotowano w powiecie chojnickim (79,1%), a najniższy w powiecie nowodworskim (60,3%). W przypadku relacji rodzicielskiej (matka, ojciec, rodzice) wyniosły odpowiednio 22,2% w powiecie nowodworskim oraz 5,8% w powiecie puckim, a w przypadku córki lub syna 9,8% w powiecie kartuskim oraz 1,9% w powiecie lęborskim. Przemocy ze strony rodzeństwa (brat, siostra) w największym stopniu doznawały ODP z Sopotu (5,9%), a w najmniejszym z powiatu lęborskiego (1,0%). Najwyższy odsetek innych relacji pokrewieństwa wystąpił w Gdyni (8,3%), zaś najniższy w powiecie człuchowskim (1,5%). Szczegółowe dane dla powiatów zebrano w poniższej tabeli. Przedstawione w niej dane nie sumują się do 100%, ponieważ prezentują tylko wybrane kategorie stosunku pokrewieństwa.

**Tabela 5.** Wybrane stosunki pokrewieństwa ODP względem OSP – liczba oraz udział w ogólnej liczbie osób wskazanych jako ODP w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w powiatach województwa pomorskiego w 2023 roku; dane dla osób dorosłych

powiat	matka, ojciec, rodzice	udział	córka, syn	udział	żona, partnerka, mąż, partner	udział	brat, siostra	udział	inny	udział
bytowski	22	14,6%	10	6,6%	104	68,9%	3	2,0%	9	6,0%
chojnicki	20	13,5%	4	2,7%	117	79,1%	4	2,7%	3	2,0%
człuchowski	28	21,4%	10	7,6%	87	66,4%	3	2,3%	2	1,5%
gdański	17	12,5%	6	4,4%	104	76,5%	3	2,2%	5	3,7%
kartuski	29	11,8%	24	9,8%	172	69,9%	7	2,8%	9	3,7%
kościerski	27	17,3%	11	7,1%	102	65,4%	6	3,8%	6	3,8%
kwidzyński	15	14,4%	6	5,8%	74	71,2%	4	3,8%	5	4,8%
lęborski	13	12,6%	2	1,9%	77	74,8%	1	1,0%	7	6,8%
malborski	30	17,5%	11	6,4%	119	69,6%	4	2,3%	5	2,9%
nowodworski	14	22,2%	5	7,9%	38	60,3%	3	4,8%	3	4,8%
pucki	7	5,8%	8	6,6%	90	74,4%	5	4,1%	8	6,6%
słupski	34	16,7%	18	8,8%	126	61,8%	9	4,4%	16	7,8%
starogardzki	43	18,4%	15	6,4%	158	67,5%	3	1,3%	13	5,6%
sztumski	13	13,8%	8	8,5%	66	70,2%	1	1,1%	4	4,3%
tczewski	30	15,5%	10	5,2%	135	69,6%	7	3,6%	8	4,1%
wejherowski	43	11,1%	26	6,7%	299	77,3%	7	1,8%	9	2,3%
Gdańsk	88	13,1%	40	5,9%	497	73,8%	12	1,8%	27	4,0%
Gdynia	32	11,1%	14	4,8%	207	71,6%	6	2,1%	24	8,3%
Słupsk	28	14,4%	8	4,1%	150	76,9%	3	1,5%	5	2,6%
Sopot	9	17,6%	3	5,9%	32	62,7%	3	5,9%	4	7,8%
POMORSKIE	542	14,1%	239	6,2%	2754	71,5%	94	2,4%	172	4,5%

Źródło: badanie własne.



Sytuacja rodzinna

Sytuacja rodzinna w formularzu „Niebieska Karta – C”, zarówno przed, jak i po nowelizacji Rozporządzenia w sprawie wzorów formularzy, jest polem opisowym. W tym obszarze badania, kafeteria składała się z trzynastu elementów, z możliwością jednokrotnego wyboru dla każdej procedury. Narzędzie badawcze stanowi załącznik do raportu.

W roku sprawozdawczym najwięcej (1,5 tys.; 38,6%) osób doznających przemocy wskazanych we wszczętych procedurach „Niebieskie Karty” wspólnie wychowywało dziecko/dzieci. Następnymi w kolejności, pod względem liczebności, kategoriami opisującymi sytuację rodzinną ODP były: nieposiadanie dziecka/dzieci (0,9 tys.), samotne/samodzielne wychowywanie dziecka/dzieci (326), pozostawanie dorosłego dziecka/dorosłych dzieci we wspólnym gospodarstwie domowym (309) oraz w odrębnym gospodarstwie domowym (303). 347 razy nie wypełniono formularza NK C. Najmniej, bo zaledwie w sześciu przypadkach, dziecko/dzieci ODP przebywało/przebywały w placówce opiekuńczo-wychowawczej.

Dane dotyczące liczby wskazań poszczególnych kategorii opisujących sytuację rodzinną oraz ich udział w ogólnej liczbie procedury przedstawiają dwa poniższe wykresy (9 i 10).



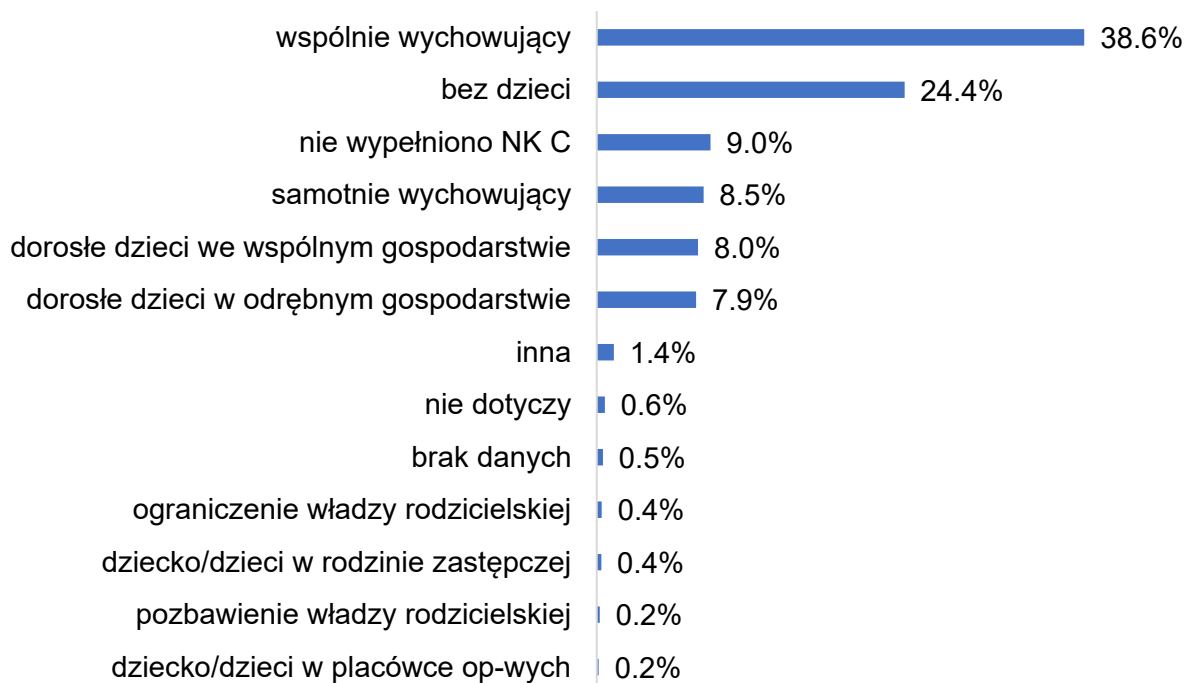
Wykres 10. Sytuacja rodzinna osób doznających przemocy w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych



Źródło: badanie własne.



Wykres 11. Sytuacja rodzinna osób doznających przemocy w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku – udział w ogólnej liczbie procedur; dane dla osób dorosłych



Źródło: badanie własne.

Analizując sytuację rodzinną pod kątem płci osób doznających przemocy domowej, w przypadku wybranych kategorii, zajmujących najwyższe i kolejne miejsca pod względem liczebności wskazań, zauważalna jest nadreprezentacja kobiet. Może to korespondować z taką samą tendencją dotyczącą podziału ogólnej liczby ODP w procedurach NK wszczętych w 2023 roku w województwie pomorskim.

Najwyższy odsetek kobiet stanowiły te, które samotnie/samodzielnie wychowywały dziecko/dzieci (96,3%), zaś w przypadku mężczyzn i osób niebinarnie określających własną płeć było to współprowadzenie gospodarstwa domowego z dorosłym dzieckiem/dorosłymi dziećmi (odpowiednio 21,7% i 0,6%). Spośród analizowanych kategorii opisujących sytuację rodzinną ODP najniższy odsetek dotyczył: w przypadku kobiet – zamieszkiwania z dorosłym dzieckiem/ dorosłymi dziećmi we wspólnym gospodarstwie domowym (77,7%), w przypadku mężczyzn – samotnego/samodzielnego wychowywania dziecka/dzieci (3,7%), natomiast w przypadku osób innej płci – samotnego/samodzielnego wychowywania oraz



prowadzenia przez dorosłe dziecko/dzieci odrębnych gospodarstw domowych (brak wskazań).

Tabela 6. Wybrane kategorie opisujące sytuację rodzinną ODP w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku – udział w podziale na płeć; dane dla osób dorosłych

sytuacja rodzinna/płeć	kobiety	mężczyźni	inna
bez dzieci	80,9%	19,0%	0,1%
wspólnie wychowujący	92,2%	7,7%	0,1%
samotnie/samodzielnie wychowujący	96,3%	3,7%	0,0%
dorośle dzieci w odrębnym gospodarstwie domowym	88,1%	11,9%	0,0%
dorośle dzieci we wspólnym gospodarstwie domowym	77,7%	21,7%	0,6%

Źródło: badanie własne.

Biorąc pod uwagę ogólną charakterystykę populacji, kobiety doświadczające przemocy domowej najczęściej wspólnie wychowywały dziecko/dzieci (40,9%). Jednocześnie była to najwyższa wartość spośród wszystkich udziałów we wszystkich płciach. W przypadku mężczyzn najwyższy odsetek wyniósł 36,5% i dotyczył nieposiadania dziecka/dzieci, zaś osoby określające swoją płeć poza systemem binarnym w największym stopniu charakteryzowały dwie opcje: wspólne wychowywanie dziecka/dzieci oraz wspólne zamieszkiwanie z dorosłym dzieckiem/dorosłymi dziećmi (po 28,6% każda).

Tabela 7. Udział kategorii opisujących sytuację rodzinną ODP w ogólnej* liczbie procedur dla danej płci wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych

sytuacja rodzinna/płeć	kobiety	mężczyźni	inna
bez dzieci	22,6%	36,5%	14,3%
dorośle dzieci w odrębnym gospodarstwie	8,0%	7,4%	0,0%
dorośle dzieci we wspólnym gospodarstwie	7,2%	13,7%	28,6%
dziecko/dzieci w placówce op-wych	0,1%	0,2%	0,0%



sytuacja rodzinna/płeć	kobiety	mężczyźni	inna
dziecko/dzieci w rodzinie zastępczej	0,4%	0,0%	14,3%
ograniczenie władzy rodzicielskiej	0,4%	0,0%	0,0%
pozbawienie władzy rodzicielskiej	0,3%	0,0%	0,0%
samotnie/samodzielnie wychowujący	9,4%	2,5%	0,0%
wspólnie wychowujący	40,9%	23,4%	28,6%
inna	1,1%	2,9%	0,0%
nie dotyczy	0,5%	1,8%	0,0%

* uwzględnia wybór opcji „brak danych” oraz „nie wypełniono NK C”, w związku z czym przedstawione udziały nie muszą sumować się do 100% w obrębie każdej z płci

Źródło: badanie własne.

Warto podkreślić, że w grupie kobiet zauważono wyższy niż w przypadku mężczyzn odsetek samotnego/samodzielnego wychowywania dziecka/dzieci (9,4% vs. 2,5%) oraz w przypadku zamieszkiwania dzieci w odrębnym gospodarstwie domowym (8,0% vs. 7,4%). Mężczyźni doznający przemocy częściej niż kobiety nie posiadali dziecka/dzieci (36,5% vs. 22,6%) oraz zamieszkiwali z dziećmi we wspólnym gospodarstwie domowym (13,7% vs. 7,2%). Konieczne jest jednak uzupełnienie, że w przypadku mieszkania wspólnie z dziećmi, najwyższy odsetek wystąpił w grupie osób innej płci (28,6%).

Stosunkowo nielicznie reprezentowane były kategorie odnoszące się do ograniczenia lub pozbawienia władzy rodzicielskiej oraz przebywania dziecka w pieczy zastępczej – odsetek większości z nich nie sięgał 0,5%. Wyjątek od tej reguły stanowiło wskazanie „dziecko/dzieci w rodzinie zastępczej”, który w grupie osób o innej płci sięgnął (14,3%). Ponownie należy zaznaczyć, że wysoki odsetek jest rezultatem niskiej wartości bazowej – dotyczyło to 1 z 7 osób o innej płci, zaś w przypadku kobiet 13 z 3356.

Powiatowy rozkład w przypadku sytuacji rodzinnej był zbliżony w poszczególnych jednostkach terytorialnych. Większość powiatów oscylowała wokół podobnych



wartości, z pojedynczymi odchyleniami. W powiecie lęborskim odsetek ODP wspólnie wychowujących dziecko/dzieci wyniósł 47,6%, zaś w powiecie kościerskim 26,9% (odpowiednio najwyższa i najniższa wartość odnotowana w województwie). 38,1% ODP z powiatu tczewskiego nie posiadało dzieci, a w powiecie puckim takich osób było 9,9% (wartości skrajne). Najwyższy odsetek osób samotnie/samodzielnie wychowujących odnotowano w powiecie puckim (15,7%), zaś najniższy w Sopocie (3,9%). Biorąc pod uwagę wartości skrajne, w przypadku ODP posiadających dzieci zamieszkujące odrębne gospodarstwo domowe zanotowano ich 17,6% w Sopocie oraz 1,5% w powiecie tczewskim. Sopot był jedyną jednostką terytorialną, w której nie wystąpiła ani jedna osoba doznająca przemocy zamieszkująca z dziećmi we wspólnym gospodarstwie, natomiast najwyższy odsetek wystąpił w powiecie nowodworskim, osiągając wartość 15,9%). Szczegółowe dane dla powiatów w zakresie wybranych kategorii opisujących sytuację rodzinną osób doznających przemocy domowej przedstawia poniższa tabela. Przedstawione w niej dane nie sumują się do 100%, ponieważ prezentują tylko wybrane kategorie sytuacji rodzinnej.



Tabela 8. Udział wybranych kategorii opisujących sytuację rodzinną ODP w ogólnej liczbie osób wskazanych jako ODP w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w powiatach województwa pomorskiego w 2023 roku; dane dla osób dorosłych

powiat	wspólnie wychowujący	udział	bez dzieci	udział	samotnie/ samodzielnie wychowujący	udział	dorośle dzieci w odrębnym gospodarstwie	udział	dorośle dzieci we wspólnym gospodarstwie	udział
bytowski	62	41,1%	29	19,2%	13	8,6%	17	11,3%	15	9,9%
chojnicki	70	47,3%	38	25,7%	12	8,1%	8	5,4%	14	9,5%
człuchowski	52	39,7%	36	27,5%	7	5,3%	15	11,5%	12	9,2%
gdański	57	41,9%	14	10,3%	15	11,0%	14	10,3%	11	8,1%
kartuski	105	42,7%	53	21,5%	10	4,1%	22	8,9%	24	9,8%
kościerski	42	26,9%	26	16,7%	22	14,1%	16	10,3%	16	10,3%
kwidzyński	43	41,3%	23	22,1%	13	12,5%	5	4,8%	7	6,7%
lęborski	49	47,6%	23	22,3%	10	9,7%	6	5,8%	2	1,9%
malborski	61	35,7%	44	25,7%	21	12,3%	14	8,2%	12	7,0%
nowodworski	23	36,5%	11	17,5%	4	6,3%	11	17,5%	10	15,9%
pucki	56	46,3%	12	9,9%	19	15,7%	8	6,6%	10	8,3%
słupski	81	39,7%	56	27,5%	9	4,4%	19	9,3%	10	4,9%
starogardzki	86	36,8%	47	20,1%	17	7,3%	23	9,8%	27	11,5%
sztumski	39	41,5%	24	25,5%	8	8,5%	7	7,4%	4	4,3%
tczewski	63	32,5%	74	38,1%	19	9,8%	3	1,5%	14	7,2%
wejherowski	147	38,0%	101	26,1%	41	10,6%	23	5,9%	22	5,7%
Gdańsk	281	41,8%	194	28,8%	27	4,0%	41	6,1%	65	9,7%
Gdynia	87	30,1%	84	29,1%	30	10,4%	18	6,2%	15	5,2%
Słupsk	65	33,3%	36	18,5%	27	13,8%	24	12,3%	19	9,7%
Sopot	18	35,3%	14	27,5%	2	3,9%	9	17,6%	0	0,0%
POMORSKIE	1487	38,6%	939	24,4%	326	8,5%	303	7,9%	309	8,0%

Źródło: badanie własne.



Sytuacja zawodowa

Podobnie, jak w przypadku sytuacji rodzinnej, tę dotyczącą sfery zawodowej, grupa diagnostyczno-pomocowa w formularzu „Niebieska Karta – C” uzupełnia w formie opisowej. W przeprowadzonym badaniu na sytuację zawodową składały się dwa elementy.

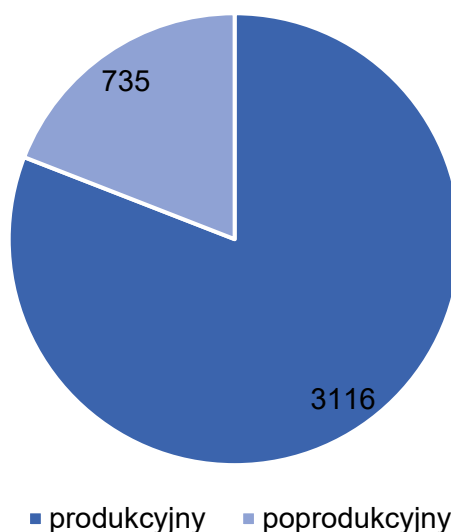
Pierwszy, dotyczył określenia wieku osoby doznającej przemocy domowej poprzez kategorie stosowane w badaniach rynku pracy, tj. wiek przedprodukcyjny (poniżej 18 lat), produkcyjny (18-59 lat dla kobiet, 18-64 lata dla mężczyzn) i poprodukcyjny (60 i więcej lat dla kobiet, 65 i więcej lat dla mężczyzn). W związku z przyjętą metodologią badania, grupa osób w wieku przedprodukcyjnym nie jest uwzględniana w analizie.

Drugim elementem odnoszącym się do sytuacji zawodowej ODP w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku było jej określenie za pomocą jednego z dziesięciu elementów kafeterii (szczegóły w narzędziu badawczym w załączniku).

Większość dorosłych osób doznających przemocy stanowiły osoby w wieku produkcyjnym (80,9%). Podział ODP ze względu na wiek przedstawia poniższy wykres.



Wykres 12. Wiek osób doznających przemocy w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych



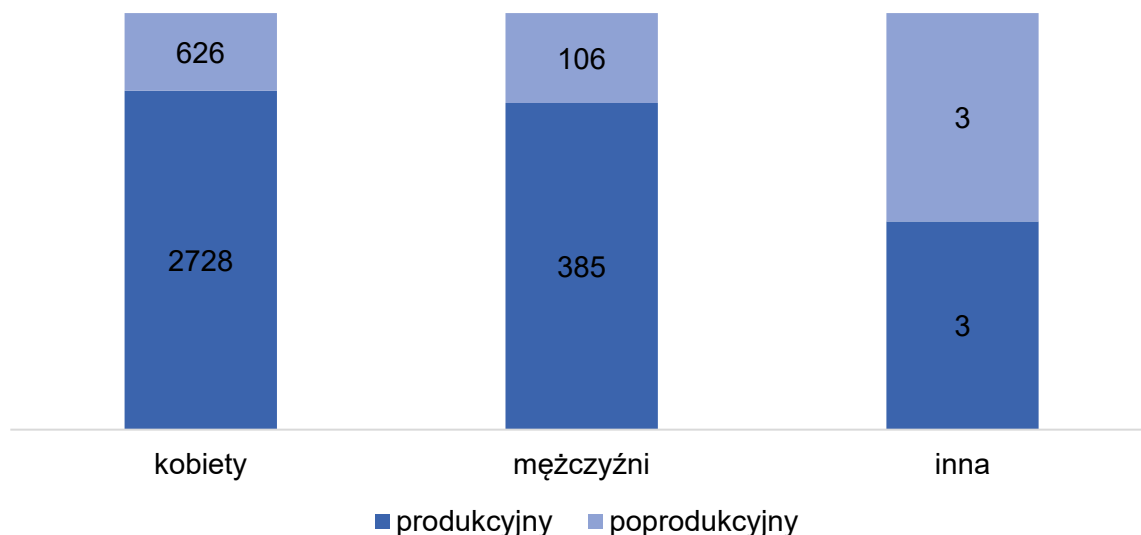
Źródło: badanie własne.

Podział grup wieku ze względu na płeć był zbliżony w przypadku kobiet i mężczyzn, natomiast w przypadku osób określających własną płeć poza binarnym podziałem, stosunek ten wyniósł 50/50. Grupę osób w wieku produkcyjnym stanowiło 87,5% kobiet, 12,4% mężczyzn oraz 1,6% osób innej płci, natomiast dla wieku poprodukcyjnego odsetki te wyniosły odpowiednio: 85,2%, 14,4%, 0,4%.

Biorąc pod uwagę skład każdej z grup płci podziały na osoby w wieku produkcyjnym i poprodukcyjnym kształtowały się odpowiednio: kobiety 81,3% oraz 18,7%, mężczyźni 78,4% oraz 21,6%, inna 50,0% i 50,0%.



Wykres 13. Wiek w podziale na płeć osób doznających przemocy w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych

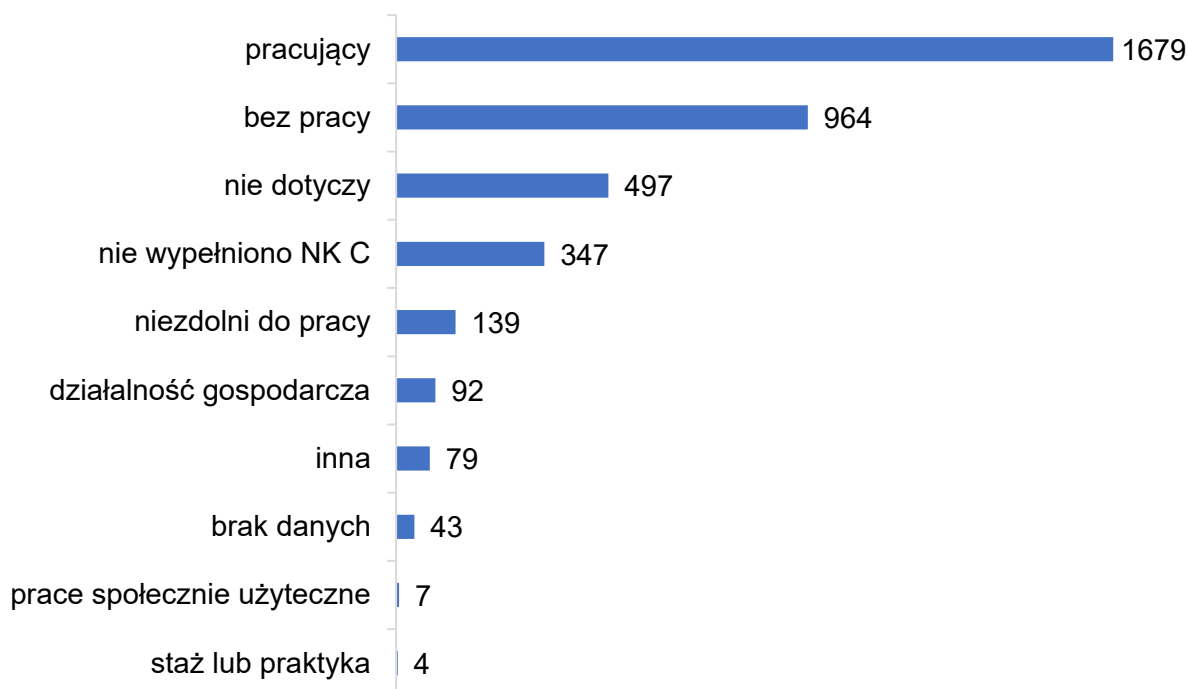


Źródło: badanie własne.

Najwięcej osób doznających przemocy domowej wskazanych w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku było aktywnymi na rynku pracy i pracowało (1,7 tys.). Tuż za nimi pod względem liczebności, uplasowały się osoby pozostające bez pracy (964) osoby niezdolne do pracy (139) oraz prowadzące działalność gospodarczą (92).



Wykres 14. Sytuacja zawodowa osób doznających przemocy w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych



Źródło: badanie własne.

Warto zaznaczyć, że przeważającą większość grupy osób, których sytuacja zawodowa „nie dotyczy”, stanowiły osoby w wieku poprodukcyjnym (478; 96,2%). W pozostałych przypadkach, to osoby w wieku produkcyjnym, które m.in. były pełnoletnimi uczniami/uczennicami czy uczestnikami/uczestniczkami instytucji wsparcia dziennego. Natomiast w grupie osób w „innej” sytuacji zawodowej, jako uzasadnienie wskazywano m.in. prowadzenie gospodarstwa rolnego, prace dorywcze, prace w szarej strefie, urlop macierzyński, studia czy konieczność sprawowania opieki nad osobami niesamodzielnymi (np. dziećmi z niepełnosprawnością).

Podział poszczególnych kategorii opisujących sytuację zawodową osób doznających przemocy ze względu na płeć przedstawia poniższa tabela.



Tabela 9. Sytuacja zawodowa ODP w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku – udział w podziale na płeć; dane dla osób dorosłych

sytuacja zawodowa/płeć	kobiety	mężczyźni	inna
działalność gospodarcza	79,3%	20,7%	0,0%
bez pracy	91,0%	8,8%	0,2%
pracuje	87,3%	12,7%	0,1%
prace społecznie-użyteczne	85,7%	14,3%	0,0%
staż lub praktyka	100,0%	0,0%	0,0%
niezdolność do pracy	82,0%	18,0%	0,0%
inna	93,7%	6,3%	0,0%

Źródło: badanie własne.

Podobnie, jak w przypadku podziału sytuacji rodzinnej ze względu na płeć, w przypadku sytuacji zawodowej we wszystkich kategoriach dostrzegalna jest nadreprezentacja kobiet. Grupę osób odbywających staż lub praktykę w pełni stanowiły kobiety (100%). Wysoką reprezentację kobiet odnotowano również w przypadku innej sytuacji zawodowej (93,7%) oraz braku pracy (91,0%). Najwyższy odsetek mężczyzn wystąpił w grupie osób prowadzących działalność gospodarczą (20,7%), zaś najniższy (wyłączając staż lub praktykę) w grupie osób w innej sytuacji zawodowej (6,3%). Obecność osób niebinarnie określających własną płeć odnotowano w dwóch grupach: pozostających bez pracy (0,2%) oraz pracujących (0,1%).

Tabela 10. Udział wybranych kategorii opisujących sytuację zawodową ODP w ogólnej* liczbie procedur dla danej płci wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych

sytuacja zawodowa/płeć	kobiety	mężczyźni	inna
działalność gospodarcza	2,2%	3,9%	0,0%
bez pracy	26,1%	17,4%	28,6%
pracuje	43,7%	43,6%	14,3%
prace społecznie użyteczne	0,2%	0,2%	0,0%
staż lub praktyka	0,1%	0,0%	0,0%
niezdolność do pracy	3,4%	5,1%	0,0%
inna	2,2%	1,0%	0,0%



** uwzględnia wybór opcji „nie dotyczy” „brak danych” oraz „nie wypełniono NK C”, w związku z czym przedstawione udziały nie muszą sumować się do 100% w obrębie każdej z płci*

Źródło: badanie własne.

Koncentrując analizę na płci (a nie, jak we wcześniej przeprowadzonej analizie, na kategorii sytuacji zawodowej) na podstawie zebranych danych empirycznych należy wskazać, że zarówno w przypadku kobiet, jak i mężczyzn doświadczających przemocy, w największym stopniu były to osoby pracujące (kolejno 43,7% oraz 43,6%). W przypadku osób innej płci, najwyższy wskaźnik odnotowano dla kategorii „bez pracy” (28,6%). Najmniejsze odsetki (wyłączając z analizy opcje, których nie wybrano) w grupie kobiet dotyczyły odbywania stażu lub praktyki (0,1%), w grupie mężczyzn – wykonywania prac społecznie użytecznych (0,2%), a w grupie innej płci – pracowania (14,3%).

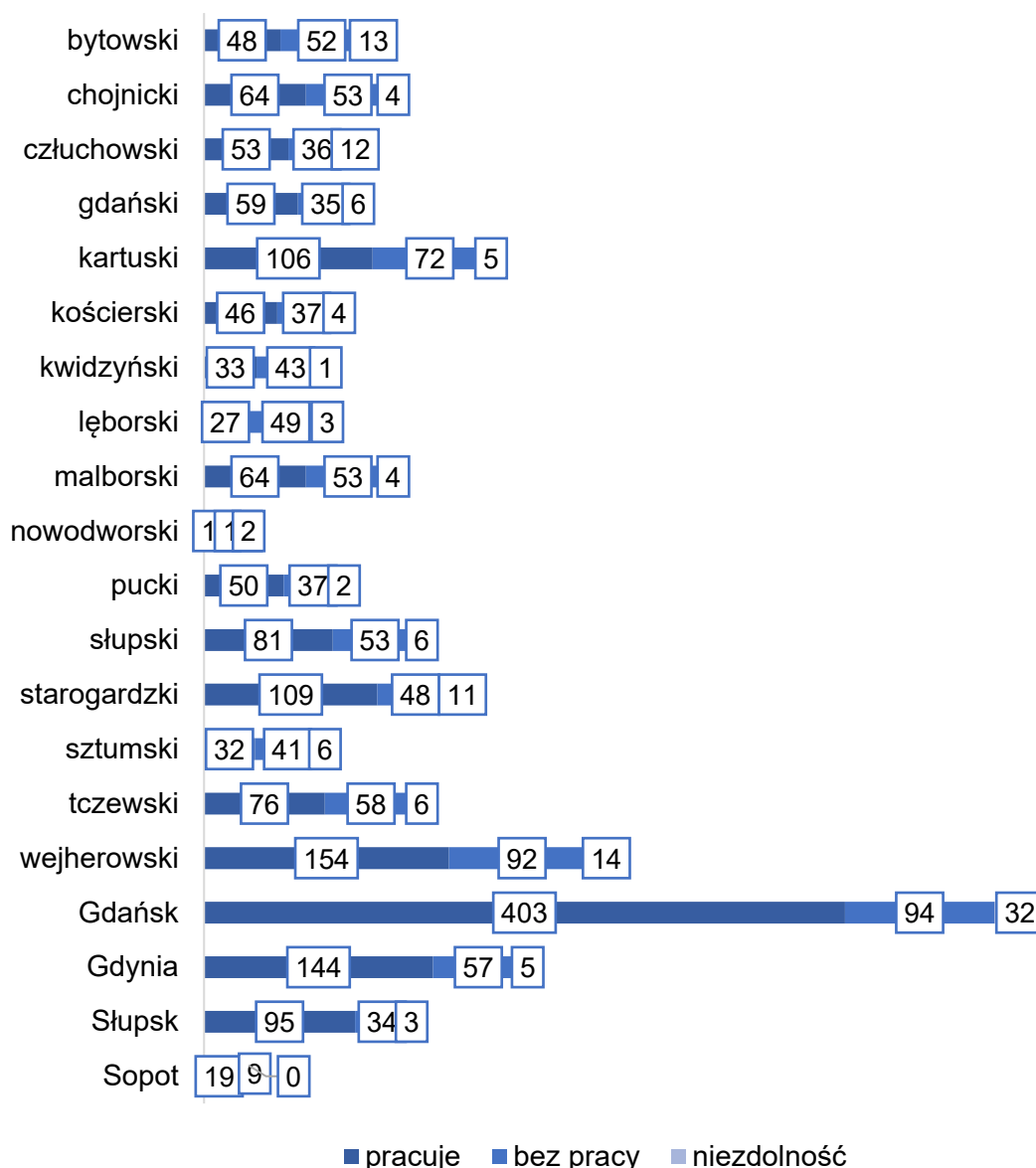
Sytuacja zawodowa osób doświadczających przemocy w powiatach województwa pomorskiego była zróżnicowana. Trzy główne kategorie, tj. posiadanie zatrudnienia, jego brak oraz niezdolność do pracy poddano dalszej analizie. Ich graficzne zestawienie przedstawia wykres 14, a uzupełniające dane liczbowe zebrano w tabeli 10.

W większości powiatów liczba pracujących ODP była wyższa niż liczba ODP pozostających bez pracy. Wyjątki od tej reguły odnotowano w czterech powiatach: bytowskim (-4), sztumskim (-9), kwidzyńskim (-10) oraz lęborskim (-22).

Biorąc pod uwagę ogólną liczbę ODP w NK wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku, odsetek osób pracujących wyniósł 43,6%, osób pozostających bez pracy 25,0%, a osób niezdolnych do pracy 3,6%. W obliczu tych obserwacji, brak zatrudnienia nie stanowi istotnej determinanty doświadczania przemocy domowej. Teza ta wymaga jednak dalszej obserwacji i pogłębionych badań.



Wykres 15. Liczba osób pracujących, bez pracy i niezdolnych do pracy wskazanych jako ODP w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w powiatach województwa pomorskiego w 2023 roku; dane dla osób dorosłych



Źródło: badanie własne.

Najwyższy odsetek pracujących osób doświadczających przemocy odnotowano w Gdańsku (59,9%), w którym jednocześnie wystąpił najniższy odsetek osób pozostających bez pracy (14,0%). Warto odnotować, że odsetek pracujących był wyższy od średniej dla województwa (43,6%), a niezatrudnionych niższy niż średnia na wspomnianym poziomie (25,0%). W powiecie lęborskim odsetek ODP bez pracy wyniósł 47,6% i był najwyższy w województwie. Najwyższy odsetek osób niezdolnych



do pracy sięgnął 9,2% (powiat człuchowski), natomiast w Sopocie nie było ani jednej takiej osoby.

Tabela 11. Liczba osób pracujących, bez pracy i niezdolnych do pracy oraz ich udział w ogólnej liczbie procedur dla osób dorosłych, wskazanych jako ODP w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w powiatach województwa pomorskiego w 2023 roku; dane dla osób dorosłych

powiat	pracuje	udział w liczbie procedur dla osób dorosłych	bez pracy	udział w liczbie procedur dla osób dorosłych	niezdo- lni/e	udział w liczbie procedur dla osób dorosłych
bytowski	48	31,8%	52	34,4%	13	8,6%
chojnicki	64	43,2%	53	35,8%	4	2,7%
czyłuchowski	53	40,5%	36	27,5%	12	9,2%
gdański	59	43,4%	35	25,7%	6	4,4%
kartuski	106	43,1%	72	29,3%	5	2,0%
kościerski	46	29,5%	37	23,7%	4	2,6%
kwidzyński	33	31,7%	43	41,3%	1	1,0%
lęborski	27	26,2%	49	47,6%	3	2,9%
malborski	64	37,4%	53	31,0%	4	2,3%
nowodworski	16	25,4%	11	17,5%	2	3,2%
pucki	50	41,3%	37	30,6%	2	1,7%
słupski	81	39,7%	53	26,0%	6	2,9%
starogardzki	109	46,6%	48	20,5%	11	4,7%
sztumski	32	34,0%	41	43,6%	6	6,4%
tczewski	76	39,2%	58	29,9%	6	3,1%
wejherowski	154	39,8%	92	23,8%	14	3,6%
Gdańsk	403	59,9%	94	14,0%	32	4,8%
Gdynia	144	49,8%	57	19,7%	5	1,7%
Słupsk	95	48,7%	34	17,4%	3	1,5%
Sopot	19	37,3%	9	17,6%	0	0,0%
POMORSKIE	1679	43,6%	964	25,0%	139	3,6%

* uwzględnia wybór opcji „nie dotyczy” „brak danych” oraz „nie wypełniono NK C”, w związku z czym przedstawione udziały nie muszą sumować się do 100% w obrębie każdej jednostki terytorialnej

Źródło: badanie własne.



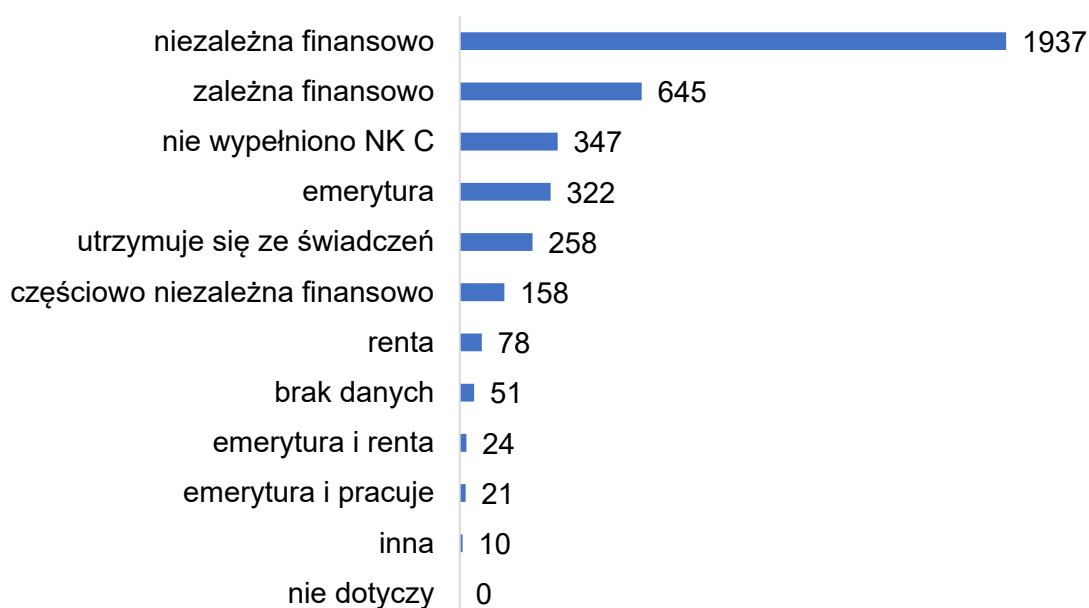
Sytuacja ekonomiczna

Sytuacja ekonomiczna osób wskazanych w formularzu A procedury „Niebieskie Karty” jako doznające przemocy jest opisywana w dedykowanym punkcie formularza NK C. W tym celu przewidziano pole opisowe (puste), jednak we wzorze określonym Rozporządzeniem z 2011 roku stanowiła odrębną kategorię, natomiast w wersji znowelizowanej w 2023 roku stanowi wspólne pole z sytuacją zawodową.

W przypadku badania pilotażowego zastosowano kafeterię, która składała się z dwunastu elementów. Osoby wypełniające sprawozdanie w CAS dokonywały wyboru jednej z dostępnych opcji, a jeśli uznały za potrzebne, mogły uzupełnić dokonany wybór o komentarz w polu „uwagi”.

Co druga osoba doznająca przemocy w okresie objętym badaniem była niezależna finansowo (50,3%). Była to najliczniejsza grupa osób wśród wszystkich wskazań. Drugie pod względem liczebności były ODP zależne finansowo, które występowały w 16,7% procedur wszczętych dla osób dorosłych. 8,4% osób pobierało emerytury, a 6,7% utrzymywało się ze świadczeń. W pozostałych itemach dostępnych do wyboru odsetek ODP nie przekraczał 5,0%.

Wykres 16. Sytuacja ekonomiczna osób doznających przemocy w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych

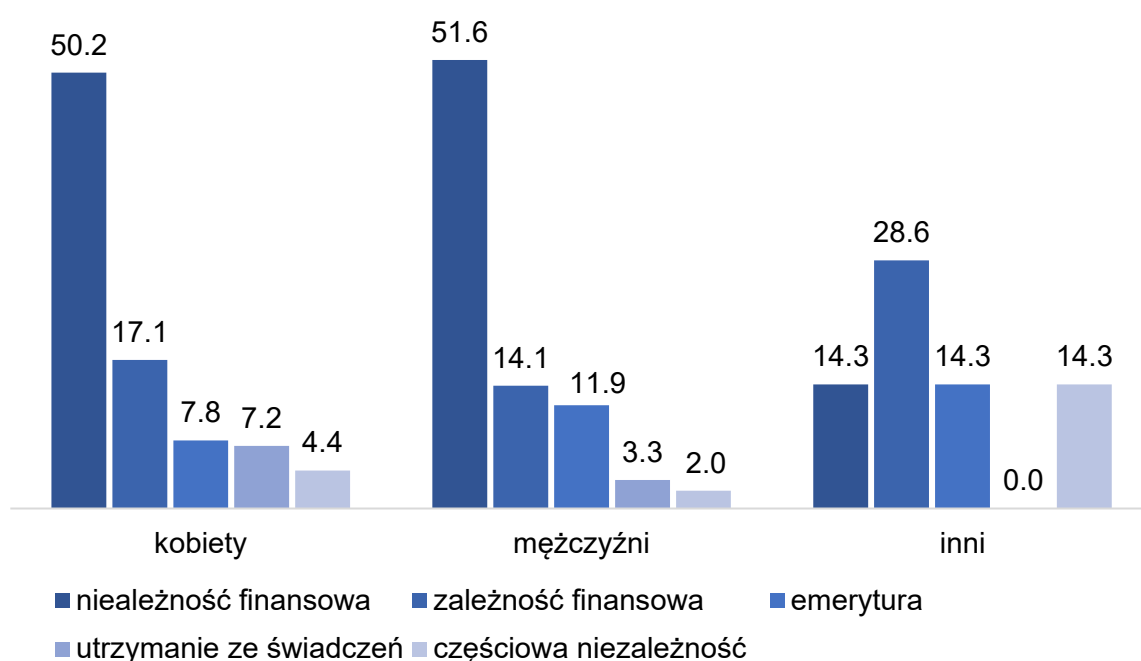




Źródło: badanie własne.

Na poziomie województwa, najwyższy odsetek ODP niezależnych finansowo wystąpił wśród mężczyzn (51,6%), natomiast najwyższą zależność finansową odnotowano wśród osób nieokreślających się za pomocą binarnego systemu podziału płci (28,6%), co jednak w istocie wynika z niskich wartości bazowych. Taka sama tendencja w tej grupie płci dotyczyła pobierania emerytury (14,3%) oraz częściowej niezależności ekonomicznej (14,3%).

Wykres 17. Sytuacja ekonomiczna ODP w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku – udział* w podziale na płeć; dane dla osób dorosłych [%]



* w odniesieniu do ogólnej liczby procedur NK wszczętych dla osób dorosłych w każdej grupie płci

Źródło: badanie własne.

Porównując poszczególne grupy płci można stwierdzić, że mężczyzn doznających przemocy nieznacznie częściej niż kobiety charakteryzowała niezależność finansowa (51,6% vs. 50,2%) oraz pobieranie emerytury (11,9% vs. 7,8%; dla osób innej płci odsetek wyniósł 14,3%). Natomiast kobiety częściej niż mężczyźni były zależne finansowo (17,1% vs. 14,1%; dla osób innej płci 14,3%) oraz utrzymywały się ze świadczeń (7,2% vs. 3,3%).



Biorąc pod uwagę sytuację ekonomiczną ODP w poszczególnych powiatach województwa, można stwierdzić, że była ona mniej różnorodna niż w przypadku innych analizowanych obszarów (np. sytuacja mieszkaniowa czy zawodowa). Najwyższy odsetek osób niezależnych finansowo odnotowano w Sopocie (58,8%), a najniższy w powiecie łębskim (35,0%). Najwyższy odsetek osób zależnych finansowo wystąpił w powiecie sztumskim (28,7%), zaś najniższy na poziomie 8,7% w powiecie kwidzyńskim. Częściowa niezależność finansowa charakteryzowała 11,1% ODP w powiecie starogardzkim, natomiast w Słupsku nie było ani jednej osoby w takiej sytuacji. Kolejne skrajne wartości, tym razem dla osób pobierających emeryturę, zanotowano w powiatach nowodworskim oraz sztumskim – odpowiednio 19,0% oraz 3,2%. W przypadku pobierania renty najwyższy odsetek ODP wystąpił w powiecie człuchowskim, zaś w trzech powiatach (gdańskim, malborskim, Sopocie) nie było ani jednej takiej osoby. Osoby doznające przemocy, które pobierały jednocześnie emeryturę i rentę sprawozdano w 8 powiatach, a najwięcej (2,8%) było ich w powiecie kartuskim. W dziesięciu powiatach zanotowano ODP jednocześnie pobierające emeryturę i pracujące, zaś najwyższy ich odsetek dotyczył powiatu łębskiego (1,9%). Utrzymanie ze świadczeń (innych niż wyżej wymienione; głównie były to świadczenia pomocy społecznej) w największym stopniu charakteryzowało osoby wskazane w NK jako doznające przemocy domowej w powiecie kwidzyńskim (20,2%), natomiast jedynie w Sopocie nie było ani jednej osoby w takiej sytuacji ekonomicznej. W dziewięciu powiatach województwa wskazano inną sytuację ekonomiczną ODP, a najwyższy ich odsetek dotyczył powiatu nowodworskiego (1,6%).

**Tabela 12.** Udział wybranych kategorii opisujących sytuację ekonomiczną ODP w ogólnej liczbie osób wskazanych jako ODP w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w powiatach województwa pomorskiego w 2023 roku; dane dla osób dorosłych

powiat	niezależność	zależność	częściowa niezależność	emerytura	renta	emerytura i renta	emerytura i pracuje	utrzymanie ze świadczeń	inna
bytowski	45,7%	13,9%	4,0%	10,6%	4,0%	2,0%	0,7%	12,6%	0,7%
chojnicki	51,4%	25,7%	2,7%	5,4%	2,0%	0,0%	0,7%	7,4%	0,0%
człuchowski	48,9%	13,7%	2,3%	7,6%	11,5%	0,0%	0,0%	9,9%	0,0%
gdański	47,1%	19,9%	7,4%	6,6%	0,0%	0,0%	0,0%	2,9%	0,7%
kartuski	43,5%	25,2%	2,8%	8,1%	1,2%	2,8%	0,4%	6,5%	0,0%
kościerski	39,1%	11,5%	1,3%	10,9%	4,5%	1,3%	0,0%	9,0%	1,3%
kwidzyński	49,0%	8,7%	1,0%	8,7%	1,0%	0,0%	0,0%	20,2%	0,0%
lęborski	35,0%	21,4%	2,9%	3,9%	3,9%	1,0%	1,9%	17,5%	1,0%
malborski	44,4%	18,1%	3,5%	10,5%	0,0%	0,0%	0,6%	13,5%	0,0%
nowodworski	52,4%	11,1%	1,6%	19,0%	1,6%	0,0%	0,0%	9,5%	1,6%
pucki	48,8%	21,5%	4,1%	5,8%	2,5%	0,0%	0,0%	5,0%	0,8%
słupski	50,0%	17,6%	3,9%	5,9%	2,0%	1,5%	1,0%	5,4%	0,5%
starogardzki	46,2%	12,0%	11,1%	9,8%	3,4%	0,0%	1,7%	6,4%	0,0%
sztumski	43,6%	28,7%	1,1%	3,2%	1,1%	2,1%	0,0%	13,8%	0,0%
tczewski	53,1%	19,1%	1,5%	10,3%	1,0%	0,0%	0,0%	4,6%	0,5%
wejherowski	48,1%	21,2%	5,4%	3,9%	2,1%	1,0%	1,0%	4,7%	0,0%
Gdańsk	58,1%	12,8%	5,5%	10,4%	0,9%	0,0%	0,3%	3,6%	0,0%
Gdynia	58,1%	12,5%	4,2%	5,2%	1,4%	0,0%	1,0%	1,7%	0,3%
Słupsk	57,4%	13,3%	0,0%	15,9%	1,0%	1,0%	0,0%	6,2%	0,0%
Sopot	58,8%	15,7%	3,9%	5,9%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
POMORSKIE	50,3%	16,7%	4,1%	8,4%	2,0%	0,6%	0,5%	6,7%	0,3%

Źródło: badanie własne.

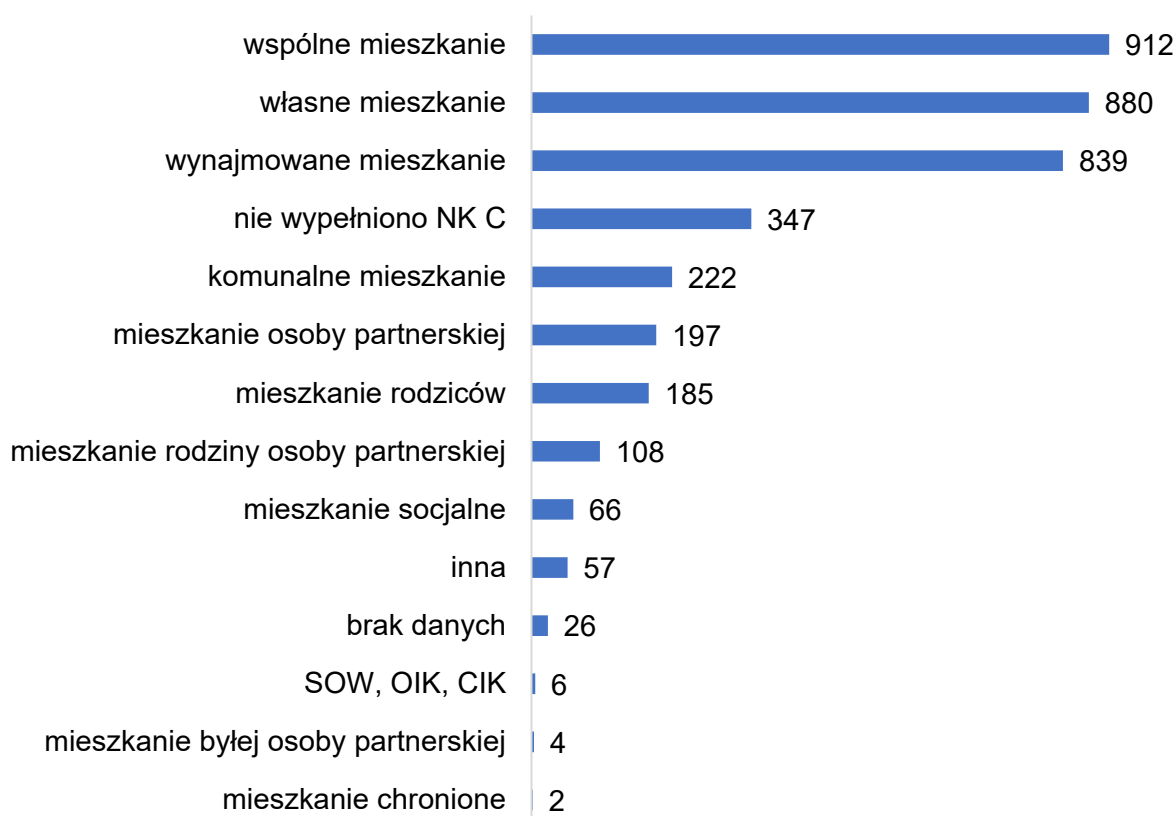


Sytuacja mieszkaniowa

Grupa diagnostyczno-pomocowa wypełniając formularz „Niebieska Karta – C” w części diagnostycznej opisuje sytuację mieszkaniową osoby lub osób wskazanych jako doznające przemocy. Służy temu puste pole do swobodnego uzupełnienia. W przypadku badania pilotażowego zastosowano kafeterię, która składała się z czternastu elementów. Osoby wypełniające sprawozdanie w CAS dokonywały wyboru jednej z dostępnych opcji, a jeśli uznały za potrzebne, mogły uzupełnić dokonany wybór o komentarz w polu „uwagi”. Narzędzie badawcze stanowi załącznik do raportu.

Najwięcej osób doświadczających przemocy wskazanych w procedurach „Niebieskie Karty” zamieszkiwało we wspólnym mieszkaniu (912; 23,7%). Nieco mniej ODP posiadało własne mieszkanie (880; 22,9%) oraz wynajmowało mieszkanie (839; 21,8%).

Wykres 18. Sytuacja mieszkaniowa osób doznających przemocy w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych





Źródło: badanie własne.

Najmniej osób zamieszkiwało mieszkania chronione (2), jednak niewiele więcej od nich było osób mieszkających w lokalu byłej osoby partnerskiej (4) oraz w specjalistycznych miejscach wsparcia osób doznających przemocy: centrum interwencji kryzysowej, ośrodku interwencji kryzysowej oraz specjalistycznym ośrodku wsparcia dla osób doznających przemocy domowej (6 osób).

Analizując sytuację mieszkaniową ze względu na płeć osób doznających przemocy domowej, wśród kobiet najwyższy odsetek odnotowano w przypadku wspólnego zamieszkiwania (23,4%), natomiast w grupie mężczyzn oraz innej płci było to własne mieszkanie (odpowiednio 28,3%, 28,6%).

Tabela 13. Udział wybranych kategorii opisujących sytuację mieszkaniową ODP w ogólnej* liczbie procedur dla danej płci wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych

typ mieszkania/płeć	kobiety	mężczyźni	inna
własne	22,1%	28,3%	28,6%
wynajmowane	23,3%	11,5%	14,3%
wspólne	23,4%	25,8%	14,3%
komunalne	5,9%	4,9%	0,0%
osoby partnerskiej	5,5%	2,5%	0,0%
byłej osoby partnerskiej	0,1%	0,0%	0,0%
rodziców	4,1%	9,4%	0,0%
rodziny osoby partnerskiej	2,9%	2,3%	0,0%
socjalne	1,8%	1,2%	0,0%
chronione	0,1%	0,0%	0,0%
SOW/CIK/OIK	0,2%	0,0%	0,0%
inna	1,4%	1,8%	14,3%

* uwzględnia wybór opcji „brak danych” oraz „nie wypełniono NK C”, w związku z czym przedstawione udziały nie muszą sumować się do 100% w obrębie każdej płci

Źródło: badanie własne.

Uwagę zwracają pewne tendencje ujawniające się w zebranych danych dotyczących sytuacji mieszkaniowej ODP:



- mężczyźni doznający przemocy częściej niż kobiety doznające przemocy zamieszkiwali we własnym lokalu (28,3% vs. 22,1%), wspólnie (25,8% vs. 23,4%) oraz w mieszkaniu rodziców (9,4% vs. 4,1%),
- kobiety będące ODP częściej niż mężczyźni zamieszkiwały lokale komunalne (5,9% vs. 4,9%), mieszkania będące własnością osoby partnerskiej (5,5% vs. 2,5%),
- wśród wszystkich grup płci, to kobiety najczęściej wynajmowały mieszkania (23,3%; dla mężczyzn 11,5%, osoby innej płci 14,3%),
- tylko kobiety zamieszkiwały mieszkania byłej osoby partnerskiej (0,1%), mieszkania chronione (0,1%) oraz SOW/CIK/OIK (0,2%).

Sytuacja mieszkaniowa osób doznających przemocy w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku była przestrzennie zróżnicowana:

- najwyższy odsetek osób wspólnie zamieszkujących wystąpił w powiecie chojnickim (39,2%), a najniższy w powiecie lęborskim (13,6%),
- najwyższy odsetek osób z własnym mieszkaniem dotyczył ODP w powiecie gdańskim (40,4%), zaś najniższy ODP w powiecie chojnickim (14,2%),
- największy udział ODP wynajmujących mieszkanie odnotowano w Gdyni (31,5%), a najniższy w powiecie słupskim (8,3%),
- mieszkania komunalne zamieszkiwało 14,4% ODP dla, których procedurę NK wszczęto w Słupsku; w powiecie puckim nie było ani jednej takiej osoby,
- najwyższy i najniższy odsetek osób zamieszkujących w lokalu osoby partnerskiej wystąpiły w powiecie bytowskim oraz wejherowskim i wyniosły odpowiednio 11,3% oraz 2,6%,
- mieszkanie rodziców zamieszkiwało 10,6% (najwyższy odsetek) ODP z powiatu kwidzyńskiego oraz 2,1% (najniższy odsetek) z powiatu sztumskiego.

Szczegółowe dane dla wszystkich powiatów województwa pomorskiego zestawiono w poniższej tabeli.

**Tabela 14.** Udział wybranych kategorii opisujących sytuację mieszkaniową ODP w ogólnej liczbie* osób wskazanych jako ODP w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w powiatach województwa pomorskiego w 2023 roku; dane dla osób dorosłych

powiat	wspólne mieszkanie	własne mieszkanie	wynajmowane mieszkanie	komunalne mieszkanie	mieszkanie osoby partnerskiej	mieszkanie rodziców
bytowski	22,5%	22,5%	21,2%	2,0%	11,3%	9,3%
chojnicki	39,2%	14,2%	25,0%	1,4%	8,1%	4,7%
człuchowski	23,7%	27,5%	20,6%	7,6%	3,8%	6,1%
gdański	21,3%	40,4%	11,8%	1,5%	5,9%	2,9%
kartuski	29,7%	28,9%	17,1%	1,2%	5,7%	4,5%
kościerski	14,1%	22,4%	25,0%	2,6%	3,8%	5,8%
kwidzyński	21,2%	15,4%	23,1%	5,8%	3,8%	10,6%
lęborski	13,6%	30,1%	22,3%	2,9%	5,8%	4,9%
malborski	31,6%	19,3%	18,7%	9,9%	4,1%	3,5%
nowodworski	23,8%	27,0%	12,7%	1,6%	11,1%	7,9%
pucki	38,0%	21,5%	9,1%	0,0%	8,3%	6,6%
słupski	27,9%	21,1%	8,3%	5,4%	7,4%	7,4%
starogardzki	26,1%	19,2%	23,5%	4,7%	5,6%	4,3%
sztumski	22,3%	23,4%	20,2%	11,7%	5,3%	2,1%
tczewski	22,2%	21,6%	23,2%	5,7%	4,6%	7,7%
wejherowski	30,0%	22,0%	25,3%	0,5%	2,6%	4,4%
Gdańsk	19,9%	22,3%	26,4%	12,6%	2,7%	3,0%
Gdynia	13,8%	16,6%	31,5%	3,1%	6,9%	2,4%
Słupsk	17,9%	30,3%	17,4%	14,4%	4,6%	4,6%
Sopot	13,7%	21,6%	21,6%	5,9%	3,9%	3,9%
POMORSKIE	23,7%	22,9%	21,8%	5,8%	5,1%	4,8%

* uwzględnia wybór opcji „nie dotyczy” „brak danych” oraz „nie wypełniono NK C”, w związku z czym przedstawione udziały nie muszą sumować się do 100% w obrębie każdej jednostki terytorialnej

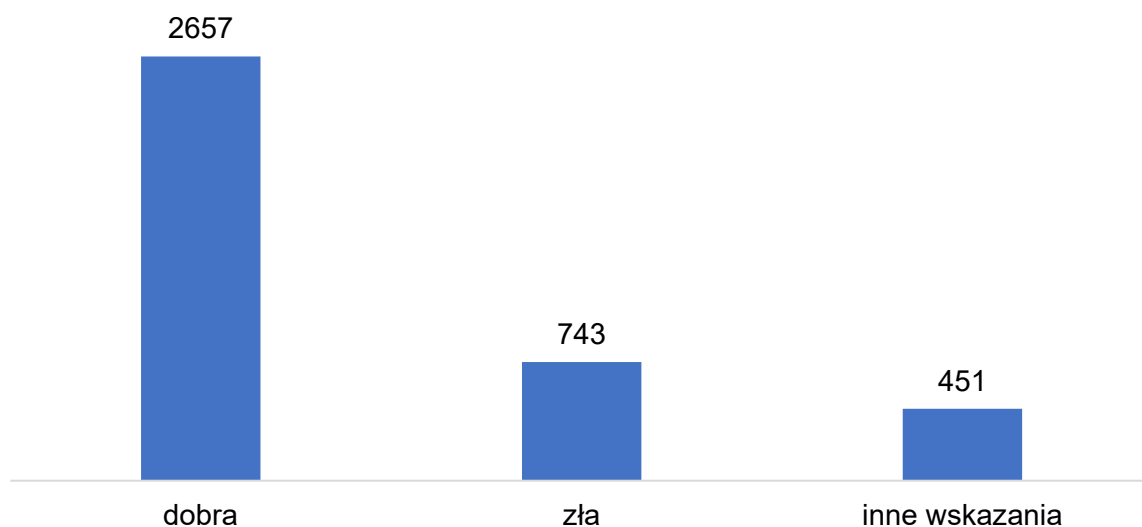
Źródło: badanie własne.

Sytuacja zdrowotna

Sytuacja zdrowotna osób wskazanych w procedurze „Niebieskie Karty” jako doznające przemoc jest kolejnym polem opisowym, wypełnianym w formularzu NK C. Ze względu na złożoność możliwych sytuacji, zdecydowano o ograniczeniu kafeterii odpowiedzi do pięciu itemów, przy czym do opisu konkretnej sytuacji służyły dwie z nich (pozostałe, najogólniej ujmując, wskazywały na brak informacji w tym zakresie). Narzędzie użyte do realizacji badania zamieszczono w załączniku do raportu.

Z danych pozyskanych w badaniu wynika, że większość osób doznających przemocy charakteryzuje dobry stan zdrowia – w 2023 roku dotyczyło to 69,0% (2,7 tys.) osób. Zły stan zdrowia odnotowano u 743 osób, tj. 19,3%.

Wykres 19. Sytuacja zdrowotna osób doznających przemocy w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych



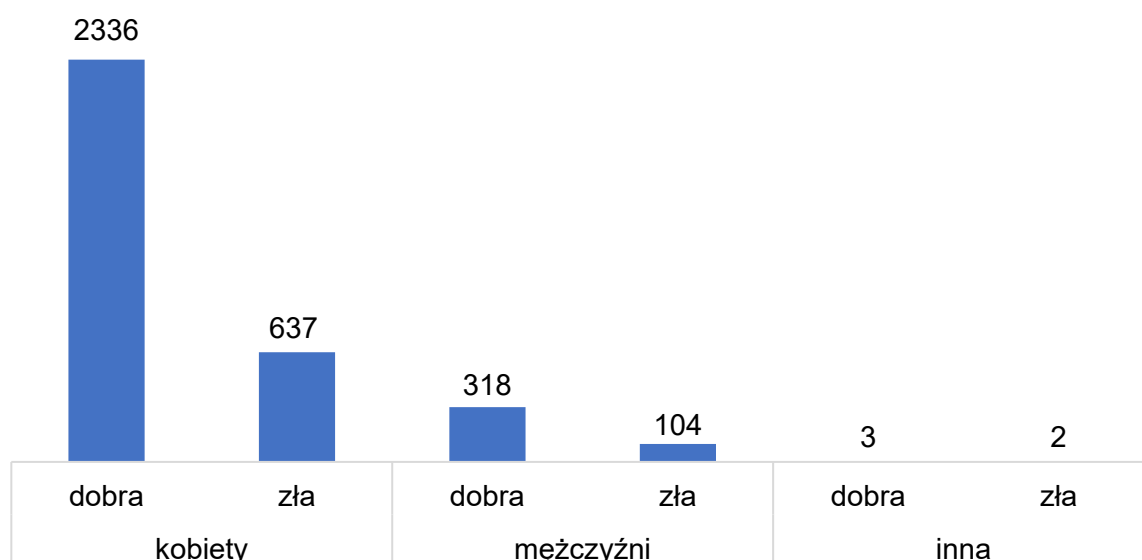
Źródło: badanie własne.

W przypadku 451 osób (11,7%) sytuację zdrowotną określono wybierając spośród innych opcji: „brak danych” – 101 osób (2,6%), „nie dotyczy” – 3 osoby (0,1%) oraz „nie wypełniono formularza Niebieska Karta C” – 347 osób (9,0%). W dalszej analizie, nie uwzględnia się procedur, w których wskazano wyżej wymienione inne opcje; obliczenia dotyczą zatem osób z określonym stanem zdrowia.



Analizując sytuację zdrowotną osób doznających przemocy domowej należy wskazać, że w przypadku każdej z płci, odsetek osób o dobrym zdrowiu był wyższy niż o złym zdrowiu. Zaobserwowano, że najwyższy odsetek dobrego stanu zdrowia występował w grupie kobiet i wyniósł 78,6% wszystkich kobiet wskazanych jako ODP. Wśród mężczyzn wyniósł on 75,4%, zaś wśród osób deklaruujących inną płeć – 60,0%. Z kolei zły stan zdrowia stwierdzono u 2 z 5 osób deklaruujących inną płeć, a ich odsetek był najwyższy spośród wszystkich grup – 40,0%. Za jego wysokość odpowiadała jednak niska wartość bazowa. Zły stan zdrowia odnotowano u 21,4% kobiet oraz 24,6% mężczyzn.

Wykres 20. Sytuacja zdrowotna* osób doznających przemocy w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku w podziale na płeć; dane dla osób dorosłych



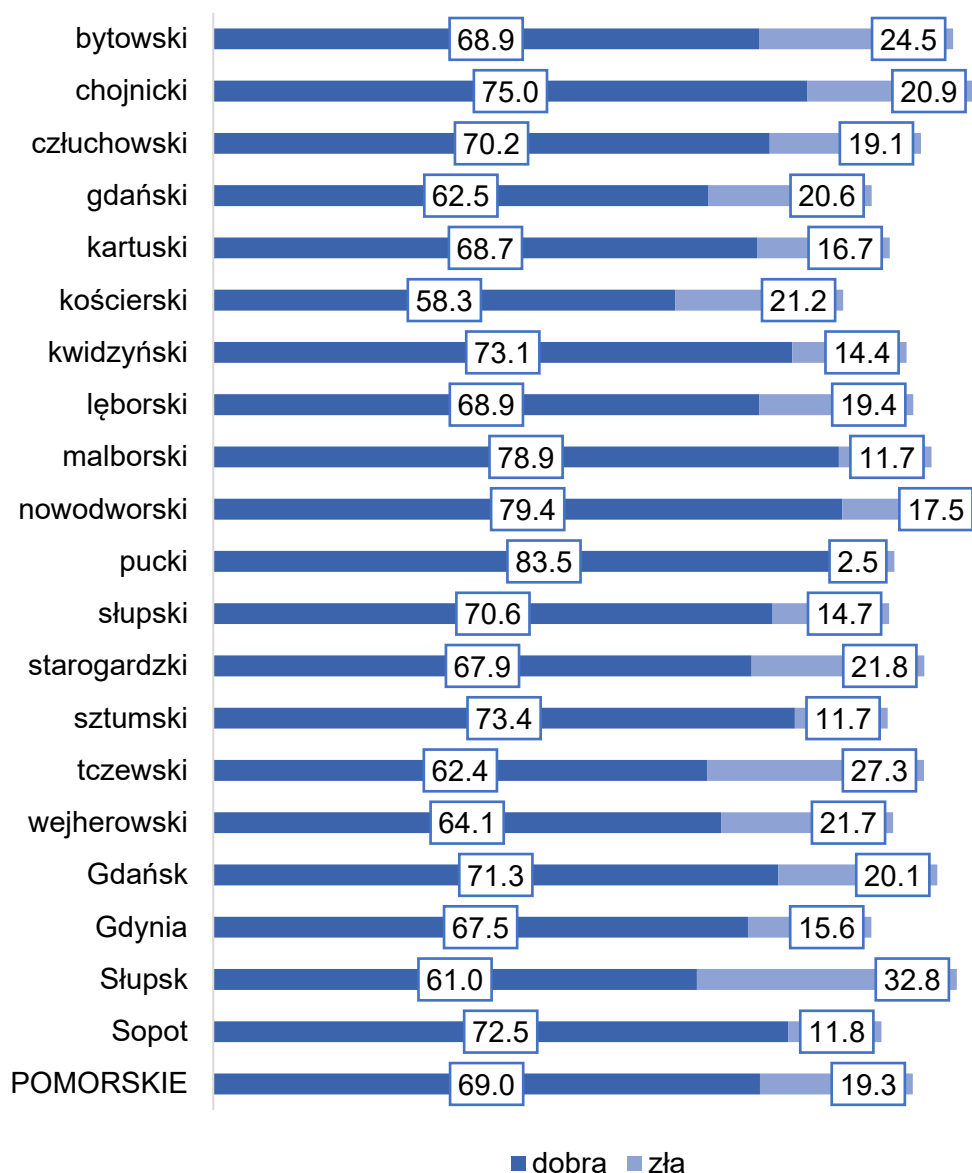
* uwzględnia dane dla osób z określonym stanem zdrowia

Źródło: badanie własne.

Sytuacja zdrowotna ODP była zróżnicowana przestrzennie. W grupie kobiet najwyższy odsetek dobrego zdrowia wystąpił w powiecie puckim (96,8%), a drugi w kolejności był Sopot z odsetkiem na poziomie 89,2%. Najniższy, tj. wynoszący 66,7% odsetek kobiet w takiej kondycji zdrowotnej zaobserwowano w powiecie tczewskim oraz Słupsku. W przypadku mężczyzn, pierwsze oraz drugie miejsce pod kątem wysokości odsetka osób o dobrym stanie zdrowia przypadło odpowiednio powiatowi puckiemu (100%) i kartuskiemu (92,6%), zaś dwa końcowe miejsca zajął Sopot (50,0%) oraz powiat lęborski (42,9%).



Wykres 21. Udział osób o dobrym i złym zdrowiu w ogólnej liczbie osób wskazanych jako ODP w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w powiatach województwa pomorskiego w 2023 roku; dane dla osób dorosłych [%]



Źródło: badanie własne.

Koncentrując się na analizie w ujęciu województwa, należy wskazać, że najwięcej ODP o dobrym zdrowiu odnotowano w powiecie słupskim (83,5%), zaś o złym w Słupsku (32,8%). Odpowiednio najniższe odsetki wystąpiły w powiecie kościerskim (58,3%; dobre zdrowie) oraz w puckim (2,5% złe zdrowie).



Formy przemocy

Na wstępie tej części raportu należy zaznaczyć, że katalog form przemocy dostępnych do wyboru w formularzu „Niebieska Karta – C” uległ zmianie wraz ze zmianą przedmiotowego Rozporządzenia. W okresie przed nowym Rozporządzeniem formularz zawierał następujące formy przemocy: fizyczną, uszkodzenie ciała, psychiczną, seksualną oraz inny rodzaj zachowań⁷².

Rozporządzenie z września 2023 roku⁷³ wprowadziło dodatkowo przemoc ekonomiczną oraz za pomocą środków komunikacji elektronicznej, a usunęło „uszkodzenie ciała”.

Realizacja badania przypadała w okresie granicznym, tj. w trakcie 3 z 4 kwartałów 2023 roku obowiązywały formularze wprowadzone Rozporządzeniem z 2011 roku, zaś w ostatnim kwartale z mocy nowego Rozporządzenia z 2023 roku. Mimo wprowadzanych zmian, między innymi ze względu na zachowanie spójności danych i możliwość późniejszego ich zestawiania oraz analizowania, zdecydowano o utrzymaniu w całym okresie jednolitej kafeterii form przemocy. Kafeteria stanowiła jednak połączenie opcji dostępnych do wyboru w formularzu NK C z dwoma elementami spoza tej listy, które jednak częstokroć opisują przemocową relację – była to przemoc ekonomiczna (która, podkreślimy została oficjalnie wprowadzona do użytku nowym rozporządzeniem) oraz zaniedbanie. Decyzja o takiej zawartości kafeterii wynikała ze studiów przedmiotowej literatury, a także licznych rozmów z osobami zajmującymi się prowadzeniem procedur „Niebieskie Karty”.

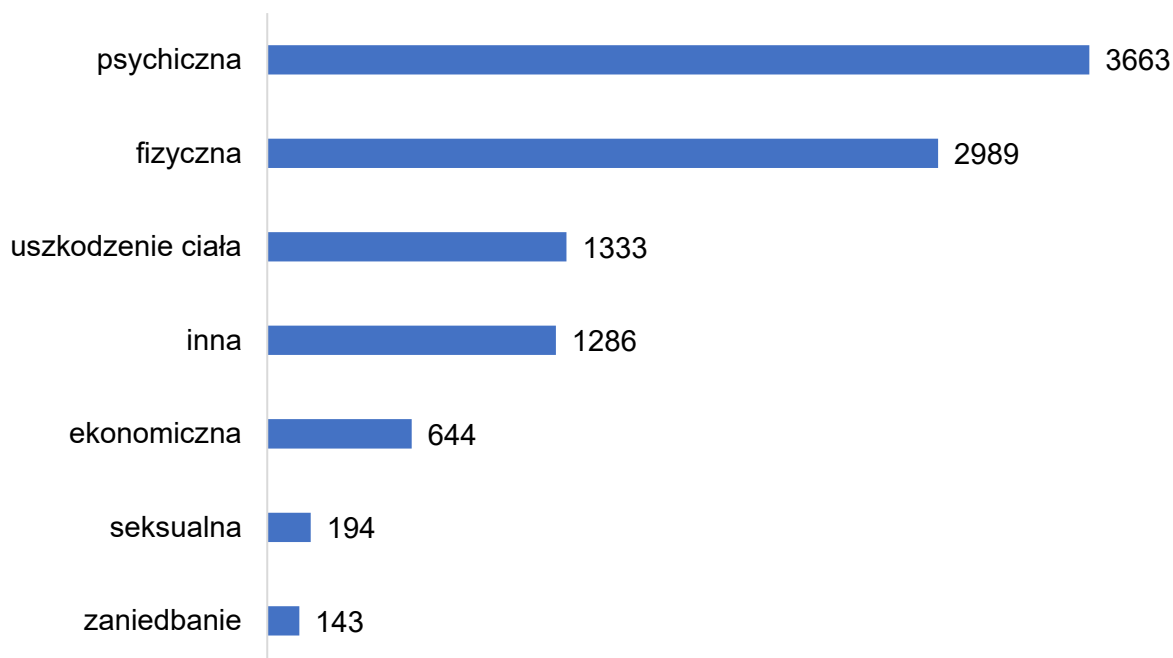
Najczęściej występującym w procedurach rodzajem przemocy wśród osób dorosłych była przemoc psychiczna. Jej doznawanie wskazano w 3,7 tys. procedur, co stanowiło 95,1% wszystkich procedur dotyczących tej grupy osób.

⁷² Załącznik nr 1 Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. Nr 209, poz. 1245).

⁷³ Załącznik nr 1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. poz. 1870).



Wykres 22. Liczba osób doznających przemocy w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku według rodzajów przemocy; dane dla osób dorosłych



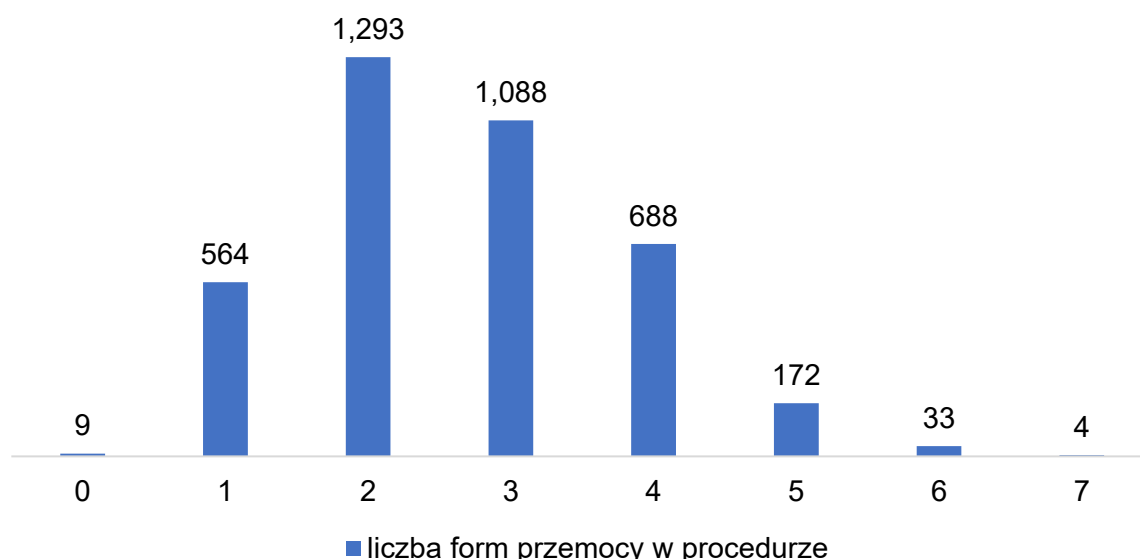
Źródło: badanie własne.

Przemoc fizyczna uplasowała się na drugim miejscu z 3,0 tys. wskazań (77,6%). Kolejne miejsca zajęły: uszkodzenie ciała (1,3 tys.; 34,6%), inna forma przemocy (1,3 tys.; 33,4%), przemoc ekonomiczna (0,6 tys.; 16,7%) oraz seksualna (194; 5,0%). Najrzadziej występowała przemoc w formie zaniedbania (143; 3,7%).

W oparciu o pozyskane dane analizie poddano sytuację osób doznających przemocy pod kątem liczby doznawanych form przemocy. W dziewięciu procedurach nie wskazano żadnej formy przemocy, co bezpośrednio wynikało z niewypełnienia tego pola w formularzu NK-A przez osobę/jednostkę wszczynającą, natomiast w czterech przypadkach wskazano doznawanie wszystkich form przemocy. Najczęściej doznawano dwóch form przemocy, co dotyczyło 33,6% przypadków. Należy zaznaczyć, że w 85,1% procedur wszczętych dla dorosłych osób doznających przemocy wskazano dwie i więcej formy przemocy. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawiono na poniższym wykresie.



Wykres 23. Liczba form przemocy wskazanych w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku w podziale na płeć; dane dla osób dorosłych



Źródło: badanie własne.

Dalsza analiza zostanie przeprowadzona dla poszczególnych form przemocy, zachowując układ częstotliwości występowania (od największego do najmniejszego natężenia w województwie).

Przemoc psychiczna

Formularz „Niebieskie Karta – A” przewidywał następujące formy przemocy psychicznej: izolowanie, wyzywanie, ośmieszanie, grożenie, kontrolowanie, ograniczanie kontaktów, krytykowanie, poniżanie, demoralizację oraz ciągłe niepokojenie. Osoba wypełniająca formularz ponadto mogła dopisać inne formy przemocy psychicznej, wykraczające poza wymieniony katalog⁷⁴.

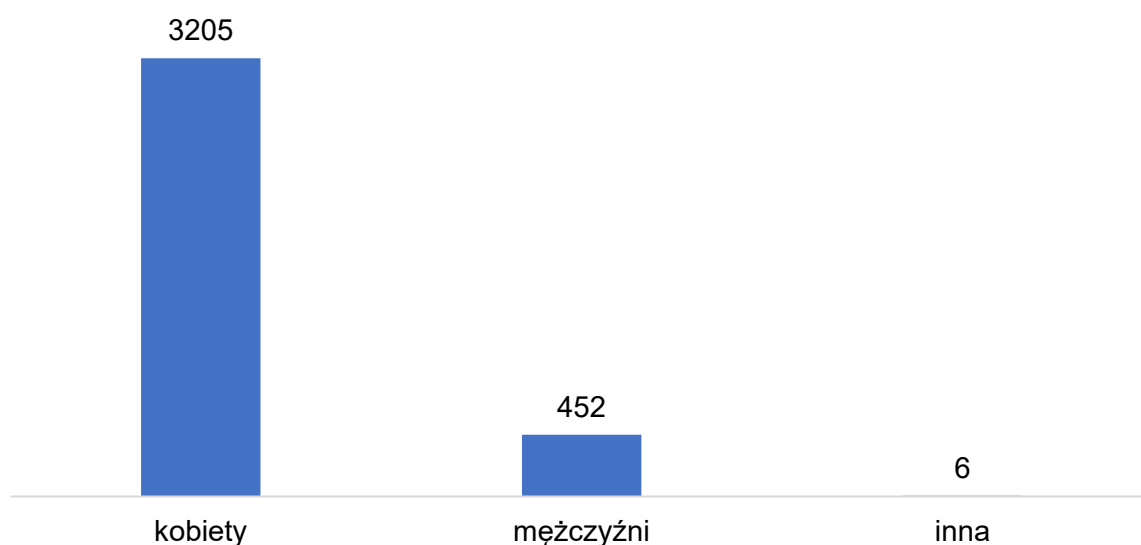
Wspomniano już, że przemocy psychicznej doświadczało 95,1% osób dorosłych wskazanych jako główne osoby doznające przemocy w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku. Biorąc pod uwagę płeć osób doznających tej formy przemocy, kobiety stanowiły 83,2% (3,2 tys.) wszystkich osób doznających przemocy psychicznej. W przypadku mężczyzn odsetek ten

⁷⁴ Załącznik nr 1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury "Niebieskie Karty" oraz wzorów formularzy "Niebieska Karta" (Dz. U. Nr 209, poz. 1245).



sięgnął 11,7% (452 osoby), zaś dla osób określających swoją płeć poza systemem binarnym – 0,2% (6 osób).

Wykres 24. Przemoc psychiczna w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku w podziale na płeć; dane dla osób dorosłych



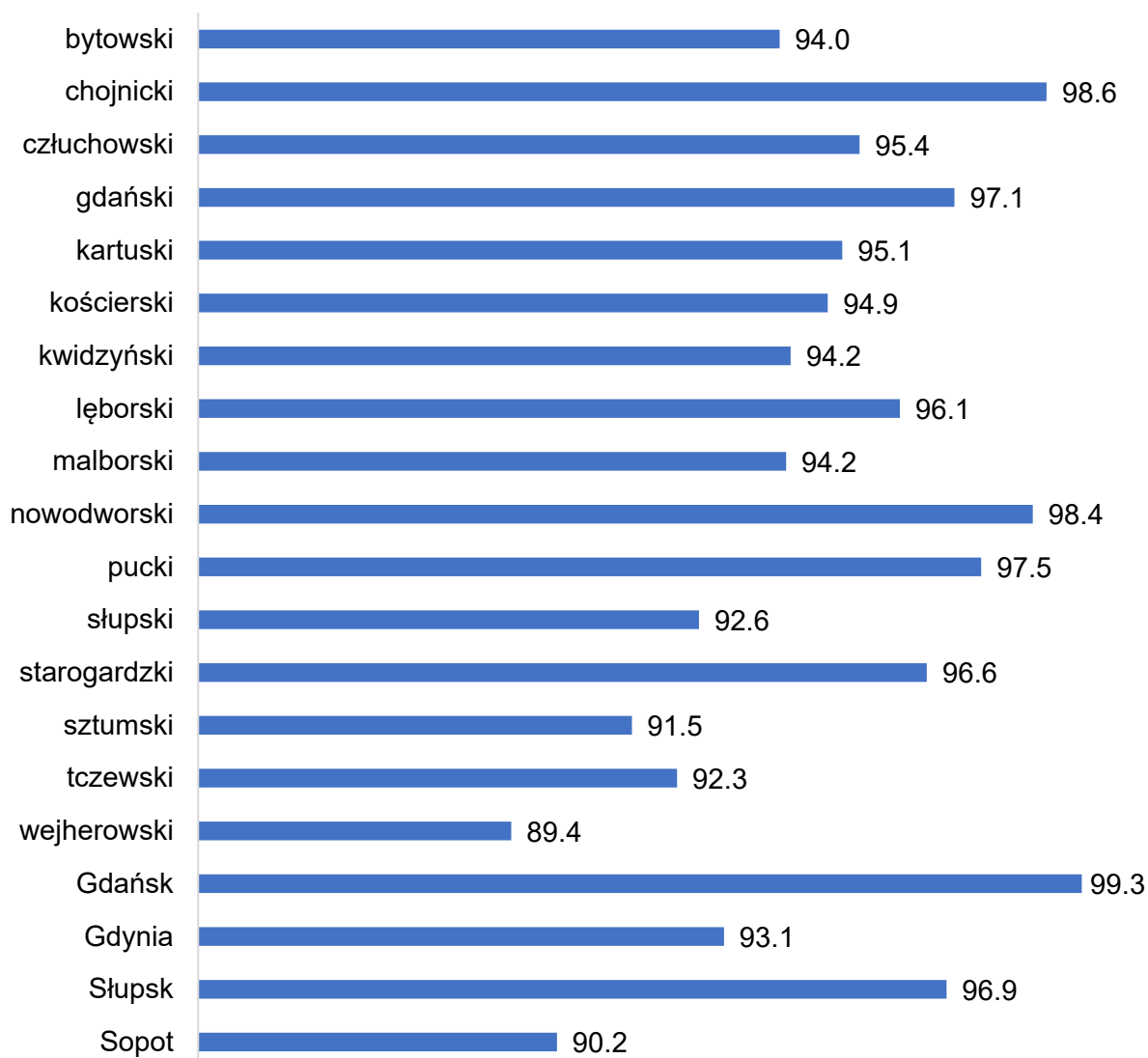
Źródło: badanie własne.

Analizując wskaźnik doświadczania tej formy przemocy w poszczególnych grupach płci, należy wskazać, że z zebranych danych wynika, iż doświadczało jej 95,5% spośród kobiet, 82,6% spośród mężczyzn oraz 85,7% spośród osób określających płeć jako „inna”.

Natężenie doświadczania przemocy psychicznej w powiatach województwa pomorskiego w 2023 roku było zróżnicowane. Najwyższy odsetek procedur ze wskazaniem przemocy psychicznej w ogólnej liczbie procedur wszczętych dla osób dorosłych odnotowano w Gdańsku (99,3%), natomiast najniższy w powiecie wejherowskim (89,4%). Średnia dla województwa wyniosła 94,9%, obszar zmienności 9,9, natomiast odchylenie standardowe próbki 2,777. Dane dla wszystkich powiatów województwa przedstawia poniższy wykres.



Wykres 25. Udział procedur ze wskazaniem przemocy psychicznej w ogólnej liczbie procedur "Niebieskie Karty" wszczętych w powiatach województwa pomorskiego w 2023 roku; dane dla osób dorosłych [%]

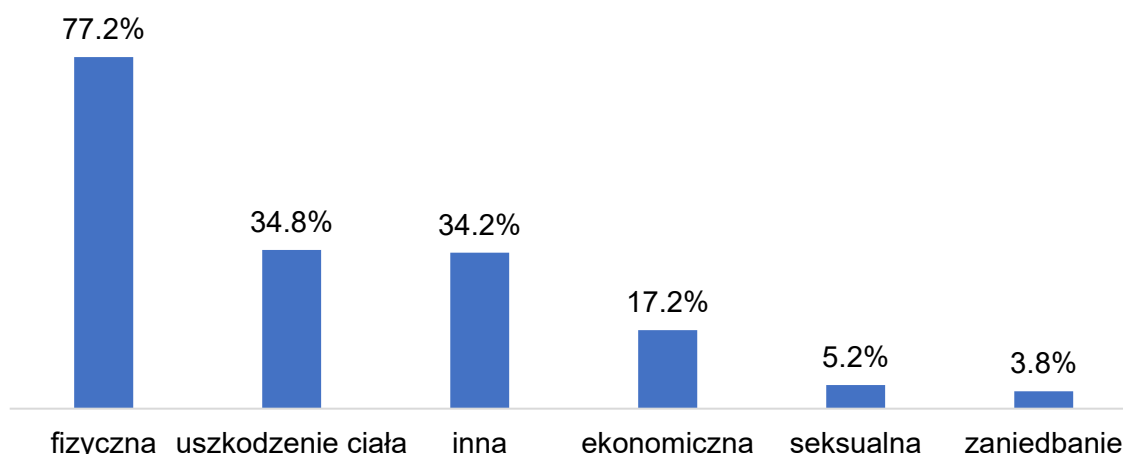


Źródło: badanie własne.

Pozyskane w badaniu dane przeanalizowano pod kątem współwystępowania poszczególnych form przemocy. Przemoc psychiczna najczęściej była powiązana z fizyczną – odsetek wyniósł 77,2%. W co trzeciej procedurze oprócz znęcania psychicznego wskazano uszkodzenia ciała (34,8%) oraz inne formy przemocy (34,2%). Najrzadziej wiązała się ona natomiast z zaniedbaniem (3,8%). Dane w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.



Wykres 26. Współwystępowanie przemocy psychicznej z innymi formami przemocy w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych



Źródło: badanie własne.

Poniższa analiza odnosi się do sytuacji osób doświadczających przemocy psychicznej w odniesieniu do wszystkich predykatów objętych badaniem, w podziale na płeć.

Doznawanie przemocy psychicznej było silnie skorelowane z doświadczaniem jej fizycznej formy – aż 77,0% **kobiet** doznawało obu tych form. Wśród kobiet doświadczających przemocy psychicznej 34,4% doznawało innej formy przemocy, 34,2% uszkodzenia ciała, 18,4% przemocy ekonomicznej, 5,8% przemocy seksualnej, a 3,9% zaniedbania. Kobiety najczęściej doznawały przemocy psychicznej ze strony osób partnerskich (76,7%).

44,0% kobiet doświadczających przemocy posiadało zatrudnienie, a 26,0% było go pozbawione. Tylko w grupie kobiet wskazano odbywanie stażu, jednak ich odsetek był nieznaczny – 0,1%. Ze względu na wiek podział kobiet doświadczających przemocy psychicznej prezentował się następująco: 81,2% było w wieku produkcyjnym, a 18,8% w wieku poprodukcyjnym. 50,2% kobiet doświadczających przemocy psychicznej było niezależnych finansowo, natomiast odsetek zależnych finansowo wyniósł 17,1%. 7,3% kobiet utrzymywało się ze świadczeń, przy czym dla mężczyzn odsetek ten sięgnął 2,9%.



W kontekście sytuacji mieszkaniowej, kobiety doznające przemocy psychicznej w zbliżonym stopniu zamieszkiwały wspólne mieszkania (23,5%) oraz mieszkania wynajmowane (23,4%). Jedynie wśród kobiet odnotowano zamieszkiwanie w SOW, CIK lub OIK (0,2%), mieszkaniu chronionym (0,1%) oraz mieszkaniu byłej osoby partnerskiej (0,1%). Warto zauważyć, że w przypadku kobiet odsetek zamieszkiwania w mieszkaniu osoby partnerskiej był wyższy niż w przypadku mężczyzn (odpowiednio 5,5% i 2,4%), a niższy w przypadku własnego mieszkania (22,0% dla kobiet oraz 28,1% dla mężczyzn). Większość kobiet doznających przemocy psychicznej posiadała dobre zdrowie (69,9%; 19,0% złej sytuacji zdrowotnej).

Najwięcej spośród kobiet doznających przemocy psychicznej wspólnie wychowywało dziecko/dzieci (41,2%). W przypadku samotnego/samodzielnego wychowywania dziecka/dzieci odsetek sięgnął 9,4%, natomiast 22,6% nie posiadało dzieci, a odsetek ten był niższy niż w przypadku mężczyzn.

W przypadku **mężczyzn** doznających przemocy psychicznej i jednocześnie fizycznej odsetek był nieco wyższy niż w przypadku kobiet – wyniósł 78,3%; częściej niż kobiety doznawali jednocześnie uszkodzenia ciała (38,7%). W przypadku pozostałych form przemocy odnotowano odsetki niższe niż dla kobiet: inna forma przemocy 32,7%, przemoc ekonomiczna 8,4%, zaniedbanie 3,1%, przemoc seksualna 0,7%. Mężczyźni najczęściej doznawali przemocy psychicznej ze strony osób partnerskich (39,2%).

W przypadku mężczyzn odsetek pracujących był nieco niższy niż w przypadku kobiet i wyniósł 43,1%, zaś pozostających bez pracy był istotnie niższy, bo wynoszący 18,1%. Podział ze względu na wiek był inny niż w przypadku kobiet – 77,7% mężczyzn było w wieku produkcyjnym, a pozostałe 22,3% w poprodukcyjnym. 14,6% mężczyzn doznających przemocy psychicznej było zależnych finansowo, a 51,3% niezależnych. 26,6% mężczyzn zamieszkiwało wspólne mieszkanie, a 11,7% je wynajmowało. Większość z nich posiadała dobre zdrowie (64,8% dobrej, a 21,9% złej sytuacji zdrowotnej), choć jego odsetek był niższy niż w przypadku kobiet.



36,1% mężczyzn doświadczających przemocy psychicznej nie posiadało dzieci (13,5 p.p. więcej niż kobiet), 23,5% wspólnie wychowywało dziecko/dzieci, a tylko 2,7% wychowywało je samotnie/samodzielnie.

Osoby **określające własną płć poza systemem binarnym**, które doznawały przemocy psychicznej, jednocześnie doznawały przemocy fizycznej oraz uszkodzenia ciała (83,3% dla każdej z form), innej formy przemocy (50,0%), a także przemocy ekonomicznej (33,3%). Równoczesnego występowania pozostałych form przemocy nie odnotowano. Osoby te najczęściej doznawały przemocy psychicznej ze strony dzieci (50,0%).

33,3% osób innej płci, które doznawały przemocy psychicznej pozostawało bez zatrudnienia, a 16,7% je posiadało. Tożsamy rozkład procentowy odnotowano w przypadku sytuacji ekonomicznej – 33,3% osób zależnych i 16,7% osób niezależnych finansowo. W odniesieniu do sytuacji mieszkaniowej, w tej grupie osób doświadczających przemocy psychicznej, 33,3% zamieszkiwało własne mieszkanie; jednocześnie brak jest innych tendencji w tym obszarze. W przypadku połowy osób sytuację zdrowotną określono jako „dobrą”, a w 33,3% jako złą.

W odniesieniu do sytuacji rodzinnej po 33,3% osób określających swoją płć poza binarnym systemem wspólnie wychowywało dziecko/dzieci oraz zamieszkiwało z dorosłymi dziećmi we wspólnym gospodarstwie domowym.

Podsumowując, w oparciu o pozyskane dane można zatem stwierdzić, iż kobiety najczęściej doświadczały przemocy psychicznej. Częściej niż dla pozostałych płci odnotowano u nich współwystępowanie przemocy seksualnej oraz zaniedbania, natomiast w pozostałych formach, tj. uszkodzenia ciała, innych form przemocy, przemocy ekonomicznej oraz fizycznej najwyższe odsetki odnotowano dla osób określających swoją płć jako inną. W porównaniu z mężczyznami, kobiety doświadczające przemocy psychicznej częściej doświadczały przemocy seksualnej, ekonomicznej, innych form przemocy, a także zaniedbania. U mężczyzn nieco częściej niż u kobiet odnotowano współwystępowanie przemocy psychicznej z fizyczną oraz uszkodzeniem ciała.



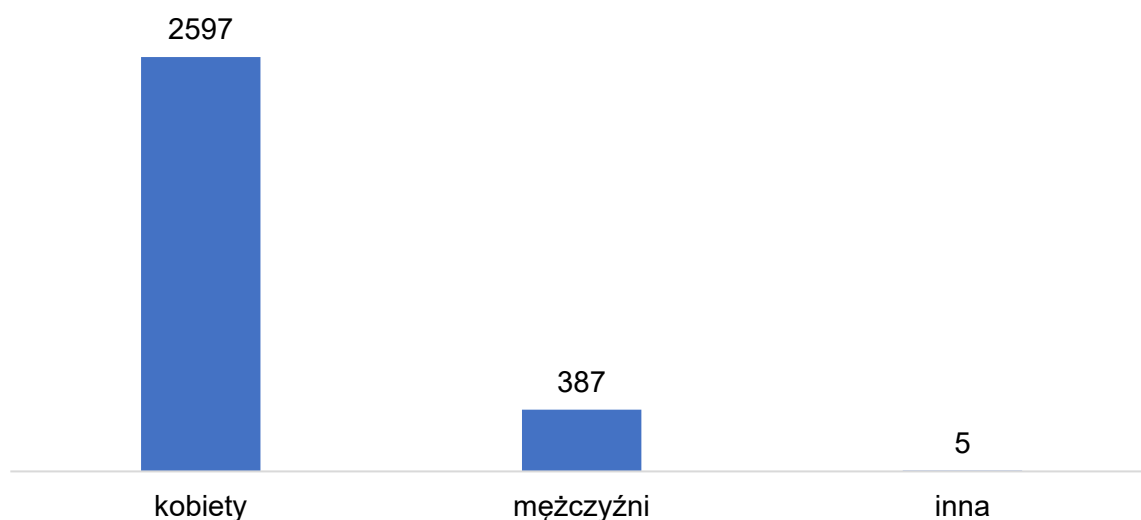
Osobami doświadczającymi przemocy psychicznej najczęściej były osoby w wieku produkcyjnym, posiadające zatrudnienie, niezależne finansowo, zamieszkujące wspólne mieszkanie i wspólnie wychowujące dziecko/dzieci oraz o dobrym zdrowiu. Z osobami stosującymi przemoc najczęściej łączyła je relacja partnerska lub związek małżeński.

Przemoc fizyczna

Formularz „Niebieskie Karta – A” przewidywał następujące formy przemocy fizycznej: popychanie, uderzanie, wykręcanie rąk, duszenie, kopanie oraz spoliczkowanie.

Osoba wypełniająca formularz mogła ponadto dopisać inne formy przemocy fizycznej, wykraczające poza wymieniony katalog⁷⁵. 86,9% osób doświadczających przemocy fizycznej stanowiły kobiety, 12,9% mężczyźni, a 0,2% osoby określające własną płeć poza binarnym systemem. Dane o liczbie procedur ze wskazaniem przemocy fizycznej w podziale na płeć przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 27. Przemoc fizyczna w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku w podziale na płeć; dane dla osób dorosłych



Źródło: badanie własne.

Analizując sytuację pod kątem grup płci, należy wskazać, że 77,4% spośród wszystkich kobiet doświadczających przemocy doświadczało jej fizycznej formy.

⁷⁵ Załącznik nr 1 Rozporządzenia.



Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego



Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

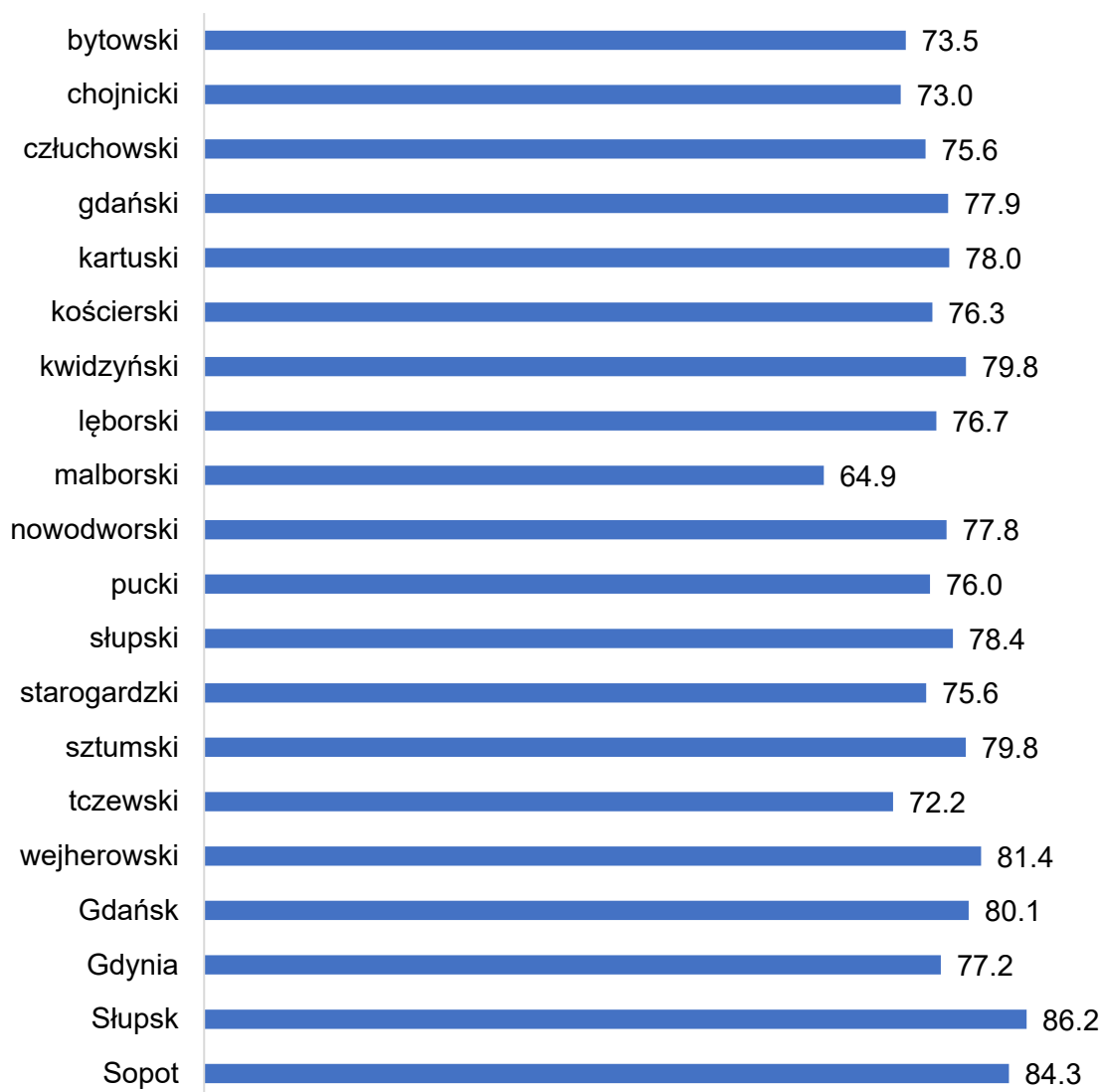


W przypadku mężczyzn odsetek ten sięgnął 79,3%, natomiast wśród osób określających swoją płeć poza binarnym systemem 71,4%.

Doznawanie przemocy fizycznej w procedurach NK wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku było przestrzennie zróżnicowane na poziomie powiatów, jednak dynamika różnic była większa niż w przypadku przemocy psychicznej. Średnia dla województwa wyniosła 77,2%. Najwyższy odsetek odnotowano w Słupsku (86,2%), a najniższy w powiecie malborskim (64,9%). Obszar zmienności dla odsetka przemocy fizycznej w ujęciu powiatowym wyniósł 19,4, natomiast odchylenie standardowe próbki 4,522.



Wykres 28. Udział procedur ze wskazaniem przemocy fizycznej w ogólnej liczbie procedur "Niebieskie Karty" wszczętych w powiatach województwa pomorskiego w 2023 roku; dane dla osób dorosłych [%]

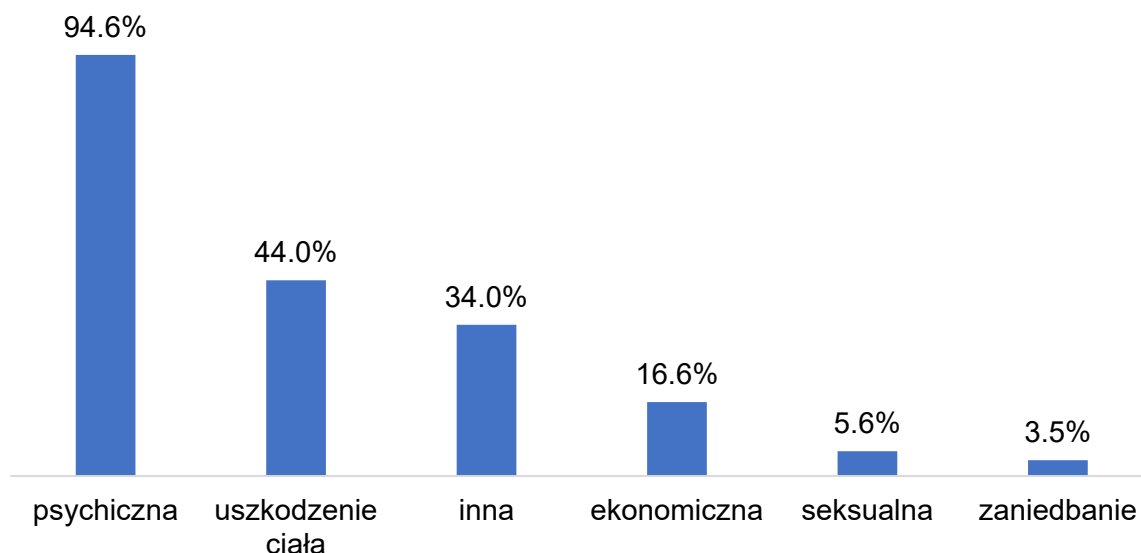


Źródło: badanie własne.

Pozyskane w badaniu dane przeanalizowano pod kątem współwystępowania poszczególnych form przemocy. W 94,6% procedur oprócz przemocy fizycznej wskazano również występowanie przemocy psychicznej. W niemal co drugim przypadku (44,0%) przemoc fizyczna była powiązana z uszkodzeniami ciała. Najrzadziej z tą formą przemocy występowało zaniedbanie – odnotowano to dla 3,5% przypadków. Dane o współwystępowaniu przemocy fizycznej z pozostałymi formami zaprezentowano na poniższym wykresie.



Wykres 29. Współwystępowanie przemocy fizycznej z innymi formami przemocy w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych



Źródło: badanie własne.

Poniższa analiza odnosi się do sytuacji osób doznających przemocy fizycznej w odniesieniu do wszystkich predykatów objętych badaniem w podziale na płeć.

Wśród **kobiet** przemoc fizyczna była najsilniej skorelowana z doznawaniem przemocy psychicznej (95,0%). Pozostałe formy współwystępowały z przemocą fizyczną w następującym stopniu: 43,1% uszkodzenie ciała, 34,3% inne formy przemocy, przemoc ekonomiczna 17,7%, przemoc seksualna 6,3%, zaniedbanie 3,7%. Przemocy fizycznej kobiety najczęściej doznawały ze strony osób partnerskich (78,2%), a odsetek ten był dwukrotnie wyższy niż w przypadku mężczyzn. Istotne różnice odnotowano także dla innych stopni pokrewieństwa – w 11,7% przypadków ODP była dla OSP matką, w 1,3% siostrą, a w 3,7% określono go jako „inny”.

Analizowaną grupę kobiet doznających przemocy ze względu na sytuację zawodową w największym stopniu charakteryzowało posiadanie zatrudnienia (44,1%), a odsetek ten był nieco wyższy niż w przypadku mężczyzn. Bez pracy pozostawało 26,6% kobiet doświadczających przemocy fizycznej, 3,2% było niezdolnych do pracy, 2,0% prowadziło działalność gospodarczą, a 0,2% wykonywało prace społecznie użyteczne. Jedynie w przypadku kobiet odnotowano zaangażowanie zawodowe na podstawie stażu lub praktyki, a odsetek w tym przypadku wyniósł 0,1%. Biorąc



pod uwagę wiek kobiet doznających przemocy fizycznej należy wskazać, że 83,1% było w wieku produkcyjnym, a 16,9% w wieku poprodukcyjnym (nieco mniej w wieku poprodukcyjnym i więcej w produkcyjnym niż w przypadku mężczyzn). Sytuacja zawodowa determinuje warunki ekonomiczne życia osoby/rodziny. W tym ujęciu najliczniejszą grupę stanowiły kobiety niezależne finansowo (50,4%), a odsetek ten był nieco niższy niż odnotowany dla mężczyzn. 17,6% było zależnych finansowo, a 7,0% utrzymywało się ze świadczeń.

Kobiety doznające przemocy fizycznej najczęściej zamieszkiwały wynajęte lokale (24,6%) i robiły to niemal dwukrotnie częściej niż mężczyźni. Zbliżone odsetki odnotowano także dla zamieszkiwania w mieszkaniu wspólnym (22,6%) oraz własnym (21,1%). 6,3% kobiet zamieszkiwało lokale komunalne, 5,4% mieszkania małżonka/osoby partnerskiej, a 4,2% mieszkanie rodziców (dla dwóch pierwszych odsetek był wyższy, a dla trzeciego niższy niż w przypadku mężczyzn). Tylko w przypadku kobiet sytuację mieszkaniową określało zamieszkiwanie w SOW,CIK,OIK (0,2%), mieszkaniu chronionym (0,1%), a także mieszkaniu byłej osoby partnerskiej (0,1%). 69,7% kobiet doznających przemocy fizycznej charakteryzowało dobre zdrowie, a 18,9% posiadało problemy w tej sferze (ich sytuacja była relatywnie lepsza niż zaobserwowana dla pozostałych płci).

Najwyższy odsetek kobiet doznających analizowanej formy przemocy wspólnie wychowywało dziecko/dzieci (41,4%), a odsetek ten był najwyższy spośród wszystkich grup płci. 22,4% kobiet było bezdzietnych, 9,5% samotnie/samodzielnie wychowywało dziecko/dzieci, a w 6,7% przypadków dorosłe dzieci zamieszkiwały we wspólnym gospodarstwie domowym. W grupie osób doznających przemocy fizycznej, tylko w przypadku kobiet wskazano ograniczenie władzy rodzicielskiej (0,6%), przebywanie dzieci w pieczy zastępczej (0,5%), a także pozbawienie władzy rodzicielskiej (0,3%).

Mężczyźni doznający przemocy fizycznej, tak jak kobiety, w największym stopniu doświadczali również przemocy psychicznej (91,5%). Kolejne odsetki w tym zakresie prezentowały się następująco: uszkodzenie ciała 49,1%, inna forma przemocy 31,5%, przemoc ekonomiczna 8,8%, zaniedbanie 2,6%, przemoc seksualna 0,8%. W przypadku przemocy psychicznej oraz uszkodzenia ciała współwystępujących



z przemocą fizyczną odsetki dla mężczyzn były wyższe niż dla kobiet. Osobami stosującymi przemoc fizyczną względem mężczyzn najczęściej były ich żony lub osoby partnerskie (38,8%). Istotnie zaznaczyło się także sprawstwo ze strony dzieci (21,4%), własnego rodzeństwa (10,1%; niemal ośmiokrotnie częściej niż w przypadku kobiet) oraz innych osób (9,0%).

Najwięcej mężczyzn doznających przemocy fizycznej pracowało (43,4%). Bez pracy pozostawało 17,6%, niezdolnych do pracy było 5,4% (dla kobiet było to 3,2%), własną działalność gospodarczą prowadziło 4,1% (kobiety 2,0%), a 0,3% wykonywało prace społecznie użyteczne. Biorąc pod uwagę przynależność do grupy wiekowej 79,6% z nich było w wieku produkcyjnym, a 20,4% w wieku poprodukcyjnym. Odsetek mężczyzn niezależnych finansowo był nieco wyższy niż w przypadku kobiet i wyniósł 53,2%. Niższe wartości niż dla kobiet wystąpiły u mężczyzn w przypadku zależności finansowej (12,4%) oraz utrzymania ze świadczeń (3,9%).

Najwięcej mężczyzn doznających przemocy fizycznej zamieszkiwało własne mieszkanie (27,9%), a odsetek ten był o 6,8 p.p. wyższy niż dla kobiet. Wyższe niż dla kobiet wartości odsetków zanotowano także w przypadku zamieszkiwania wspólnego lokalu (25,1% M i 22,6% K) oraz mieszkania rodziców (8,0% M i 4,2% K). 12,7% mężczyzn wynajmowało mieszkanie, 4,9% korzystało z zasobu komunalnego, a 2,6% mieszkało w lokalu żony lub osoby partnerskiej. 63,8% mężczyzn doznających przemocy fizycznej cechowało dobre zdrowie, a 21,7% zły jego stan.

W grupie osób doznających przemocy fizycznej mężczyźni częściej niż kobiety nie posiadali potomstwa (38,0% dla mężczyzn i 22,4% dla kobiet) oraz zamieszkiwali wspólnie z dorosłymi dziećmi (13,7% M i 6,7% K). 22,7% z nich wspólnie wychowywało dziecko/dzieci, a 2,6% robiło to samotnie/samodzielnie.

W grupie osób **określających swoją płć poza systemem binarnym** współwystępowanie przemocy fizycznej i innych form przedstawiało się następująco: 100% doznało uszkodzenia ciała oraz przemocy psychicznej, a po 40% przemocy ekonomicznej i innych form przemocy. Osobami stosującymi tę formę przemocy w największym stopniu były osoby partnerskie oraz rodzice (po 40%).



60% tej grupy osób doznających przemocy było w wieku produkcyjnym, a pozostałe 40% w wieku poprodukcyjnym. Charakterystyka ich sytuacji zawodowej, ekonomicznej oraz zdrowotnej nie dostarczyła danych pozwalających wyciągać istotne wnioski – zebrane dane rozłożyły się równo (np. sytuacja zdrowotna – po 40% dla opcji „dobra” i „zła”). Pewne tendencje można jednak dostrzec w sytuacji mieszkaniowej oraz rodzinnej. 40% osób innej płci posiadało własne mieszkanie. Taką samą wartość odsetka osiągnięto dla osób wspólnie wychowujących dziecko/dzieci.

Podsumowując, należy stwierdzić, że przemocy fizycznej najczęściej doświadczali mężczyźni (odsetek wyższy niż dla kobiet). Niezależnie od płci, ta forma przemocy była istotnie skorelowana z występowaniem przemocy psychicznej. Rzadko natomiast współwystępowała z zaniedbaniem czy przemocą seksualną. W przypadku kobiet częściej niż w przypadku mężczyzn przemoc fizyczna była skorelowana z przemocą psychiczną, ekonomiczną, seksualną, zaniedbaniem oraz innymi formami przemocy. W przypadku mężczyzn częściej niż u kobiet występowała natomiast korelacja z uszkodzeniami ciała.

Osobami stosującymi tę formę przemocy najczęściej były osoby partnerskie lub małżonkowie. Przemocy fizycznej najczęściej doświadczwały osoby w wieku produkcyjnym, pracujące, niezależne finansowo, zamieszkujące wspólne lub wynajmowane mieszkanie, wspólnie wychowujące dziecko/dzieci, będące w dobrej kondycji zdrowotnej.

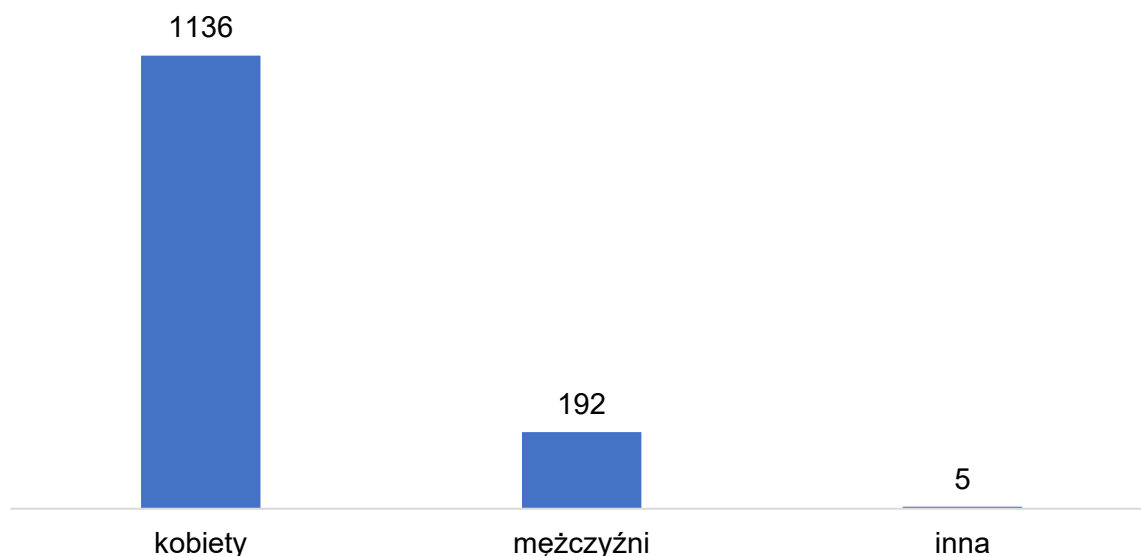
Uszkodzenie ciała

Formularz „Niebieskie Karta – A” przewidywał następujące formy uszkodzenia ciała: zasinienia, zadrapania, krwawienia oraz oparzenia. Osoba wypełniająca formularz mogła ponadto dopisać inne formy uszkodzenia ciała, wykraczające poza wymieniony katalog⁷⁶. Uszkodzenia ciała w okresie objętym badaniem sumarycznie wskazano 1333 razy, z czego 85,2% dotyczyło kobiet, 14,4% mężczyzn, a 0,4% osób innej płci. Dane w tym zakresie przedstawia poniższy wykres.

⁷⁶ Załącznik nr 1 Rozporządzenia.



Wykres 30. Uszkodzenie ciała w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku w podziale na płeć; dane dla osób dorosłych



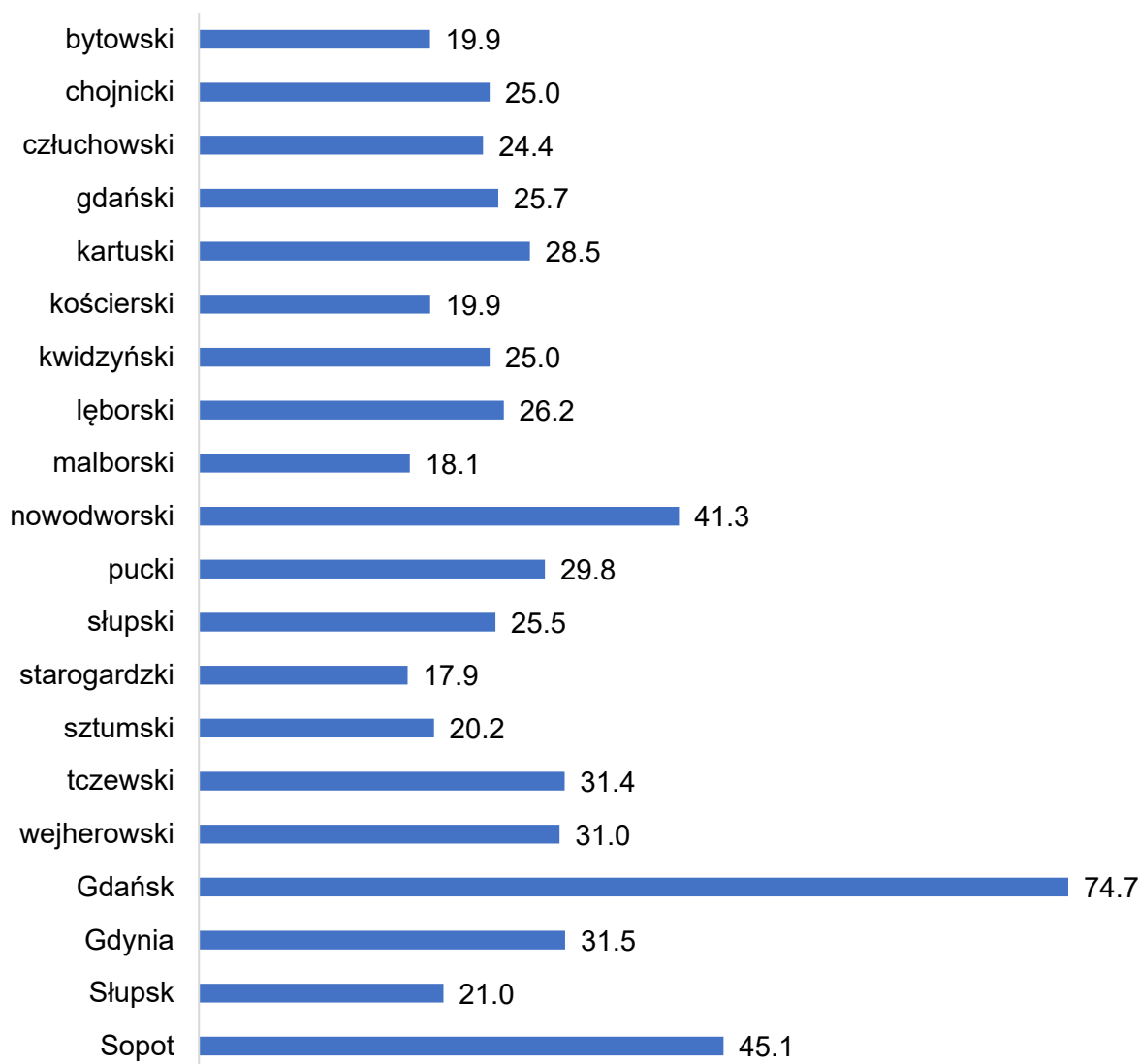
Źródło: badanie własne.

Biorąc pod uwagę stosunek uszkodzenia ciała do ogólnej liczby procedur wszczętych dla poszczególnych płci, można wskazać, że tego rodzaju przemocy doświadczało 33,8% kobiet, 39,3% mężczyzn oraz 71,4% osób innej płci.

Doznawanie uszkodzenia ciała w procedurach NK wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku było przestrzennie zróżnicowane na poziomie powiatów, a dynamika zjawiska i rozrzut był największy wśród wszystkich form przemocy objętych badaniem. Średnia dla województwa wyniosła 29,1%. Najwyższy odsetek odnotowano w Gdańsku (74,7%), a najniższy w powiecie starogardzkim (17,9%). Obszar zmienności dla odsetka tej formy przemocy w ujęciu powiatowym wyniósł 56,8, natomiast odchylenie standardowe próbki 12,876.



Wykres 31. Udział procedur ze wskazaniem uszkodzenia ciała w ogólnej liczbie procedur "Niebieskie Karty" wszczętych w powiatach województwa pomorskiego w 2023 roku; dane dla osób dorosłych [%]

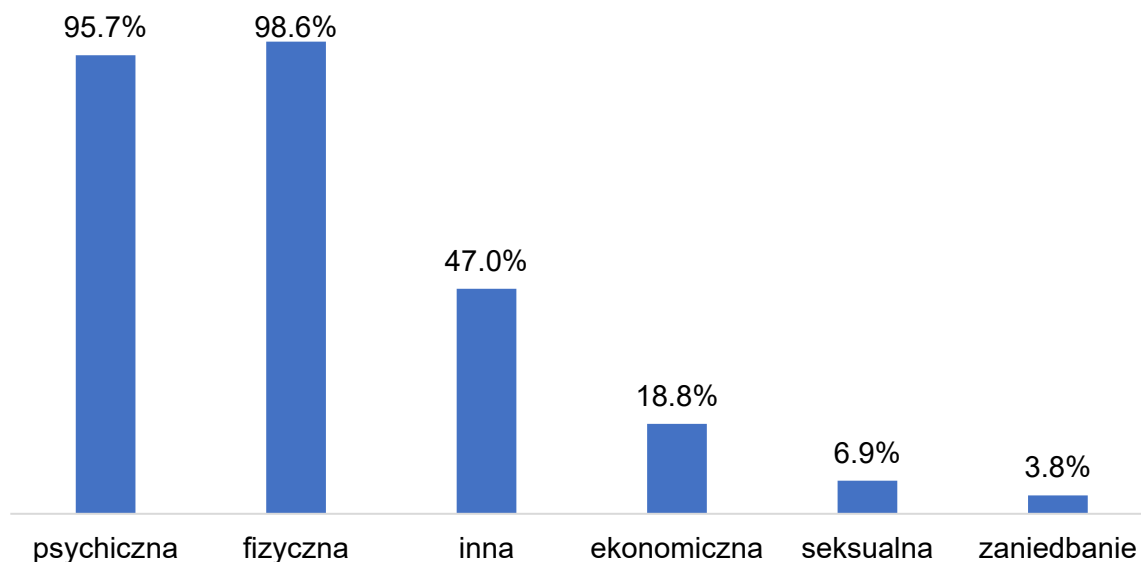


Źródło: badanie własne.

Pozyskane w badaniu dane przeanalizowano pod kątem współwystępowania poszczególnych form przemocy. Uszkodzenie ciała najczęściej było powiązane z doznawaniem przemocy fizycznej (98,6%), jednak niewiele niższy odsetek dotyczył przemocy psychicznej (95,7%). W co drugiej procedurze (47,0%) poza uszkodzeniami ciała występowały inne formy przemocy, zaś najrzadziej zaniedbanie (3,8%). Dane te obrazuje poniższy wykres.



Wykres 32. Współwystępowanie uszkodzenia ciała z innymi formami przemocy w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych



Źródło: badanie własne.

Poniższa analiza odnosi się do sytuacji osób doznających uszkodzenia ciała w odniesieniu do wszystkich predykatów objętych badaniem w podziale na płeć.

W grupie kobiet doznawanie uszkodzenia ciała było silnie skorelowane z doznawaniem przemocy fizycznej (98,5%) oraz psychicznej (96,5%). Ponadto 48,6% doświadczało innych form przemocy, 20,2% przemocy ekonomicznej, 8,0% seksualnej, a 4,0% zaniedbania. Z osobami stosującymi tę formę przemocy najczęściej wiązała je relacja małżeńska lub partnerska (79,9%). 9,9% doznawało jej ze strony własnych dzieci, 4,6% rodziców, a 1,1% rodzeństwa.

48,2% spośród kobiet, które doznały uszkodzenia ciała pracowało, 24,2% pozostawało bez zatrudnienia, 3,8% było niezdolnych do pracy, a 2,1% prowadziło własną działalność gospodarczą. Pod względem ekonomicznych grup wieku, 84,1% kobiet było w wieku produkcyjnym, a 15,9% w poprodukcyjnym. Ich sytuacja ekonomiczna była nieco gorsza niż mężczyzn – 52,4% było niezależnych finansowo (1,8 p.p. mniej niż dla mężczyzn), a 17,6% zależnych finansowo (5,1 p.p. więcej niż dla mężczyzn). 8,1% pobierało emeryturę, 4,8% utrzymywało się ze świadczeń. Tylko w grupie kobiet sytuację ekonomiczną określono za pomocą itemów „ma emeryturę i pracuje” (0,3%) oraz pobiera rentę i emeryturę (0,2%).



Kobiety doznające uszkodzenia ciała najczęściej wynajmowały mieszkania (26,1%) i robiły to ponad dwukrotnie częściej niż mężczyźni. Nieco rzadziej niż mężczyźni zamieszkiwały wspólne mieszkanie (23,7% dla kobiet i 24,5% dla mężczyzn). 18,8% posiadało własne mieszkanie, 7,5% zajmowało lokal komunalny, 5,6% lokal męża lub osoby partnerskiej, a 2,6% mieszkanie rodziców. Jedynie w przypadku kobiet odnotowano zamieszkiwanie w SOW/CIK/OIK (0,4%), mieszkaniu chronionym (0,2%) oraz mieszkaniu byłego męża lub byłej osoby partnerskiej (0,1%). Kobiety były jednak w lepszej sytuacji zdrowotnej niż mężczyźni – 69,7% posiadało dobre zdrowie, a 18,5% miało trudności w tym obszarze.

Kobiety doznające uszkodzenia ciała najczęściej wspólnie wychowywały dziecko/dzieci – dotyczyło to 42,2% z nich, a odsetek ten był najwyższy spośród wszystkich grup płci. 24,1% nie miało dzieci, 8,4% samotnie/samodzielnie wychowywało, w 7,7% ich dorosłe dzieci zamieszkiwało odrębne gospodarstwa domowe, a 5,7% dorosłych dzieci zamieszkiwało wspólne gospodarstwo domowe z osobą doznającą uszkodzenia ciała. Tylko wśród kobiet wskazano na przebywanie dzieci w rodzinie zastępczej (0,6%), pozbawienie (0,3%) oraz ograniczenie (0,2%) władzy rodzicielskiej.

Niemal wszyscy **mężczyźni** doznający uszkodzenia ciała doznawali również przemocy fizycznej (99,0%). Wysoki odsetek zanotowano także dla współwystępowania przemocy psychicznej (91,1%). 37,5% mężczyzn doznawało innych form przemocy, 9,9% przemocy ekonomicznej, 3,1% zaniedbania, a 0,5% przemocy seksualnej. Podobnie, jak w przypadku kobiet, mężczyźni najczęściej doznawali uszkodzenia ciała ze strony żony/osoby partnerskiej (36,5%), choć odsetek ten był dwukrotnie niższy niż dla kobiet. Mężczyźni częściej niż kobiety doznawali tej formy przemocy ze strony własnych dzieci (21,4%; dla K 9,9%), rodziców (18,2%; dla K 4,6%) oraz rodzeństwa (11,5%; dla K 1,1%).

Mężczyźni rzadziej niż kobiety pozostawali w zatrudnieniu (43,2%; 48,2% dla K) oraz byli go pozbawieni (15,1%; 24,2% dla K). Wyższe odsetki niż dla kobiet odnotowano natomiast dla prowadzenia działalności gospodarczej (5,7%) oraz niezdolności do pracy (5,2%). 8 na 10 mężczyzn doznających uszkodzenia ciała było w wieku produkcyjnym, zaś pozostali w wieku poprodukcyjnym. Ze względu na sytuację



ekonomiczną, mężczyzn można podzielić w następujący sposób: 54,2% było niezależnych finansowo, 12,5% zależnych finansowo, 10,4% przebywało na emeryturze, a 4,2% utrzymywało się ze świadczeń.

Rodzaj zamieszkiwanego lokalu istotnie różnicował kobiety i mężczyzn, którzy doznali uszkodzenia ciała. W przypadku mężczyzn najwyższy odsetek dotyczył zajmowania własnego lokalu (29,7%; dla K 18,8%), zaś w przypadku kobiet było to wynajmowanie mieszkania (26,1%; dla M 11,5%). We wspólnym mieszkaniu przebywało 24,5% mężczyzn, 10,4% z nich mieszkało w lokalu należącym do rodziców, 4,7% w mieszkaniu komunalnym, a 2,1% w mieszkaniu żony lub osoby partnerskiej. Mężczyźni, w porównaniu z kobietami doświadczającymi tej samej formy przemocy charakteryzowali się nieco gorszym stanem zdrowia – dobre dotyczyło 64,1% (dla kobiet było to 69,7%), zaś złe 21,9% (dla kobiet 18,5%).

Biorąc pod uwagę sytuację rodzinną można stwierdzić, że mężczyźni częściej niż kobiety nie posiadali dzieci (39,6% vs. 24,1%), a także zamieszkiwali we wspólnym gospodarstwie domowym z dorosłymi dziećmi (16,7% vs. 5,7%). 19,8% wspólnie wychowywało dziecko/dzieci, w 6,3% przypadków dorosłe dzieci zamieszkiwały odrębne gospodarstwo domowe, a 1,6% wychowywało samotnie/samodzielnie.

Wśród osób **określających własną płć poza systemem binarnym**, uszkodzenie ciała współwystępowało z doświadczaniem przemocy fizycznej oraz psychicznej (po 100%). Po 40,0% z nich doznawało przemocy ekonomicznej oraz innej formy przemocy. Nie odnotowano współwystępowania uszkodzenia ciała z przemocą seksualną oraz zaniedbaniami. Osoby stosujące tę formę przemocy były najczęściej (po 40% wskazań) związane z osobami doświadczającymi relacją rodzicielską (OSP były dzieci) oraz partnerską (lub małżeńską).

3 z 5 osób doświadczających tej formy przemocy było w wieku produkcyjnym, a pozostałe 2 w poprodukcyjnym. 40% z nich wspólnie wychowywało dziecko/dzieci. Nie odnotowano tendencji w zakresie sytuacji zawodowej, ekonomicznej, mieszkaniowej oraz zdrowotnej (itemy określające sytuację w tych obszarach rozłożyły się równo).

Zebrane dane pozwalają wnioskować, że uszkodzenia ciała najczęściej doznawały osoby określające własną płć poza binarnym systemem, choć ze względu na



niewielką wartość bazową, należy ostrożnie podchodzić do tego wniosku. W podziale binarnym częściej dotyczyła ona mężczyzn niż kobiet. Ta forma przemocy była ściśle skorelowana z występowaniem przemocy psychicznej oraz fizycznej. W przypadku kobiet częściej niż w przypadku mężczyzn współwystępowała z innymi formami przemocy, przemocą seksualną, ekonomiczną oraz psychiczną.

Osoby doznające uszkodzenia ciała najczęściej były w wieku produkcyjnym, a ponadto pracujące, niezależne finansowo, zamieszkujące wynajmowane lub wspólne mieszkanie, wspólnie wychowujące dziecko/dzieci oraz w dobrym zdrowiu. Z osobami stosującymi przemoc najczęściej łączyła je relacja małżeńska/partnerska.

Inne formy przemocy

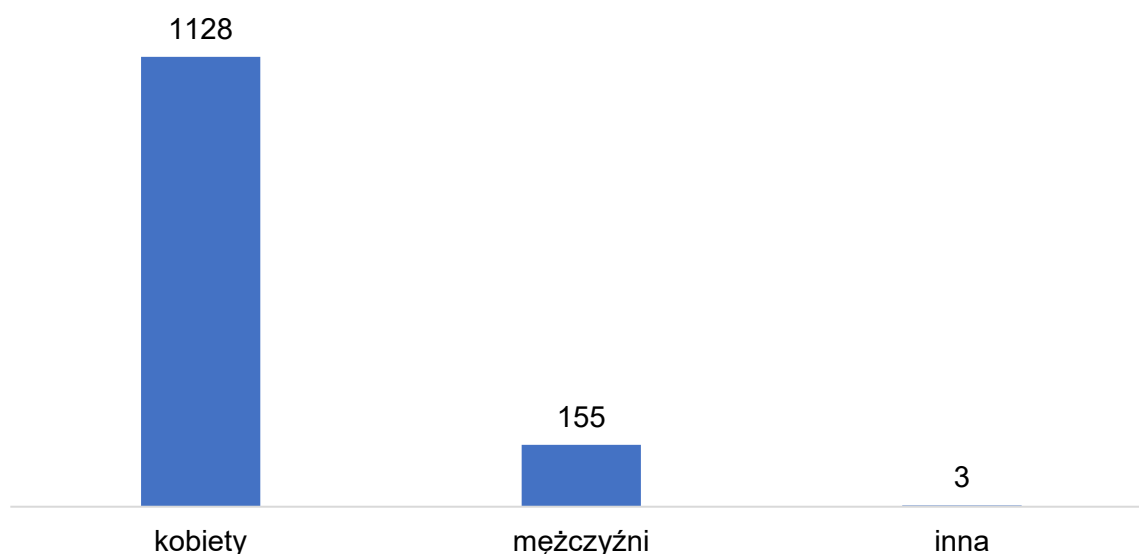
Formularz „Niebieskie Karta – A” przewidywał następujące formy innych zachowań: niszczenie/uszkodzenie mienia, zabór/przywłaszczenie mienia, groźba karalna/znieważenie, zmuszanie do picia alkoholu, zmuszanie do zażywania środków odurzających lub substancji psychotropowych oraz niezleconych przez lekarza leków. Osoba wypełniająca formularz mogła ponadto dopisać zachowania działające na szkodę innych, wykraczające poza wymieniony katalog⁷⁷.

Grupę osób doznających innych form przemocy stanowiły w 87,7% kobiety, 12,1% mężczyźni, a w 0,3% osoby innej płci.

⁷⁷ Załącznik nr 1 Rozporządzenia.



Wykres 33. Inne formy przemocy w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku w podziale na płeć; dane dla osób dorosłych

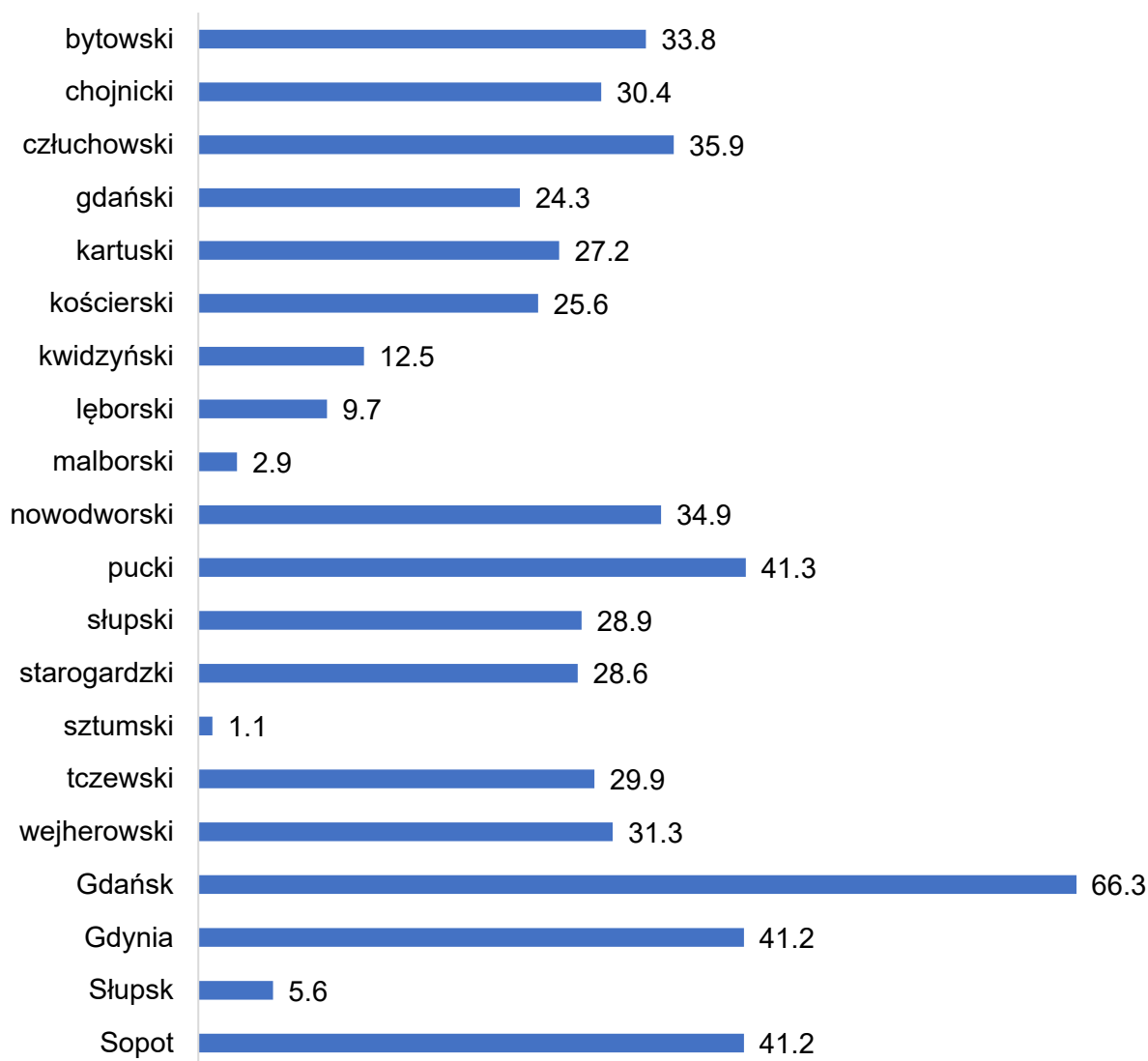


Źródło: badanie własne.

W odniesieniu do ogółu populacji ODP wskazanych w procedurach w podziale na płeć należy wskazać, że innych form przemocy doznawało 33,6% kobiet, 31,8% mężczyzn oraz 42,9% osób innej płci. Doznawanie innej formy przemocy w procedurach NK wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku było przestrzennie zróżnicowane na poziomie powiatów – obszar zmienności wyniósł 65,2, a odchylenie standardowe próbki 15,560. Średnia dla województwa wyniosła 27,6%. Najwyższy odsetek odnotowano w Gdańsku (66,3%), a najniższy w powiecie sztumskim (1,1%).



Wykres 34. Udział procedur ze wskazaniem innych form przemocy w ogólnej liczbie procedur "Niebieskie Karty" wszczętych w powiatach województwa pomorskiego w 2023 roku; dane dla osób dorosłych [%]

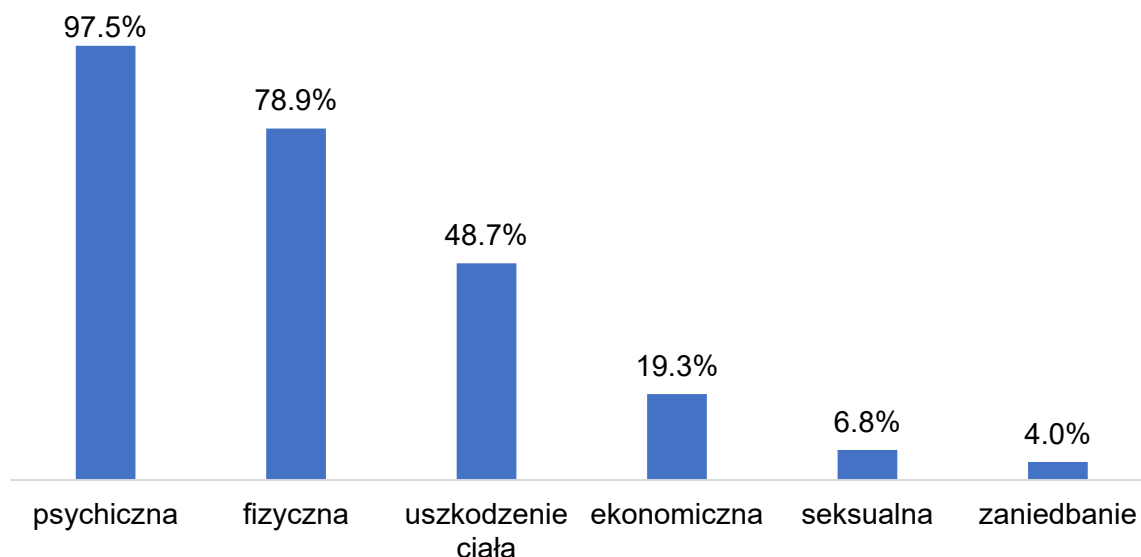


Źródło: badanie własne.

Pozyskane w badaniu dane przeanalizowano pod kątem współwystępowania poszczególnych form przemocy. Doświadczanie innych form przemocy było najsilniej powiązane z przemocą psychiczną (97,5%), a najslabiej z zaniedbaniem (4,0%). Wysoką wartość odnotowano również dla przemocy fizycznej (78,9%).



Wykres 35. Współwystępowanie innych form przemocy z pozostałymi formami przemocy w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych



Źródło: badanie własne.

Poniższa analiza odnosi się do sytuacji osób doświadczających innych form przemocy w odniesieniu do wszystkich predykatów objętych badaniem w podziale na płeć.

W grupie kobiet doświadczających innych form przemocy zaobserwowano współwystępowanie z poszczególnymi formami, a ich natężenie wyniosło kolejno: 97,8% przemoc psychiczna, 80% przemoc fizyczna, 48,9% uszkodzenie ciała, 20,9% przemoc ekonomiczna, 7,5% przemoc seksualna, 4,2% zaniedbanie. Inne formy przemocy wobec kobiet najczęściej stosowali mężowie i osoby partnerskie (77,4%). W 12,6% procedur osobami stosującymi były dzieci, w 3,8% rodzice, a w 1,4% rodzeństwo ODP.

82,4% spośród kobiet doświadczających innych form przemocy było w wieku produkcyjnym, a pozostałe 17,6% w wieku poprodukcyjnym. Najczęściej były aktywne zawodowo – 50,3% pracowało, 1,9% prowadziło działalność gospodarczą, 0,3% odbywało staż, a 0,1% wykonywało prace społecznie użyteczne. Natomiast 19,4% z nich pozostawało poza zatrudnieniem, a 3,5% było niezdolnych do jego podjęcia. Biorąc pod uwagę sytuację ekonomiczną, 53,0% kobiet wobec których stosowano inne formy przemocy było niezależnych finansowo, 7,8% pobierało emeryturę, 2,3% rentę, a w każdej z wymienionych sytuacji odsetek kobiet był



wyższy niż mężczyzn. Przeciwna tendencja zarysowała się w przypadku zależności finansowej, która dotyczyła 14,4% kobiet oraz utrzymania ze świadczeń – 5,0% kobiet.

Analizując sytuację mieszkaniową osób doświadczających innych form przemocy należy stwierdzić, że w przypadku kobiet była relatywnie trudniejsza. Co czwarta kobieta wynajmowała mieszkanie, a w przypadku mężczyzn dotyczyło to 1 na 10. 21,7% kobiet posiadało własne mieszkanie, 7,3% mieszkowało w lokalu komunalnym, 4,3% w mieszkaniu męża/osoby partnerskiej, 2,7% w mieszkaniu należącym do rodziny męża/osoby partnerskiej, a 2,1% w lokalu socjalnym – każdy z wymienionych odsetków był wyższy dla kobiet niż dla mężczyzn. We wspólnym mieszkaniu przebywało 20,9% kobiet, a 3,6% w mieszkaniu rodziców (odsetki wyższe niż dla mężczyzn). Tylko w przypadku kobiet sytuację określono jako przebywanie w SOW/CK/OIK (0,4%), a także zamieszkiwania w lokalu byłego męża/osoby partnerskiej (0,2%). 69,5% kobiet doświadczających przemocy w innych formach było w dobrej kondycji zdrowotnej, a 18,3% doświadczało trudności w tym obszarze.

4 na 10 kobiet wspólnie wychowywało dzieci, 1 na 10 robiła to samotnie/samodzielnie, a 1 na 4 nie posiadała potomstwa. W 7,9% przypadków kobiety pozostawały we wspólnym gospodarstwie domowym z dorosłymi dziećmi, a w 7,2% dzieci te prowadziły odrębne gospodarstwa domowe. U kobiet rzadziej niż u mężczyzn odnotowano przebywanie dziecka/dzieci w placówce opiekuńczo-wychowawczej (odpowiednio 0,2% i 0,6%). Tylko w przypadku kobiet sytuację rodzinną określono jako: przebywanie dziecka/dzieci w rodzinie zastępczej (0,3%), ograniczenie władzy rodzicielskiej (0,2%) oraz pozbawienie władzy rodzicielskiej (0,1%).

Wśród mężczyzn, tak jak w przypadku kobiet, inne formy przemocy najczęściej współwystępowały z przemocą psychiczną (95,5%). Pozostałe formy przemocy współwystępowały w następującym stopniu: przemoc fizyczna 78,7%, uszkodzenie ciała 46,5%, przemoc ekonomiczna 7,1%, zaniedbanie 3,2%, przemoc seksualna 1,3%. Analizując stosunek pokrewieństwa względem OSP zaobserwowano następujące zależności: w 38,1% osobami stosującymi były żony i osoby partnerskie (niemal dwukrotnie rzadziej niż w przypadku adekwatnej grupy wśród kobiet), 23,2%



dzieci (niemal dwukrotnie częściej niż u kobiet), 15,5% rodziców (czterokrotnie częściej niż dla kobiet), a w 9% rodzeństwo (ponad sześciokrotnie częściej).

Mężczyźni doznający tej formy przemocy pracowali nieco rzadziej niż kobiety (odpowiednio 49,0% i 50,3%), jednak częściej prowadzili działalność gospodarczą (4,5% oraz 1,9%). 12,3% nie posiadało zatrudnienia, a 5,2% cechowała niezdolność do pracy. 76,8% mężczyzn stanowiących tę grupę ODP było w wieku produkcyjnym – pozostali w wieku poprodukcyjnym. Mężczyźni byli w relatywnie lepszej sytuacji ekonomicznej niż kobiety. 56,1% było niezależnych finansowo (K – 53,0%), 12,9% pobierało emeryturę (K – 7,8%), a 1,9% było na rencie (K – 2,3%). Finansowa zależność cechowała 10,3% mężczyzn w tej grupie przemocy, 2,6% utrzymywało się ze świadczeń (oba odsetki niższe niż dla kobiet).

Najwięcej mężczyzn zamieszkiwało wspólne mieszkanie (28,4%), jednak niewiele mniej, bo 27,7% posiadało własne mieszkanie. 10,3% wynajmowało mieszkanie, 9,0% mieszkało w lokalu rodziców, 7,1% zajmowało lokal komunalny, 2,3% należący do żony/osoby partnerskiej, 1,9% lokal socjalny, a 1,3% należący do rodziny żony/osoby partnerskiej. 67,7% mężczyzn cechowało dobre, a 22,6% złe zdrowie.

Co trzeci mężczyzna doznający innych form przemocy nie posiadał dzieci (34,2%). 22,6% wspólnie wychowywało dziecko/dzieci (niemal połowę rzadziej niż kobiety). Mężczyźni częściej niż kobiety prowadzili wspólne gospodarstwo domowe z dorosłymi dziećmi (19,4%), a w 9,0% dorosłe dzieci prowadziły odrębne gospodarstwa. Kobiety siedmiokrotnie częściej samotnie/samodzielnie wychowywały dzieci (dla mężczyzn odsetek sięgnął 1,3%).

Wszystkie osoby **określające swoją płć poza binarnym systemem** jednocześnie doznawały innych form przemocy oraz przemocy psychicznej (100%). 2 na 3 doznawały jednocześnie uszkodzenia ciała oraz przemocy fizycznej, a 1 na 3 przemocy ekonomicznej. Nie wystąpiło natomiast połączenie doznawania innych form przemocy z przemocą seksualną oraz zaniedbaniem. W przypadku tej grupy osób w 2 na 3 przypadki osobami stosującymi tę formę przemocy były dzieci. Większość osób doznających tej formy przemocy (66,7%) było w wieku poprodukcyjnym, a pozostałe 33,3% w wieku produkcyjnym. Tożsamy rozkład



odsetka odnotowano w przypadku sytuacji zdrowotnej, przy czym większość osób charakteryzowało dobre zdrowie. Nie odnotowano tendencji w zakresie sytuacji zawodowej, ekonomicznej, mieszkaniowej oraz rodzinnej.

W badawczym oglądzie ogólny obraz osób doświadczających innych form przemocy pokazuje, że najczęściej występowała wśród osób określających własną płeć poza binarnym systemem, choć ze względu na niewielką wartość bazową, należy ostrożnie podchodzić do tego wniosku. W ujęciu binarnym, częściej dotyczyło to kobiet niż mężczyzn. Doznawanie innych form przemocy było silnie skorelowane z jej psychiczną i fizyczną formą. Wśród kobiet istotnie częściej niż wśród mężczyzn współwystępowała z przemocą ekonomiczną oraz seksualną. W ponad 72% przypadków osobami stosującymi przemoc były osoby pozostające w związku małżeńskim lub partnerskim.

Innych form przemocy najczęściej doznawały osoby w wieku produkcyjnym, pracujące, a więc również niezależne finansowo, zamieszkujące wynajmowane lub wspólne mieszkanie, o dobrym zdrowiu, które wspólnie wychowywały dziecko/dzieci.

Przemoc ekonomiczna

Przemoc ekonomiczna od wielu lat stanowi przedmiot prowadzonych w Polsce badań i analiz⁷⁸. Potrzebę rozszerzenia katalogu ustawowego o przemoc ekonomiczną eksplorowano od 2011 roku, w związku z ratyfikowaniem przez Polskę Konwencji Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej⁷⁹, a w 2018 w Sejmie złożono poselski projekt zmian ustawowych w tym zakresie⁸⁰. Potrzebę zmian podejmował również min. Rzecznik Praw Obywatelskich w wystąpieniach do Ministra Pracy i Polityki Społecznej czy Prezesa Rady

⁷⁸ Np. D. Dyjakon, *Przemoc ekonomiczna – ukryta nić zniewolenia*, „Niebieska Linia” nr 6/2015; G. Kędzierska, *Kobieca przemoc ekonomiczna w Polsce*, „Czasopismo Naukowe Instytutu Studiów Kobiety” nr 1(2)/2017; J. Helios, W. Jedlecka *Współczesne oblicza przemocy. Zagadnienia wybrane*, Wrocław 2017, E-Wydawnictwo. Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa, dostępne: <https://www.bibliotekacyfrowa.pl/publication/85031>; D. Tomczyszyn, B. Dajemna, *Przemoc domowa. Wywiady z matkami – ofiarami przemocy w Białej Podlaskiej*, „Rozprawy Społeczne” nr 2 (IV)/2010, s. 119.

⁷⁹ Konwencja Rady Europy o zapobieganiu i zwalczaniu przemocy wobec kobiet i przemocy domowej, sporządzona w Stambule dnia 11 maja 2011 r. (Dz. U. z 2015 r. poz. 961 z późn. zm.).

⁸⁰ J. Kluza, *Przestępstwo przemocy ekonomicznej*, „Prokuratura i Prawo” nr 9/2019.



Ministrów⁸¹. Zmiany wprowadzono jednak dopiero w 2023 roku na mocy znowelizowanej Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej.

Ustawodawca w przedmiotowym Rozporządzeniu z 2023 roku do przemocy ekonomicznej zaliczył: niełożenie na utrzymanie osób, wobec których istnieje taki obowiązek, niezaspokajanie potrzeb materialnych, niszczenie rzeczy osobistych, demolowanie mieszkania, wynoszenie sprzętów domowych oraz ich sprzedawanie i inne⁸². Szerzej tę formę przemocy przedstawia „Niebieska Linia”, według której polega ona na „celowym niszczeniu własności, pozbawianiu środków lub tworzeniu warunków, gdy trudno jest zaspokoić podstawowe potrzeby m.in. uniemożliwianiu podjęcia pracy zarobkowej i wymuszanie pracy nieodpłatnej, odbieranie zarobionych pieniędzy, niszczeniu rzeczy, zabieraniu pieniędzy, ograniczanie dostępu do zasobów rodziny, w przypadku wspólnej firmy na nieopłacaniu składek, ubezpieczeń i niewypłacaniu zarobionych pieniędzy, wymaganiu, by sprawozdawać się z każdej wydanej złotówki, pozbawieniu informacji na temat stanu majątku rodziny, zaciąganiu kredytów i pożyczek na wspólne konto, zmuszaniu do spłacania długów, sprzedawaniu rzeczy osobistych bądź wspólnych bez uzgodnienia itp.”⁸³.

Dane pozyskane w badaniu mówią o wskazaniu tej formy przemocy w 16,7% procedurach wszczętych w 2023 roku w województwie pomorskim. 93,6% tej grupy ODP stanowiły kobiety, 6,1% mężczyźni, a 0,3% osoby określające swoją płć poza systemem binarnym. Ilościowy rozkład procedur w podziale na płć przedstawiono na poniższym wykresie.

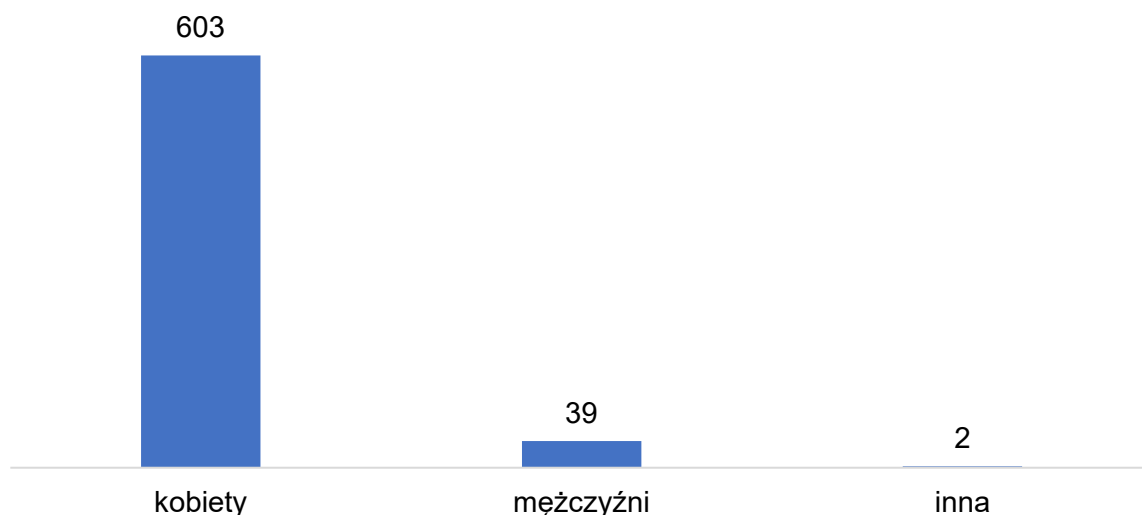
⁸¹ S. Spurek, *Przeciwdziałanie przemocy domowej. Komentarz*, wyd. VI, Warszawa 2023, art. 2.

⁸² Załącznik nr 1 Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury „Niebieskie Karty” oraz wzorów formularzy „Niebieska Karta” (Dz. U. poz. 1870).

⁸³ Niebieska Linia – formy przemocy, dostępny: <https://www.niebieskalinia.pl/o-zjawisku-przemocy/formy-przemocy>, dostęp: 30.12.2024 r.



Wykres 36. Przemoc ekonomiczna w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku w podziale na płeć; dane dla osób dorosłych

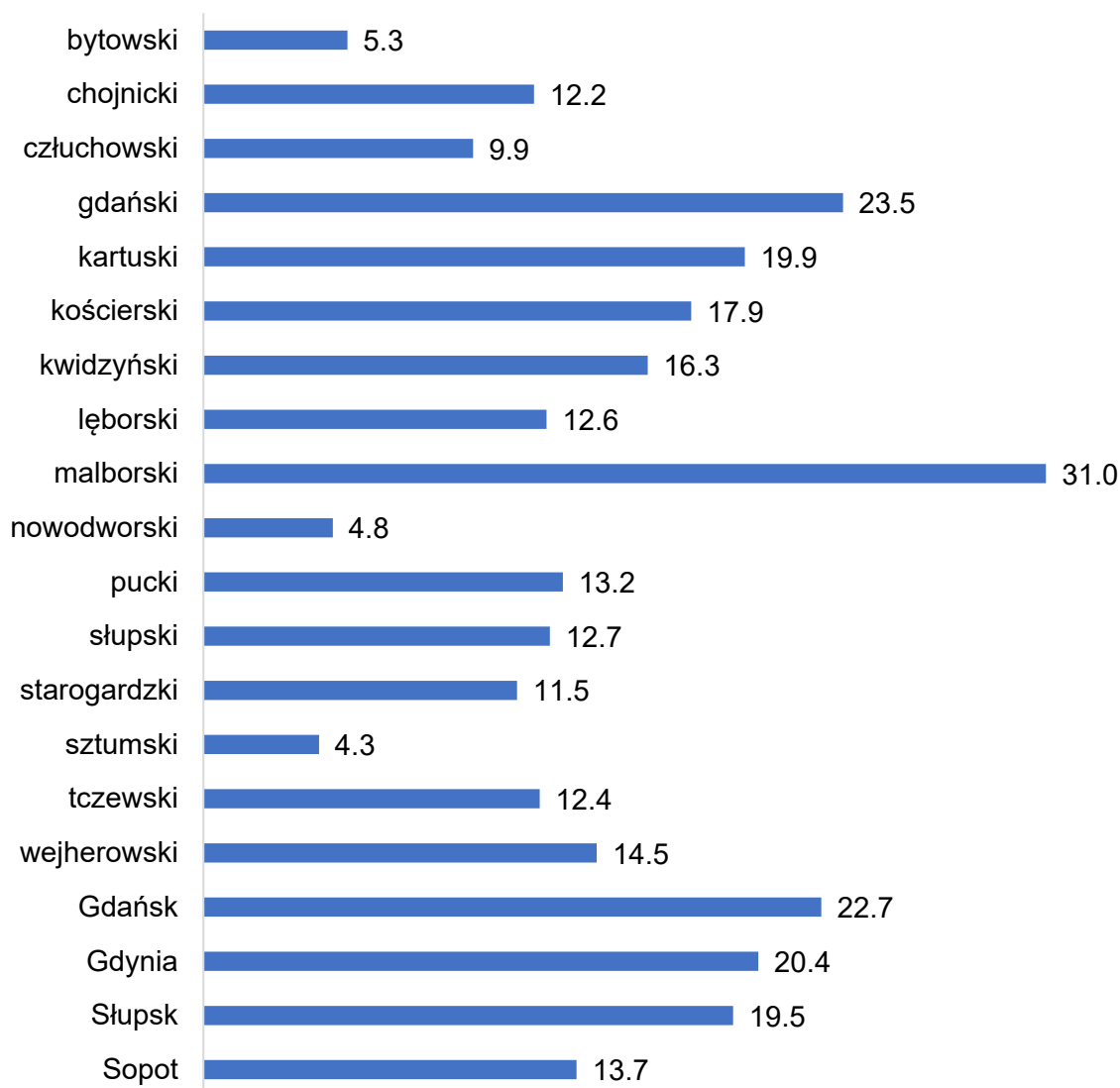


Źródło: badanie własne.

Doznawanie przemocy ekonomicznej w procedurach NK wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku było przestrzennie zróżnicowane na poziomie powiatów – obszar zmienności wyniósł 26,7 a odchylenie standardowe próbki 6,710. Średnia dla województwa wyniosła 14,9%. Najwyższy odsetek odnotowano w powiecie malborskim (31,0%), a najniższy w powiecie sztumskim (4,3%).



Wykres 37. Udział procedur ze wskazaniem przemocy ekonomicznej w ogólnej liczbie procedur "Niebieskie Karty" wszczętych w powiatach województwa pomorskiego w 2023 roku; dane dla osób dorosłych [%]

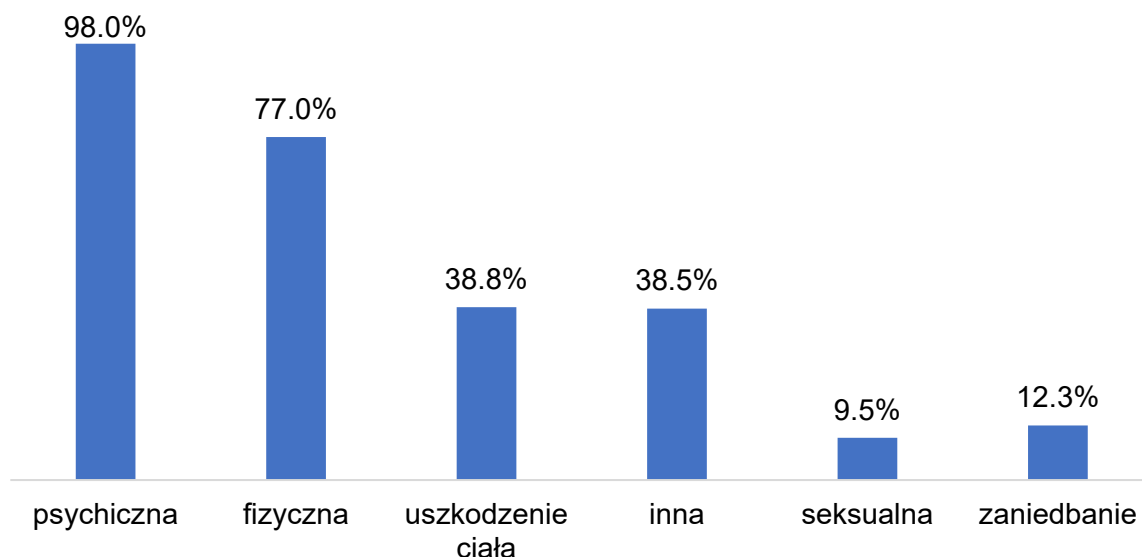


Źródło: badanie własne.

Pozyskane w badaniu dane przeanalizowano pod kątem współwystępowania poszczególnych form przemocy. Według danych empirycznych przemoc ekonomiczna jest wysoce powiązana z przemocą psychiczną (98,0%) oraz fizyczną (77,0%), natomiast słabo z zaniedbaniem (12,3%) oraz przemocą seksualną (9,5%). Szczegółowe dane przedstawia poniższy wykres.



Wykres 38. Współwystępowanie przemocy ekonomicznej z innymi formami przemocy w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych



Źródło: badanie własne.

Poniższa analiza odnosi się do sytuacji osób doświadczających przemocy ekonomicznej w odniesieniu do wszystkich predykatów objętych badaniem w podziale na płeć.

Kobiety doświadczające przemocy ekonomicznej jednocześnie doświadczały także: przemocy psychicznej (98,0%), fizycznej (76,3%), innej formy przemocy (39,1%), uszkodzenia ciała (38,0%), zaniedbania (12,4%), a także przemocy seksualnej (10,0%). Osobami stosującymi tę formę przemocy najczęściej byli mężowie/osoby partnerskie – dotyczyło to 78,9% przypadków. Wśród stosujących, wskazano również dzieci (12,6%), rodziców (3,8%; pięciokrotnie rzadziej niż w przypadku mężczyzn) oraz rodzeństwo (1,0%; ponad siedmiokrotnie rzadziej niż w przypadku mężczyzn).

Najwyższy odsetek kobiet wobec których stosowano przemoc ekonomiczną pracowało (35,7%), jednak niewiele mniej, tj. 33,3% pozostawało poza zatrudnieniem. 4,0% było niezdolnych do pracy, a 2,3% prowadziło własną działalność gospodarczą. Tylko w grupie kobiet sytuację zawodową określono jako staż/praktykę (0,3%) oraz wykonywanie prac społecznie użytecznych (0,2%). Analizowaną grupę ODP stanowiło 81,8% kobiet w wieku produkcyjnym oraz 18,2% w wieku poprodukcyjnym. Najwyższy odsetek stanowiły kobiety niezależne finansowo (32,5%), choć nieznacznie niższy odsetek odnotowano dla zależności



finansowej (28,7%). Warto zaznaczyć, że w grupie mężczyzn odnotowano odwrotną zależność, tj. wyższy odsetek zależności niż niezależności ekonomicznej. 11,1% kobiet doświadczających przemocy ekonomicznej utrzymywało się ze świadczeń, a 7,8% z emerytury.

Najwięcej kobiet doświadczających tej formy przemocy zamieszkiwało wynajmowany lokal (23,5%), jednak niewiele niższe odsetki zanotowano dla wspólnego zamieszkiwania (21,9%) oraz posiadania własnego mieszkania (21,6%). Kobiety częściej niż mężczyźni zamieszkiwały lokal komunalny (7,6%), mieszkanie męża/osoby partnerskiej (5,8%) czy mieszkanie rodziców (3,2%). Jedynie w grupie kobiet wskazano korzystanie z SOW/CIK/OIK, a odsetek sięgnął 0,5%.

Kobiety wobec których stosowano przemoc ekonomiczną znacznie częściej niż mężczyźni wspólnie wychowywały dzieci (41,6% K; 25,6% M). W przypadku pozostałych itemów kafeterii w podziale na kobiety i mężczyzn odnotowano tendencję przeciwną. 21,9% kobiet nie posiadało dzieci, w 7,1% przypadkach zamieszkiwały razem z dorosłymi dziećmi, a w 6,3% dorosłe dzieci zamieszkiwały odrębne gospodarstwa domowe. Tylko w grupie kobiet odnotowano samotne/samodzielne wychowywanie dzieci (0,1%).

67,3% kobiet mimo doświadczania przemocy ekonomicznej cieszyło się dobrym zdrowiem, a w przeciwnym położeniu było ich 22,2%.

Mężczyźni, którzy w okresie sprawozdawczym doświadczali przemocy ekonomicznej, jednocześnie doświadczali: przemocy psychicznej (97,4%), fizycznej (87,2%), uszkodzenia ciała (48,7%), innej formy przemocy (28,2%), zaniedbania (10,3%) oraz przemocy seksualnej (2,6%). W odróżnieniu od kobiet, wobec mężczyzn przemoc ekonomiczną najczęściej stosowały dzieci (38,5%). W 28,2% przypadków były to żony/osoby partnerskie, 17,9% rodzice, a 7,7% rodzeństwo.

W przypadku mężczyzn doświadczających tej formy przemocy, taki sam odsetek pracował i pozostawał bez zatrudnienia (25,6%). Mężczyźni dwukrotnie częściej niż kobiety prowadzili własną działalność gospodarczą (5,1%), ale dwuipółkrotnie częściej byli niezdolni do pracy (10,3%). 60% mężczyzn było w wieku produkcyjnym, a 40% w wieku poprodukcyjnym. W przypadku mężczyzn doświadczających przemocy



ekonomicznej odsetek zależności finansowej wyniósł 35,9%, a niezależny finansowo był niemal co czwarty. 17,9% pobierało emeryturę, a uzyskiwane świadczenia były źródłem utrzymania 2,6% – ponad czterokrotnie niższy odsetek niż dla kobiet.

38,5% mężczyzn doznających przemocy ekonomicznej mieszkało we wspólnym lokalu i było to o 16,6 p.p. więcej niż w przypadku kobiet. Własne mieszkanie posiadało 28,2%, a po 5,1% wynajmowało mieszkanie (prawie pięciokrotnie częściej niż kobiety), zamieszkiwało lokal komunalny (2,5 p.p. więcej niż dla kobiet) oraz mieszkanie rodziców. 2,6% zajmowało lokal należący do żony/osoby partnerskiej.

Mężczyzn doznających przemocy ekonomicznej w największym stopniu charakteryzowało nieposiadanie dzieci (33,3%). 25,6% wspólnie wychowywało dzieci, 23,1% zamieszkiwało we wspólnym gospodarstwie domowym z dorosłymi dziećmi, a u 10,3% dorosłe dzieci zamieszkiwały odrębne gospodarstwa domowe.

Mężczyzn w porównaniu z kobietami charakteryzowało relatywnie gorsze zdrowie. 56,4% posiadało dobre zdrowie (10,9 p.p. mniej niż u kobiet), natomiast 38,5% doznawało problemów w tym obszarze (u kobiet natężenie było o 16,5 p.p. niższe).

Wszystkie **osoby określające swoją płć poza systemem binarnym**, które doznawały przemocy ekonomicznej, jednocześnie doświadczały uszkodzenia ciała, przemocy fizycznej oraz psychicznej. Połowa z nich doznawała natomiast również przemocy w innej formie. Osobami stosującymi przemoc ekonomiczną były wyłącznie osoby partnerskie (100%). Wszystkie ODP były w wieku produkcyjnym i wspólnie wychowywały dziecko/dzieci. Nie odnotowano zależności dla sytuacji zawodowej, ekonomicznej, mieszkaniowej oraz zdrowotnej.

Podsumowując, zebrane dane pokazują, że przemoc ekonomiczna najczęściej występowała wśród osób określających własną płć poza binarnym systemem, choć ze względu na niewielką wartość bazową, należy ostrożnie podchodzić do tego wniosku. W ujęciu binarnym, częściej dotyczyła kobiet niż mężczyzn. W grupie kobiet doznawanie tej formy przemocy było silniej niż u mężczyzn skorelowane z współwystępowaniem innych form przemocy, zaniedbania, przemocy seksualnej oraz psychicznej. Natomiast mężczyźni częściej niż kobiety doznawali jednocześnie



przemocy ekonomicznej i uszkodzenia ciała, a także fizycznej. Przemoc ekonomiczna najczęściej występowała w relacjach partnerskich/małżeńskich.

Tej formy przemocy najczęściej doznawały osoby w wieku produkcyjnym, pracujące lub pozostające poza zatrudnieniem, niezależne finansowo, wspólnie wychowujące dziecko/dzieci, będące w dobrym zdrowiu. Równie często zamieszkiwały własne, wspólne lub wynajmowane mieszkanie.

Przemoc seksualna

Formularz „Niebieskie Karta – A” przewidywał jedną formę przemocy seksualnej i było to zmuszanie do obcowania płciowego i innych czynności seksualnych⁸⁴.

Przemoc seksualną odnotowano w 5,0% procedur „Niebieskie Karty” wszczętych w 2023 roku w województwie pomorskim. 98,5% tej grupy ODP stanowiły kobiety, a pozostałe 1,5% mężczyźni. Nie wskazano doznawania tej formy przemocy u osób innej płci.

Wykres 39. Przemoc seksualna w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku w podziale na płeć; dane dla osób dorosłych



Źródło: badanie własne.

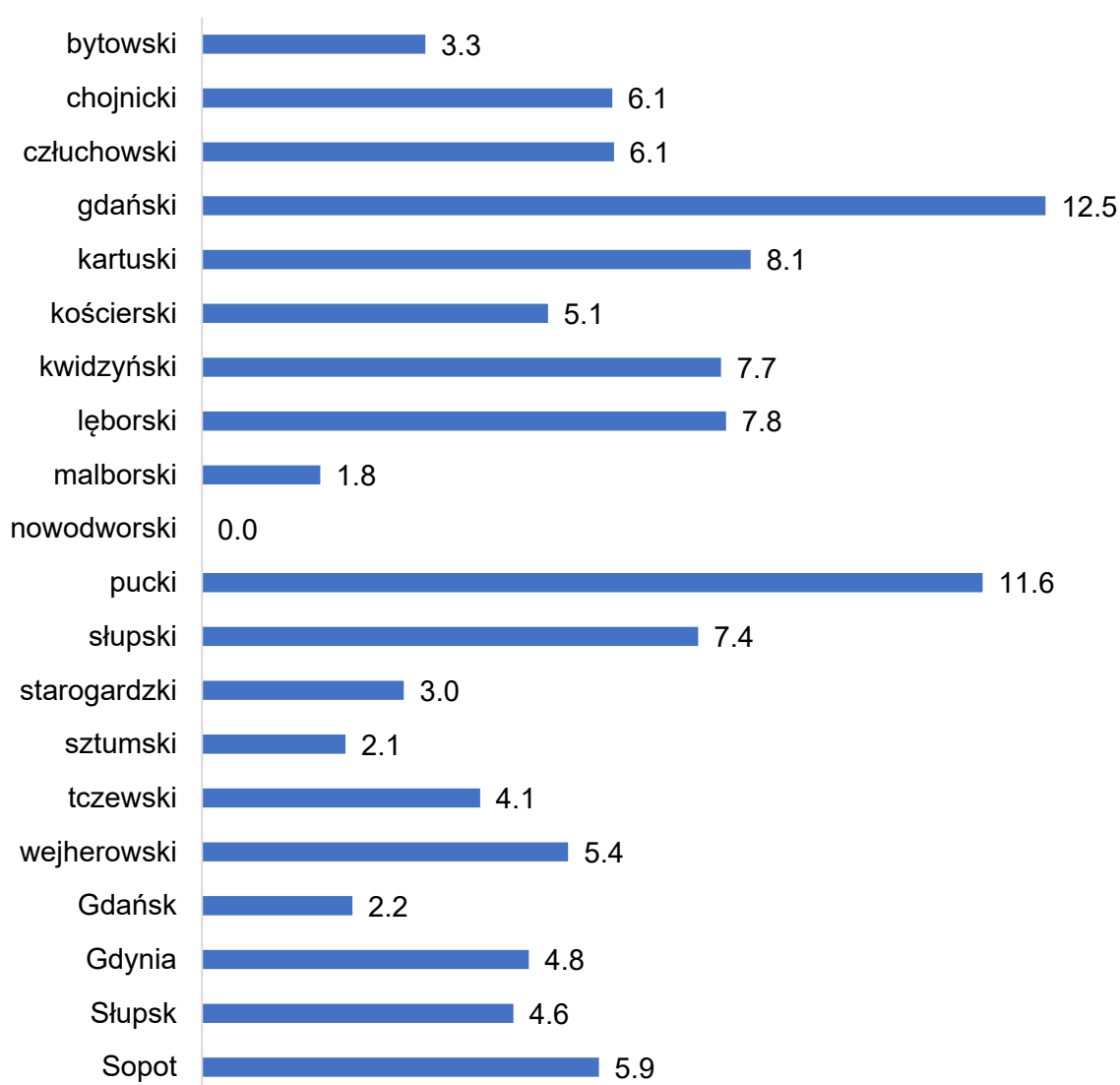
Doznawanie przemocy seksualnej w procedurach NK wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku było przestrzennie zróżnicowane na poziomie powiatów –

⁸⁴ Załącznik nr 1 Rozporządzenia.



obszar zmienności wyniósł 12,5, a odchylenie standardowe próbki 3,142. Średnia dla województwa wyniosła 5,5%. Najwyższy odsetek odnotowano w powiecie gdańskim (12,5%), natomiast w powiecie nowodworskim w okresie objętym badaniem nie wystąpiła ani jedna procedura, w której wskazano doznawanie tego rodzaju przemocy.

Wykres 40. Udział procedur ze wskazaniem przemocy seksualnej w ogólnej liczbie procedur "Niebieskie Karty" wszczętych w powiatach województwa pomorskiego w 2023 roku; dane dla osób dorosłych [%]



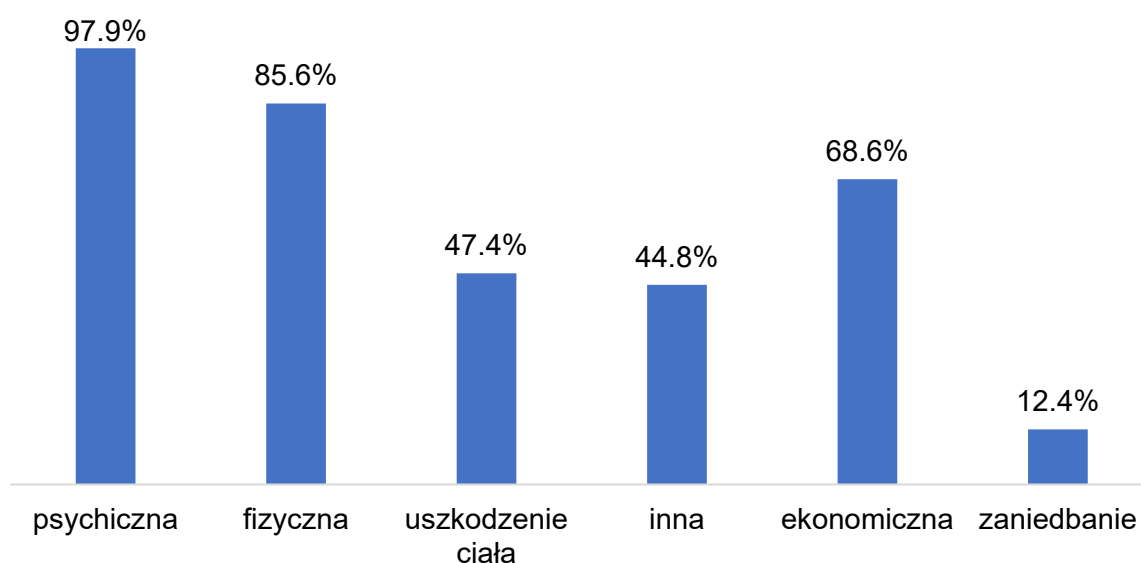
Źródło: badanie własne.

Pozyskane w badaniu dane przeanalizowano pod kątem współwystępowania poszczególnych form przemocy. Spośród analizowanych, w przypadku tej formy



odnotowano najwyższe natężenie współwystępowania z innymi formami. W niemal połowie przypadków osoby doznające przemocy seksualnej doświadczały również pięciu innych form przemocy. Najczęściej stosowano wobec nich również przemoc psychiczną (97,9%), zaś najrzadziej były zaniedbywane (12,4%). Ze szczegółowymi danymi można zapoznać się na poniższym wykresie.

Wykres 41. Współwystępowanie przemocy seksualnej z innymi formami przemocy w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych



Źródło: badanie własne.

Poniższa analiza odnosi się do sytuacji osób doznających przemocy seksualnej w odniesieniu do wszystkich predykatów objętych badaniem w podziale na płeć.

Wobec **kobiet** doznających przemocy seksualnej najczęściej stosowano również przemoc psychiczną (97,9%). Z dużą częstotliwością współwystępowała przemoc fizyczna (85,3%). Niemal co druga kobieta poza przemocą seksualną doznała uszkodzenia ciała (47,6%) oraz innej formy przemocy (44,5%). Wobec 3 na 10 stosowano również przemoc ekonomiczną, a 12,6% doświadczało zaniedbania. W 89,5% przypadków osobami stosującymi przemoc seksualną byli mężowie lub osoby partnerskie, a w 5,8% inne osoby.

47,6% kobiet doznających tej formy przemocy pracowało, a 2,1% prowadziło działalność gospodarczą – w obu przypadkach odsetki te były istotnie niższe dla



kobiet niż dla mężczyzn. Tylko grupę kobiet charakteryzowało pozostawanie bez pracy (31,9%) oraz niezdolność do pracy (4,2%). 95,3% było w wieku produkcyjnym, a pozostałe 4,7% w wieku poprodukcyjnym. Ich sytuację ekonomiczną w największym stopniu opisywano jako niezależność (48,7%). 22,5% było zależnych finansowo, a 8,3% utrzymywało się ze świadczeń.

28,3% spośród kobiet doznających przemocy seksualnej zamieszkiwało lokal wynajmowany, 25,7% wspólne mieszkanie, a 17,8% własne mieszkanie. Niemal 7 na 10 kobiet cieszyło się dobrym zdrowiem, zaś pozostałe 3 na 10 miało z nim problemy.

Najwyższy odsetek kobiet w tej formie przemocy posiadało dzieci, które wychowywały wspólnie (49,7%). Dla pozostałych itemów odnotowano następujące wartości: 16,2% bez dzieci, 15,2% samotne/samodzielne wychowywanie, 6,3% gospodarstwo domowe wspólne z dorosłymi dziećmi.

Wszyscy **mężczyźni** doznający przemocy seksualnej jednocześnie doświadczali przemocy fizycznej oraz psychicznej. 66,7% doznawało innych form przemocy, a po 33,3% uszkodzenia ciała oraz przemocy ekonomicznej. Wśród mężczyzn występowanie przemocy seksualnej nie było skorelowane z zaniedbaniem. W niemal 7 z 10 przypadków osobami stosującymi przemoc seksualną były żony lub osoby partnerskie, a w pozostałych 3 na 10 – inne osoby.

Sytuacja zawodowa mężczyzn doznających tej formy przemocy rozłożyła się na bycie w zatrudnieniu (66,7%) oraz prowadzenie działalności gospodarczej (33,3%). Wszyscy mężczyźni doznający tej formy przemocy byli w wieku produkcyjnym, niezależni finansowo, a stan ich zdrowia był dobry. Nie odnotowano natomiast tendencji w zakresie sytuacji mieszkaniowej oraz rodzinnej.

Z danych pozyskanych w badaniu wynika, że przemoc seksualna była najczęściej doświadczana przez kobiety (98,5%). Zaobserwowano jej współwystępowanie z przemocą fizyczną, psychiczną, a także uszkodzeniami ciała i innymi formami przemocy. Osobami stosującymi przemoc seksualną najczęściej byli mężowie lub osoby partnerskie. Tę grupę ODP w największym stopniu stanowiły kobiety w wieku



produkcyjnym, pracujące, niezależne finansowo, zamieszkujące wynajmowany lokal, wspólnie wychowujące dziecko/dzieci oraz cieszące się dobrym zdrowiem.

Zaniedbanie

W przedmiotowej literaturze pisze się m.in. o zaniedbaniach w odniesieniu do dzieci (jako działaniu świadomym lub wynikającym z niewiedzy)⁸⁵, względem osób z niepełnosprawnościami, podkreślając trudności diagnozowania go, zwłaszcza w odniesieniu do dzieci⁸⁶ czy o braku opieki w wyniku jej zaniechania względem osób w wieku senioralnym⁸⁷.

Zaniedbanie, podobnie, jak przemoc ekonomiczna, została wskazana przez ustawodawcę jako jeden z przejawów przemocy w związku z nowelizacją ustawy w 2023 roku. Wcześniej, mimo jej występowania i dostrzegania potrzeby wyodrębnienia, nie znajdowała odpowiedniego odzwierciedlenia w formularzach do procedury NK. Aktualnie jest jednym z zachowań zaklasyfikowanych jako inne formy przemocy.

W okresie objętym badaniem zaniedbanie dotyczyło 3,7% wszczętych procedur. W 89,5% z nich jako osobę doznającą wskazano kobietę. Pozostałe 10,5% dotyczyło mężczyzn; nie odnotowano przypadków dla osób określających własną płęć poza systemem binarnym. Dane o liczbie procedur ze wskazaniem zaniedbania przedstawia poniższy wykres.

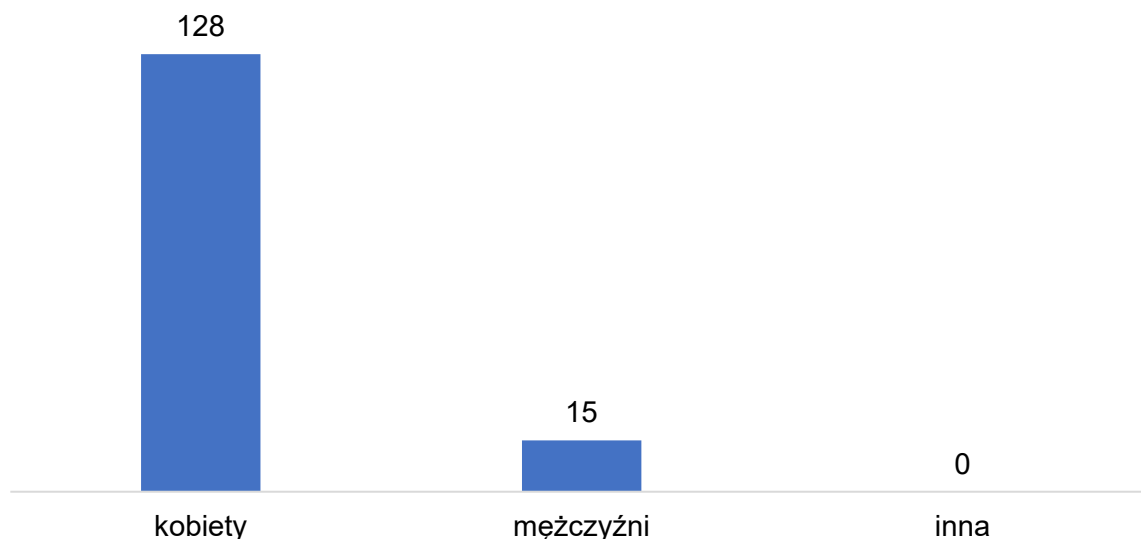
⁸⁵ L. Sochocka, J. Komenda-Kołecka, *Zaniedbanie – (nie)świadomą formą przemocy wobec dziecka*, „Medycyna Środowiskowa” nr 17(1)/2014.

⁸⁶ K. Ćwirynkało, *Osoby z niepełnosprawnością jako ofiary zaniedbania w rodzinie*, „Opuscula Sociologica” nr 1 (3)/2013

⁸⁷ M. Makara-Studzińska, K. Sosnowska, *Przemoc wobec osób starszych – przegląd badań*, „Psychiatria i Psychologia Kliniczna” nr 12(1)/2012, s.59.



Wykres 42. Zaniedbanie w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku w podziale na płeć; dane dla osób dorosłych

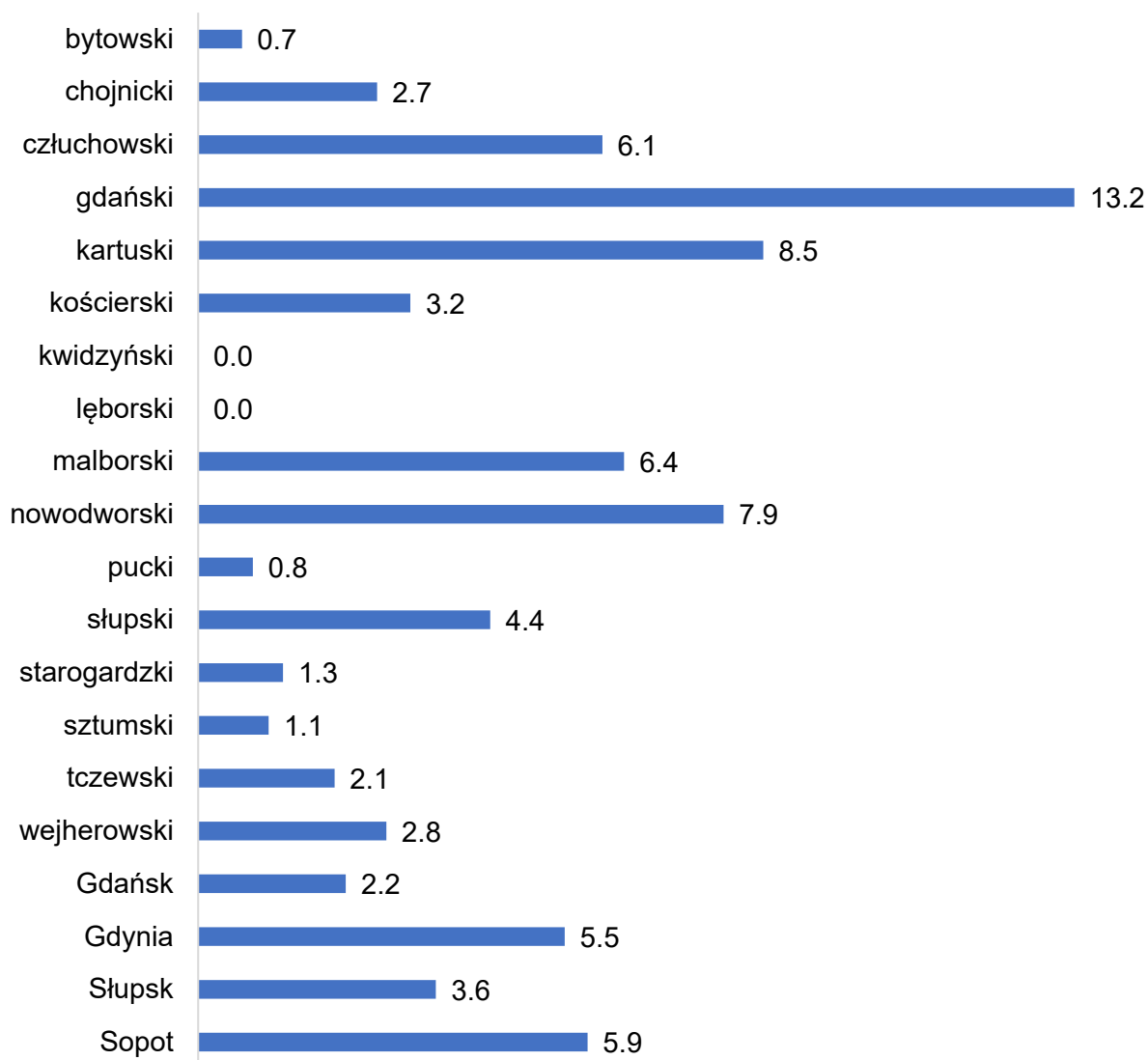


Źródło: badanie własne.

Doznawanie przemocy w formie zaniedbania w procedurach NK wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku było przestrzennie zróżnicowane na poziomie powiatów – obszar zmienności wyniósł 13,2, a odchylenie standardowe próbki 3,384. Średnia dla województwa wyniosła 5,5%. Najwyższy odsetek odnotowano w powiecie gdańskim (13,2%), natomiast w powiatach kwidzyńskim i lęborskim w okresie objętym badaniem nie wystąpiła ani jedna procedura, w której wskazano doznawanie tego typu przemocy.



Wykres 43. Udział procedur ze wskazaniem zaniedbania w ogólnej liczbie procedur "Niebieskie Karty" wszczętych w powiatach województwa pomorskiego w 2023 roku; dane dla osób dorosłych [%]

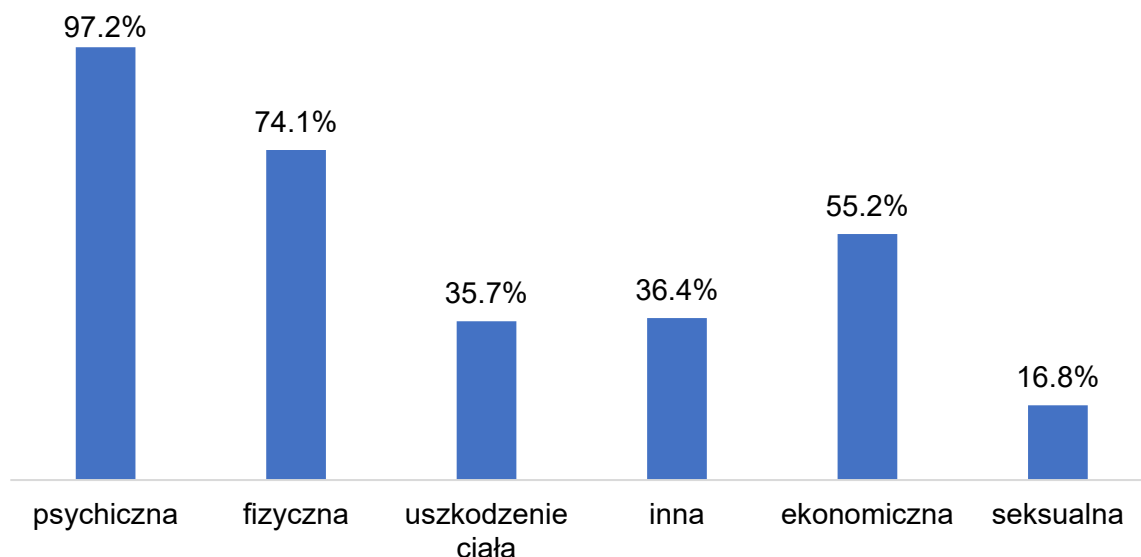


Źródło: badanie własne.

Pozyskane w badaniu dane przeanalizowano pod kątem współwystępowania poszczególnych form przemocy. Zaniedbanie w największym stopniu wiązało się z przemocą psychiczną (97,2%), najrzadziej zaś występowało w powiązaniu z przemocą seksualną (16,8%). Dane dotyczące powiązania z każdą formą przemocy przedstawia poniższy wykres.



Wykres 44. Współwystępowanie zaniedbania z innymi formami przemocy w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych



Źródło: badanie własne.

Poniższa analiza odnosi się do sytuacji osób doznających zaniedbania w odniesieniu do wszystkich predykatów objętych badaniem w podziale na płeć.

Kobiety zaniedbywane doznawały jednocześnie innych form przemocy: psychicznej (97,7%), fizycznej (75,0%), ekonomicznej (58,6%), uszkodzenia ciała (35,2%), innych form przemocy (36,7%), a także przemocy seksualnej (18,8%). Osobami stosującymi przemoc w tym przypadku najczęściej byli mężowie lub osoby partnerskie, co dotyczyło 80,5% przypadków. Po 8,6% odnotowano dla sprawstwa ze strony rodziców oraz dzieci ODP.

Biorąc pod uwagę sytuację zawodową kobiet doznających zaniedbania należy wskazać, że 39,8% pozostawało bez pracy, 29,7% pracowało, 7,0% było niezdolnych do pracy, a 1,6% prowadziło działalność gospodarczą. Większość kobiet (83,6%) była w wieku produkcyjnym, a pozostałe 16,4% w wieku poprodukcyjnym. Najwyższy odsetek kobiet doznających zaniedbania było zależnych finansowo (36,7%). Pozostałe wskazania to: niezależność finansowa (32,0%), utrzymanie ze świadczeń (10,2%), emerytura (6,3%) oraz renta (2,3%).



27,3% kobiet wynajmowało lokal mieszkalny, a po 19,5% zamieszkiwało własne oraz wspólne mieszkanie. Tylko w przypadku kobiet sytuację mieszkaniową określono jako: mieszkanie komunalne (8,6%), mieszkanie osoby partnerskiej (8,6%), mieszkanie rodziny partnera (4,7%), mieszkanie socjalne (2,3%), SOW/CIK/OIK (0,8%). Stan zdrowia w przypadku 64,8% kobiet określono, jako dobry, a pozostałe 25,8% jako zły.

Sytuację rodzinną w analizowanej grupie w połowie przypadków (najczęściej; 49,2%) opisano jako wspólne wychowywanie dzieci. 16,4% nie posiadało dzieci, 10,2% samotnie/samodzielnie je wychowywało. W 8,6% dorosłe dzieci zamieszkiwały odrębne gospodarstwa domowe, a w 4,7% we wspólnym gospodarstwie domowym z ODP. Tylko w grupie kobiet wskazano przebywanie dzieci w placówce opiekuńczo-wychowawczej (1,6%).

W grupie **mężczyzn**, tak jak w przypadku kobiet, przemoc w formie zaniedbania była najsilniej skorelowana z przemocą psychiczną (97,7%). Ponadto współwystępowała z przemocą: fizyczną (66,7%), uszkodzeniem ciała (40,0%), innymi formami przemocy (33,3%) oraz przemocą ekonomiczną (26,7%). Nie odnotowano współwystępowania zaniedbania z przemocą seksualną. Wobec mężczyzn najczęściej przemoc w formie zaniedbania stosowali rodzice (40,0%). W 26,7% przypadkach były to dzieci, a w 20,0% żony lub osoby partnerskie.

40,0% zaniedbywanych mężczyzn pracowało, 20,0% pozostawało bez pracy, a 13,3% było niezdolnych do pracy. W przypadku posiadania zatrudnienia oraz niezdolności do pracy odsetki dla mężczyzn były większe niż dla kobiet. 66,7% mężczyzn doznających zaniedbania było w wieku produkcyjnym, a pozostałe 33,3% w wieku poprodukcyjnym. Biorąc pod uwagę sytuację ekonomiczną 40,0% mężczyzn było niezależnych, 26,7% zależnych, 13,3% pobierało emeryturę, a 13,3% rentę. W odróżnieniu od kobiet, żaden mężczyzna w tej formie przemocy nie utrzymywał się ze świadczeń.

Po 33,3% zaniedbywanych mężczyzn zamieszkiwało wspólne mieszkanie oraz wynajmowało lokal. Natomiast 20,0% posiadało własne mieszkanie. 73,3% cieszyło się dobrym, a 26,7% złym zdrowiem.



Sytuację rodzinną w przypadku mężczyzn najczęściej opisano jako wspólne wychowywanie dzieci (40,0%). Pozostałe wskazania to: 20,0% samotne/samodzielne wychowywanie dzieci, 13,3% bez dzieci, 13,3% dorosłe dzieci zamieszkujące odrębne gospodarstwa domowe, 4,7% dorosłe dzieci we wspólnym gospodarstwie domowym.

Podsumowując dokonane analizy należy stwierdzić, że najczęściej zaniedbywane były kobiety, zaś z osobami stosującymi zazwyczaj łączyła je relacja małżeńska/partnerska. Zaniedbanie było wysoce powiązane z przemocą psychiczną, fizyczną oraz ekonomiczną. Tylko w przypadku tej formy przemocy ODP najczęściej pozostawały bez zatrudnienia, były więc zależne finansowo, mimo, iż większość z nich była w wieku produkcyjnym. Najczęściej wynajmowały mieszkanie, wspólnie wychowywały dziecko/dzieci i cieszyły się dobrym zdrowiem.



Podsumowanie

Analiza danych pozyskanych z procedur „Niebieskie Karty” wszczętych w 2023 roku na terenie województwa pomorskiego, potwierdziła, że niezależnie od formy przemocy, osobami, które najczęściej jej doznają są kobiety. Zjawisko nie wydaje się różnicować na poziomie czasu w roku (liczba wszczynanych procedur w poszczególnych kwartałach roku jest na zbliżonym poziomie), jednak zaznacza się ona na poziomie przestrzennym. Zasadniczo obserwowalna jest tendencja do wzrostu natężenia zjawiska w odniesieniu do liczby ludności (nie zaś samej liczby wszczętych procedur NK) wraz z oddalaniem się od aglomeracji trójmiejskiej. Uwidacznia się ona zwłaszcza wtedy, gdy pod uwagę weźmiemy odsetek procedur ogółem czy tych dotyczących osób dorosłych. Tendencja ta nie ma jednak ogólnie obowiązującego charakteru (nie dotyczy bezwzględnie wszystkich jednostek), bowiem występują wyjątki od tej reguły. Może to wynikać zarówno z sytuacji demograficznej, społecznej (m.in. wrażliwości i sposobów reagowania na przemoc), jak i skuteczności instytucji oraz służb w ujawnianiu występowania przemocy.

Osobami stosującymi przemoc najczęściej były osoby z najbliższego otoczenia domowego i rodzinnego. W przypadku osób dorosłych, 71,5% przypadków to sytuacje, gdy przemoc stosuje żona/partnerka lub mąż/partner. Szczególne znaczenie ma fakt, że taki stosunek pokrewieństwa dwukrotnie częściej dotyczy kobiet niż mężczyzn.

W analizowanym okresie najczęściej doznawano przemocy psychicznej, która często współtowarzyszyła innym jej formom. W zdecydowanej większości doznawano więcej niż jednej formy przemocy – w 85,1% przypadków dla osób dorosłych wskazano co najmniej dwie jej formy. Najrzadziej doznawano zaniedbania, a zaraz za nim uplasowała się przemoc seksualna. Przemoc nie odbiła się jednak na ocenie stanu zdrowia osób doznających – w zdecydowanej większości posiadały dobre zdrowie.

Osoby doznające przemocy najczęściej wychowywały dziecko/dzieci, co pozwala wnioskować, że są one świadkami przemocy i narażone na szereg negatywnych konsekwencji – tak w aktualnym, jak i przyszłym, dorosłym już życiu. Badawcze obserwacje, także w przypadku osób doznających przemocy, pokazują,



że obowiązkami opiekuńczymi zdecydowanie częściej obciążone są kobiety niż mężczyźni – ci drudzy najczęściej nie posiadali dzieci.

Przemocy częściej doświadczały osoby w wieku produkcyjnym niż poprodukcyjnym. Nie zaobserwowano istotnych różnic w rozkładzie poszczególnych grup wieku wśród kobiet i mężczyzn.

Osoby doznające przemocy najczęściej pozostawały w zatrudnieniu, a sytuacja kobiet i mężczyzn niemal się nie różni. Różnice zaobserwowano natomiast wśród osób pozostających bez pracy (więcej kobiet niż mężczyzn) czy niezdolności do pracy (więcej mężczyzn niż kobiet). Sytuacja zawodowa wydaje się bezpośrednio warunkować sytuację ekonomiczną osób doznających przemocy – większość z nich była niezależna finansowo i także w tym przypadku nie zaobserwowano istotnych różnic między kobietami i mężczyznami. Mężczyźni natomiast częściej przebywali na emeryturze, zaś kobiety częściej utrzymywały się ze świadczeń.

Większość osób doznających przemocy domowej posiadało wspólne lub własne mieszkanie, a także zamieszkiwało wynajmowany lokal. Kobiety częściej niż mężczyźni zajmowały wspólny lub wynajmowany lokal, mężczyźni zaś częściej posiadali własne mieszkanie. Pod tym kątem kobiety wydają się być w relatywnie trudniejszej sytuacji życiowej, a poziom trudności zwiększa się, jeśli uwzględnimy także, na przykład, sytuację ekonomiczną.

Słabo rozpoznana pozostaje natomiast sytuacja osób definiujących własną płęć poza binarnym systemem, które doznają przemocy domowej. W analizowanym okresie ich odsetek sięgnął zaledwie 0,2%, co może być rezultatem wielu czynników. Badania światowe pokazują, że są one istotnie narażone na doznawanie przemocy, zatem ważne jest obserwowanie zjawisk dotyczących także tej grupy osób.

Pozyskane w badaniu dane nie pozwalają uogólniać wniosków na poziom zjawiska przemocy domowej jako takiego, lecz ograniczają się do sytuacji osób doznających przemocy w roku objętym badaniem na terenie województwa pomorskiego. Na ich podstawie można jednak dokonać pewnych obserwacji o tymże zjawisku, a także traktować zebrane dane i doświadczenia jako punkt wyjścia do dalszej eksploracji.



Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego



Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską



Biorąc pod uwagę proces zbierania danych, należy zwrócić uwagę na potrzebę prowadzenia badań i analizowania zjawiska przemocy domowej, nie tylko na poziomie jednostek samorządu terytorialnego, lecz również na poziomie kraju. Tych rozwiązań, zwłaszcza o charakterze systemowym, zdecydowanie brakuje.

Planowanie polityki społecznej, w tym działań ukierunkowanych na przeciwdziałanie przemocy, na każdym szczeblu administracji publicznej wymaga działań diagnostycznych, które pozwolą scharakteryzować zjawisko, a następnie zaplanować skuteczne interwencje. Potrzeba zatem prowadzenia pogłębionych badań, które powinny mieć długoterminowy i powtarzalny charakter. Jedynie takie obserwacje pozwolą dostrzec zmiany zachodzące w analizowanym zjawisku.



Wnioski końcowe i rekomendacje

Tabela 15. Wnioski i rekomendacje z badania

wnioski	rekomendacje
Występowanie przemocy jest przestrzennie zróżnicowane – zasadniczo występowania przemocy w województwie rośnie wraz z terytorialnym oddalaniem się od aglomeracji trójmiejskiej, jednak występują odstępstwa od tej reguły.	- Prowadzenie szkoleń w zakresie rozpoznawania przemocy domowej (szczególnie na peryferiach województwa). - Prowadzenie kampanii i dialogu społecznego ukierunkowanego na reagowanie na obserwowaną przemoc domową (szczególnie na peryferiach województwa).
- W co czwartej procedurze NK główną ODP było dziecko. - Udział procedur wszczętych dla dzieci jest wyższy niż dla dorosłych (liczba procedur w stosunku do liczby mieszkańców; powiatowe zróżnicowanie przestrzenne).	- Prowadzenie szkoleń w zakresie rozpoznawania przemocy domowej, z uwzględnieniem rozpoznawania przemocy stosowanej wobec dzieci. - Upowszechnianie wsparcia w formie asystentury rodzin oraz działań edukacyjnych dedykowanych osobom posiadającym dzieci (np. szkoła dla rodziców). - Prowadzenie kampanii społecznej ukierunkowanej na zapobieganie stosowania przemocy wobec dzieci.
Kobiety niemal dziewięć razy częściej niż mężczyźni doświadczają przemocy.	Poszerzanie oferty wsparcia dla kobiet doświadczających przemocy. Uwzględnianie w systemie wsparcia aspektów związanych z zapewnieniem potrzeb socjalno-bytowych w związku z charakterystyką kobiet doświadczających



wnioski	rekomendacje
	przemocy (sytuacja ekonomiczna, mieszkaniowa, rodzinna i zawodowa). • Objęcie szkół zintensyfikowanym wsparciem edukacyjnym w zakresie profilaktyki przemocy (dzieci) oraz prawidłowego reagowania (kadra szkół).
• W 9 procedurach nie wskazano żadnej formy przemocy. • W 85% wszczętych procedur występowały co najmniej dwie formy przemocy.	• Szkolenie służb uprawnionych do wszczęcia procedury w zakresie prawidłowego wypełniania formularzy NK.
• 95% osób doświadczających przemocy doświadcza znęcania psychicznego. • Przemoc fizyczna, ekonomiczna, seksualna zaniedbanie oraz inne formy przemocy były najsilniej skorelowane z doświadczaniem przemocy psychicznej. • Przemoc psychiczna oraz uszkodzenia ciała, najczęściej współwystępowały z przemocą fizyczną.	• Szkolenie kadr w obszarze rozpoznawania przemocy psychicznej (m.in. instytucji pomocy społecznej; służb – Policja, ochrona zdrowia; oświata; oraz osoby uprawnione do prowadzenia procedur NK). • Budowanie wrażliwości społecznej w zakresie reagowania na przemoc (w związku z powszechnością przemocy psychicznej). • Rozbudowa oferty wsparcia dla osób w kryzysie psychicznym.
• W 71,5% procedur osoby doświadczające przemocy z osobami stosującymi łączyła relacja małżeńska lub partnerska. • Kobiety niemal dwa razy częściej niż mężczyźni doświadczali przemocy ze strony osób, z którymi łączyła je	• Prowadzenie działań edukacyjnych w zakresie budowania prawidłowych relacji partnerskich, uwzględniających m.in. wzajemny szacunek i porozumienie bez przemocy.



wnioski	rekomendacje
relacja małżeńska lub partnerska (K=76,3%; M=39,5%). W przypadku mężczyzn częściej niż w przypadku kobiet osobami stosującymi były dzieci, rodzice, rodzeństwo oraz macocha/ojczym.	
- ODP najczęściej wspólnie wychowują dziecko/dzieci (38,6%). - Kobiety najczęściej wspólnie z mężem lub osobą partnerską wychowywały dziecko/dzieci (40,9%). Niemal cztery razy częściej niż mężczyźni wychowywały samotnie/samodzielnie dziecko/dzieci. - Sytuację rodzinną mężczyzn doświadczających przemocy najczęściej charakteryzowało nieposiadanie dzieci.	- Objęcie wsparciem nie tylko osoby doświadczającej przemocy i przemoc stosującej, ale także inne osoby pozostające we wspólnym gospodarstwie rodzinnym, pozostające w bezpośrednim związku z relacją przemocową (świadkowie). Wsparcie powinno obejmować: wsparcie psychologiczne, edukacyjne, socjalno-bytowe lub inne – w zależności od potrzeb. - Konieczność zwiększenia zatrudnienia asystentów rodziny w gminnych ośrodkach pomocy społecznej, by mogli pracować z rodzinami, w których występuje przemoc, zanim nastąpi eskalacja problemu.
80,9% ODP jest w wieku produkcyjnym i najczęściej pozostają w zatrudnieniu. - Kobiety częściej niż mężczyźni pozostawały bez zatrudnienia (26,1% K, 17,4% M). - Mężczyźni doświadczający przemocy częściej niż kobiety prowadzili własną	Wsparcie kobiet doświadczających przemocy powinno uwzględniać ich sytuację ekonomiczną. Należy uwzględniać możliwość wsparcia w formie świadczeń pieniężnych, jako warunku zatrzymania przemocy i późniejszej samodzielności ODP.



wnioski	rekomendacje
działalność gospodarczą lub byli niezdolni do pracy. • Brak zatrudnienia nie determinuje występowania zjawiska przemocy domowej.	• Zwiększanie liczby dostępnych miejsc w istniejących już ośrodkach oraz tworzenie nowych miejsc pobytu krótko- i długoterminowego dla osób doznających przemocy domowej. • Poszerzanie oferty mieszkalnictwa komunalnego, socjalnego oraz wspieranego/wspomagane.
• Połowa ODP jest niezależna finansowo. 16,7% charakteryzuje zależność finansowa, a 6,7% utrzymuje się ze świadczeń. • Kobiety doznające przemocy są nieco częściej niż mężczyźni zależne, zaś rzadziej niezależne finansowo. • Kobiety dwukrotnie częściej niż mężczyźni utrzymują się ze świadczeń.	• Wsparcie kobiet doznających przemocy powinno uwzględniać ich sytuację ekonomiczną. Należy uwzględniać możliwość wsparcia w formie świadczeń pieniężnych, jako warunku zatrzymania przemocy i późniejszej samodzielności ODP. • Zwiększanie liczby dostępnych miejsc w istniejących już ośrodkach oraz tworzenie nowych miejsc pobytu krótko- i długoterminowego dla osób doznających przemocy domowej. • Poszerzanie oferty mieszkalnictwa komunalnego, socjalnego oraz wspieranego/wspomagane.
• ODP najczęściej przebywają we wspólnym mieszkaniu, jednak nieznacznie rzadziej zamieszkują własne lub wynajmowane mieszkanie. • Doznający przemocy mężczyźni częściej niż kobiety zamieszkują lokale: własne, wspólne oraz rodziców.	• Większy nacisk na oddzielnie osoby stosującej przemoc od osoby doznającej w celu zapobiegania eskalacji (uzasadnione przypadki). • Zwiększanie liczby dostępnych miejsc w istniejących już ośrodkach oraz tworzenie nowych miejsc pobytu



wnioski	rekommendacje
• Kobiety częściej niż mężczyźni zajmują lokale: wynajmowane, komunalne oraz należące do mężów/ osób partnerskich.	- krótko- i długoterminowego dla osób doświadczających przemocy domowej. • Poszerzenie oferty mieszkalnictwa komunalnego, socjalnego oraz wspieranego/wspomaganeego.
• 69 % ODP cechuje dobre zdrowie (78,6% K, 75,4% M)	-
• Różnorodne podejście do realizacji procedur NK – brak jednolitych schematów postępowania	• Prowadzenie szkoleń w zakresie realizacji procedur NK w gminach, opracowanie schematu postępowania w różnych przypadkach.

Źródło: badanie własne.



Bibliografia

- Cabalski, M. (2014). *Przemoc stosowana przez kobiety. Studium kryminologiczne*, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków.
- Czerwińska, J. (2018). *Programy oddziaływań korekcyjno-edukacyjnych dla sprawców przemocy w rodzinie – teoria i praktyka*. „Praca Socjalna” nr 3(33).
- Ćwirynkało, K. (2013). *Osoby z niepełnosprawnością jako ofiary zaniedbania w rodzinie*, „Opuscula Sociologica” nr 1 (3).
- Dyjakon, D. (2015). *Przemoc ekonomiczna – ukryta nić zniewolenia*, „Niebieska Linia” nr 6.
- Global status report on violence prevention*, (2014) World Health Organization, dostępne: <https://www.who.int/publications/i/item/9789241564793>.
- Groszkowska, K., *Przemoc domowa i seksualna wobec kobiet w Polsce*, Instytut Prawa Ustrojowego.
- Grzyb, M., Klaus, W., Woźniak-Fajst, D., *Śmierć z ręki najbliższych – monitoring mediów* W: R. Durda, B. Gruszczyńska, M. Grzyb, W. Klaus, M. Lewoc, P. Szczupaczyńska, D. Woźniakowska-Fajst, G. Wrona. (2022). *Teraz koniec z Tobą. Czarna Księga Ofiar Przemocy Domowej w Polsce 2021*, Instytut Psychologii Zdrowia Polskiego Towarzystwa Psychologicznego, Warszawa.
- Grzymała, J. (2024). *Czy przemoc ma płeć?*, „Przegląd Socjologiczny” nr 73(1).
- Helios, J., Jedlecka, W. (2017) *Współczesne oblicza przemocy. Zagadnienia wybrane*, Wrocław: E-Wydawnictwo. Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa, dostępne: <https://www.bibliotekacyfrowa.pl/publication/85031>.
- Helios, J., Jedlecka, W. (2019). *Przemoc wobec dzieci w rodzinie*, E-Wydawnictwo. Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa, Wrocław.
- Kempińska, U., Rudenko, M. (2022). *Przemoc domowa wobec kobiet w dobie COVID-19 – możliwości pomocy*, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze” nr 10.



Kędzierska, K. (2017). *Kobieca przemoc ekonomiczna w Polsce*, „Czasopismo Naukowe Instytutu Studiów Kobietych” nr 1(2).

Kołodziej, K., Kolano, D., Kołodziej, K., Sowińska, D. (2025). *Wymiary temperamentu afektywnego, a doświadczenie przemocy lub wykluczenia społecznego w dzieciństwie*, „Problemy Opiekuńczo-Wychowawcze” nr 5.

Kowalczyk, B., Rys, K. (2017) *Analiza skuteczności lokalnego systemu przeciwdziałania przemocy w rodzinie z perspektywy pomocy społecznej w świetle badań*, „Praca Socjalna” nr 3(34).

Kowalewska, A. (2012). *Przemoc w rodzinie – aspekty psychologiczne* W: E. Kowalewska-Borys (red.) *Problematyka przemocy w rodzinie. Podstawowe środki prawne ochrony osób pokrzywdzonych*, Wydawnictwo Difin, Warszawa.

Lelek-Kratiuk, M., Pawłowski, L. (2012). *Koszty zdrowotne i społeczne przemocy domowej wobec kobiet*, „Państwo i Społeczeństwo” nr 4 (XII).

Lewoc, M. (2022). *Dane statystyczne z sądów powszechnych i prokuratury* W: R. Durda, B. Gruszczyńska, M. Grzyb, W. Klaus, M. Lewoc, P. Szczupaczyńska, D. Woźniakowska-Fajst, G. Wrona, *Teraz koniec z Tobą. Czarna Księga Ofiar Przemocy Domowej w Polsce 2021*, Instytut Psychologii Zdrowia Polskiego Towarzystwa Psychologicznego, Warszawa.

Łapniewska, Z. (2010). *Koszty przemocy, zaniechania i niewydolności systemu wobec występowania tego zjawiska w rodzinie* W: B. Zadumińska (red.), *Interwencja w kryzysie – kryzys w interwencji: refleksje, analizy, krytyka*, Towarzystwo Interwencji Kryzysowej, Wydawnictwo Oktopus. Kraków.

Makara-Studzińska, M., Sosnowska, K. (2012). *Przemoc wobec osób starszych – przegląd badań*, „Psychiatria i Psychologia Kliniczna” nr 12(1).

Makaruk, K., Drabarek, K. (2022). *Postawy wobec kar fizycznych i ich stosowanie. Raport z badań*, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę.



Mazur, J. (2002). *Przemoc w rodzinie. Teoria a rzeczywistość*, Wydawnictwo Naukowe Żak, Warszawa.

Mróz, D. (2013). *Praktyczne rozwiązania realizacji procedury „Niebieskie Karty”*, Warszawa.

Panek, E. (2017). *Wola mocy ku przemocy. Społeczne i kulturowe aspekty zjawiska zachowań przemocowych w rodzinie*, „Praca Socjalna” nr 2(33).

Piekło, B. (2023). *Przemoc domowa. Uwagi definicyjne i systemowe*, „Kwartalnik Krajowej Szkoły Sądownictwa i Prokuratury”, Zeszyt 3 (51).

Przemoc wobec dzieci – opinie, doświadczenia, reagowanie. Komunikat z badań nr 110/2023, Centrum Badania Opinii Społecznej, Wrzesień 2023.

Sochocka, L., Komenda-Kołecka J. (2014). *Zaniedbanie – (nie)świadomą formą przemocy wobec dziecka*, „Medycyna Środowiskowa” nr 17(1).

Spurek, S. (2023). *Przeciwdziałanie przemocy domowej. Komentarz*, wyd. VI, Warszawa, art. 2.

Szafranek, A. (2017). *Konflikt i przemoc z udziałem seniorów w domach pomocy społecznej – uregulowania prawne i rekomendacje działań naprawczych. Przykład Podlasia*, „Praca Socjalna” nr 2(33).

Tomczyszyn, D., Dajemna, B. (2010). *Przemoc domowa. Wywiady z matkami – ofiarami przemocy w Białej Podlaskiej*, „Rozprawy Społeczne” nr 2 (IV).

Wójcik, Sz., Makaruk, K., Kopycka, J., Szolajska, J., Organista N. (2024). *Przemoc wobec dzieci w sporcie. Pełny raport z badań ilościowych*, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę.

Zybała, A. (2014). *Architektura polityki walki z przemocą w rodzinie*, „Polityka Społeczna”, nr 7.



Zielińska-Poćwiardowska, I., Sosnowska-Buxton, P. (2023). *Przemoc domowa w Polsce: zaproszenie do podjęcia socjologicznej analizy zjawiska*, „Studia Socjologiczne”, nr 2 (249).

Sprawozdanie z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie za okres I-XII 2023 r.; Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, Departament Pomocy i Integracji Społecznej.

Włodarczyk, J. (2017). *Przemoc wobec dzieci*, „Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka”, 16(1).

Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1673).

Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1283 z późn. zm.).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 6 września 2023 r. w sprawie procedury "Niebieskie Karty" oraz wzorów formularzy "Niebieska Karta" (Dz. U. poz. 1870).

Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 13 września 2011 r. w sprawie procedury "Niebieskie Karty" oraz wzorów formularzy "Niebieska Karta" (Dz. U. Nr 209, poz. 1245).

Niebieska Linia – formy przemocy, dostępny: <https://www.niebieskalinia.pl/o-zjawisku-przemocy/formy-przemocy>, dostęp: 30.12.2024 r.

Spis tabel

Tabela 1. Lista podmiotów uprawnionych do działania w ramach zespołu interdyscyplinarnego oraz przedstawicieli uprawnionych do wszczęcia procedury „Niebieskie Karty” i pracy w grupach diagnostyczno-pomocowych 20

Tabela 2. Porównanie udziału procedur „Niebieskie Karty” ze wskazaniem osób w wieku 17 lat i mniej oraz 18 lat i więcej w ogólnej liczbie osób w tych grupach wiekowych 37

Tabela 3. Udział wybranych kategorii procedur Niebieskie Karty” wszczętych w 2023 roku w powiatach województwa pomorskiego; dane dla osób dorosłych [%] 41



Tabela 4. Udział kategorii opisujących stosunek pokrewieństwa ODP względem OSP w ogólnej liczbie procedur dla danej płci wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych	44
Tabela 5. Wybrane stosunki pokrewieństwa ODP względem OSP – liczba oraz udział w ogólnej liczbie osób wskazanych jako ODP w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w powiatach województwa pomorskiego w 2023 roku; dane dla osób dorosłych	46
Tabela 6. Wybrane kategorie opisujące sytuację rodzinną ODP w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku – udział w podziale na płeć; dane dla osób dorosłych	50
Tabela 7. Udział kategorii opisujących sytuację rodzinną ODP w ogólnej* liczbie procedur dla danej płci wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych.....	50
Tabela 8. Udział wybranych kategorii opisujących sytuację rodzinną ODP w ogólnej liczbie osób wskazanych jako ODP w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w powiatach województwa pomorskiego w 2023 roku; dane dla osób dorosłych.....	53
Tabela 9. Sytuacja zawodowa ODP w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku – udział w podziale na płeć; dane dla osób dorosłych	58
Tabela 10. Udział wybranych kategorii opisujących sytuację zawodową ODP w ogólnej* liczbie procedur dla danej płci wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych	58
Tabela 11. Liczba osób pracujących, bez pracy i niezdolnych do pracy oraz ich udział w ogólnej liczbie procedur dla osób dorosłych, wskazanych jako ODP w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w powiatach województwa pomorskiego w 2023 roku; dane dla osób dorosłych.....	61
Tabela 12. Udział wybranych kategorii opisujących sytuację ekonomiczną ODP w ogólnej liczbie osób wskazanych jako ODP w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w powiatach województwa pomorskiego w 2023 roku; dane dla osób dorosłych	65
Tabela 13. Udział wybranych kategorii opisujących sytuację mieszkaniową ODP w ogólnej* liczbie procedur dla danej płci wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych	67
Tabela 14. Udział wybranych kategorii opisujących sytuację mieszkaniową ODP w ogólnej liczbie* osób wskazanych jako ODP w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w powiatach województwa pomorskiego w 2023 roku; dane dla osób dorosłych	69
Tabela 15. Wnioski i rekomendacje z badania	119

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba procedur „Niebieskie Karty” wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku w podziale na kwartały.....	27
---	----



Wykres 2. Liczba procedur „Niebieskie Karty” wszczętych w 2023 roku w województwie pomorskim w układzie powiatów	28
Wykres 3. Udział procedur „Niebieskie Karty” w liczbie osób zamieszkujących daną jednostkę terytorialną [%]	31
Wykres 4. Stosunek liczby procedur „Niebieskie Karty” w których jako główną ODP wskazano osobę dorosłą oraz dziecko według powiatów	33
Wykres 5. Liczba procedur „Niebieskie Karty”, w których jako główną ODP wskazano dziecko	34
Wykres 6. Udział procedur „Niebieskie Karty”, w których jako główną ODP wskazano dziecko w ogólnej liczbie wszczętych procedur [%]	35
Wykres 7. ODP w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w 2023 roku w województwie pomorskim w podziale na płeć; dane dla osób dorosłych	39
Wykres 8. ODP w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w 2023 roku w powiatach województwa pomorskiego w podziale na płeć; dane dla osób dorosłych	40
Wykres 9. Stosunek pokrewieństwa osób doznających przemocy w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych	44
Wykres 10. Sytuacja rodzinna osób doznających przemocy w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych	48
Wykres 11. Sytuacja rodzinna osób doznających przemocy w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku – udział w ogólnej liczbie procedur; dane dla osób dorosłych.....	49
Wykres 12. Wiek osób doznających przemocy w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych	55
Wykres 13. Wiek w podziale na płeć osób doznających przemocy w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych	56
Wykres 14. Sytuacja zawodowa osób doznających przemocy w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych	57
Wykres 15. Liczba osób pracujących, bez pracy i niezdolnych do pracy wskazanych jako ODP w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w powiatach województwa pomorskiego w 2023 roku; dane dla osób dorosłych	60
Wykres 16. Sytuacja ekonomiczna osób doznających przemocy w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych	62
Wykres 17. Sytuacja ekonomiczna ODP w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku – udział* w podziale na płeć; dane dla osób dorosłych [%].....	63
Wykres 18. Sytuacja mieszkaniowa osób doznających przemocy w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych	66



Wykres 19. Sytuacja zdrowotna osób doznających przemocy w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych	70
Wykres 20. Sytuacja zdrowotna* osób doznających przemocy w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku w podziale na płeć; dane dla osób dorosłych	71
Wykres 21. Udział osób o dobrym i złym zdrowiu w ogólnej liczbie osób wskazanych jako ODP w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w powiatach województwa pomorskiego w 2023 roku; dane dla osób dorosłych [%].....	72
Wykres 22. Liczba osób doznających przemocy w procedurach „Niebieskie Karty” wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku według rodzajów przemocy; dane dla osób dorosłych.....	74
Wykres 23. Liczba form przemocy wskazanych w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku w podziale na płeć; dane dla osób dorosłych	75
Wykres 24. Przemoc psychiczna w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku w podziale na płeć; dane dla osób dorosłych	76
Wykres 25. Udział procedur ze wskazaniem przemocy psychicznej w ogólnej liczbie procedur "Niebieskie Karty" wszczętych w powiatach województwa pomorskiego w 2023 roku; dane dla osób dorosłych [%]	77
Wykres 26. Współwystępowanie przemocy psychicznej z innymi formami przemocy w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych.....	78
Wykres 27. Przemoc fizyczna w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku w podziale na płeć; dane dla osób dorosłych	81
Wykres 28. Udział procedur ze wskazaniem przemocy fizycznej w ogólnej liczbie procedur "Niebieskie Karty" wszczętych w powiatach województwa pomorskiego w 2023 roku; dane dla osób dorosłych [%]	83
Wykres 29. Współwystępowanie przemocy fizycznej z innymi formami przemocy w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych.....	84
Wykres 30. Uszkodzenie ciała w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku w podziale na płeć; dane dla osób dorosłych	88
Wykres 31. Udział procedur ze wskazaniem uszkodzenia ciała w ogólnej liczbie procedur "Niebieskie Karty" wszczętych w powiatach województwa pomorskiego w 2023 roku; dane dla osób dorosłych [%]	89
Wykres 32. Współwystępowanie uszkodzenia ciała z innymi formami przemocy w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych.....	90
Wykres 33. Inne formy przemocy w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku w podziale na płeć; dane dla osób dorosłych	94



Wykres 34. Udział procedur ze wskazaniem innych form przemocy w ogólnej liczbie procedur "Niebieskie Karty" wszczętych w powiatach województwa pomorskiego w 2023 roku; dane dla osób dorosłych [%]	95
Wykres 35. Współwystępowanie innych form przemocy z pozostałymi formami przemocy w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych	96
Wykres 36. Przemoc ekonomiczna w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku w podziale na płeć; dane dla osób dorosłych	101
Wykres 37. Udział procedur ze wskazaniem przemocy ekonomicznej w ogólnej liczbie procedur "Niebieskie Karty" wszczętych w powiatach województwa pomorskiego w 2023 roku; dane dla osób dorosłych [%].....	102
Wykres 38. Współwystępowanie przemocy ekonomicznej z innymi formami przemocy w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych	103
Wykres 39. Przemoc seksualna w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku w podziale na płeć; dane dla osób dorosłych	106
Wykres 40. Udział procedur ze wskazaniem przemocy seksualnej w ogólnej liczbie procedur "Niebieskie Karty" wszczętych w powiatach województwa pomorskiego w 2023 roku; dane dla osób dorosłych [%]	107
Wykres 41. Współwystępowanie przemocy seksualnej z innymi formami przemocy w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych.....	108
Wykres 42. Zaniedbanie w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku w podziale na płeć; dane dla osób dorosłych	111
Wykres 43. Udział procedur ze wskazaniem zaniedbania w ogólnej liczbie procedur "Niebieskie Karty" wszczętych w powiatach województwa pomorskiego w 2023 roku; dane dla osób dorosłych [%].....	112
Wykres 44. Współwystępowanie zaniedbania z innymi formami przemocy w procedurach "Niebieskie Karty" wszczętych w województwie pomorskim w 2023 roku; dane dla osób dorosłych.....	113

Spis map

Mapa 1. Procedury „Niebieskie Karty” wszczęte w 2023 roku w województwie pomorskim w układzie powiatów	29
Mapa 2. Udział procedur „Niebieskie Karty” w liczbie osób zamieszkujących daną jednostkę terytorialną [%]	30
Mapa 3. Udział procedur „Niebieskie Karty”, w których jako główną ODP wskazano osobę dorosłą w liczbie osób w wieku 18 i więcej lat zamieszkujących daną jednostkę terytorialną [%].....	36



Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego



Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską



Mapa 4. Udział procedur „Niebieskie karty”, w których jako główną ODP wskazano dziecko w liczbie osób w wieku 17 i mniej lat zamieszkujących daną jednostkę terytorialną [%]..... 37



Załącznik nr 1. Narzędzie badawcze

Szanowni Państwo,

w celu efektywnego diagnozowania i monitoringu zjawiska przemocy domowej na poziomie województwa ROPS przygotował dedykowane narzędzie – sprawozdanie, które obejmuje dane dotyczące osób doświadczających przemocy na podstawie informacji zawartych w procedurach „Niebieskie Karty”.

Sprawozdanie będzie zbierane w cyklu kwartalnym, obejmując dane wszystkich procedur wszczętych w danym okresie sprawozdawczym. W sprawozdaniu należy wykazać wszystkie procedury, niezależnie od podmiotu wypełniającego formularz „Niebieska Karta – A”.

W razie pytań proszę o kontakt:

Mateusz Rutkowski, m.rutkowski@pomorskie.eu, tel. 58 32 68 986

Na podstawie formularza „Niebieska Karta – A”

1. Płeć:

- ☐ kobieta
- ☐ mężczyzna
- ☐ inna

2. Miejsce zamieszkania:

- ☐ wieś
- ☐ miasto

3. Powiat zamieszkania:

- ☐ bytowski
- ☐ chojnicki
- ☐ człuchowski
- ☐ gdański
- ☐ kartuski
- ☐ kościerski
- ☐ kwidzyński
- ☐ lęborski
- ☐ malborski
- ☐ nowodworski
- ☐ pucki
- ☐ słupski
- ☐ starogardzki
- ☐ sztumski
- ☐ tczewski
- ☐ wejherowski
- ☐ Gdańsk
- ☐ Gdynia



- ☐ Słupsk
- ☐ Sopot

4. Wiek:

- ☐ przedprodukcyjny
- ☐ produkcyjny
- ☐ poprodukcyjny

5. Czy ODP jest dziecko?

- ☐ tak
- ☐ nie

6. Rodzaje przemocy:

- ☐ fizyczna
- ☐ psychiczna
- ☐ ekonomiczna
- ☐ seksualna
- ☐ uszkodzenie ciała
- ☐ zaniedbanie
- ☐ inna – jaka? (wpisać w uwagach)

7. Stopień pokrewieństwa względem OSP:

- ☐ matka
- ☐ ojciec
- ☐ macocha
- ☐ ojczym
- ☐ mąż/partner
- ☐ żona/partnerka
- ☐ córka
- ☐ syn
- ☐ brat
- ☐ siostra
- ☐ pasierb
- ☐ pasierbica
- ☐ wnuk
- ☐ wnuczka
- ☐ siostrzenica
- ☐ siostrzeniec
- ☐ inni nieletni
- ☐ inny (jaki? wpisać w uwagach)

Na podstawie formularza „Niebieska Karta – C”

8. Sytuacja zawodowa:

- ☐ działalność gospodarcza
- ☐ pozostający/a bez pracy
- ☐ pracujący/a



- ☐ niezdolny/a do pracy
- ☐ staż/praktyka
- ☐ prace społecznie użyteczne
- ☐ inna (jaka? wpisać w uwagach)
- ☐ brak danych
- ☐ nie wypełniono NK C
- ☐ nie dotyczy

9. Sytuacja ekonomiczna:

- ☐ niezależny/a finansowo
- ☐ zależny/a finansowo
- ☐ częściowo niezależny/a
- ☐ utrzymuje się ze świadczeń OPS
- ☐ pobiera rentę
- ☐ pobiera emeryturę
- ☐ pobiera rentę i emeryturę
- ☐ pobiera emeryturę i pracuje
- ☐ inna (jaka? wpisać w uwagach)
- ☐ brak danych
- ☐ nie wypełniono NK C
- ☐ nie dotyczy

10. Sytuacja mieszkaniowa:

- ☐ mieszkanie własne
- ☐ mieszkanie wspólne
- ☐ mieszkanie wynajmowane
- ☐ mieszkanie partnera/ki
- ☐ mieszkanie rodziny partnera/ki
- ☐ mieszkanie byłego partnera/ki
- ☐ mieszkanie rodziców
- ☐ mieszkanie komunalne
- ☐ mieszkanie chronione
- ☐ mieszkanie socjalne
- ☐ DPS
- ☐ SOW, OIK, CIK
- ☐ inna (jaka? wpisać w uwagach)
- ☐ brak danych
- ☐ nie wypełniono NK C
- ☐ nie dotyczy

11. Sytuacja zdrowotna:

- ☐ dobra
- ☐ zła
- ☐ brak danych
- ☐ nie wypełniono NK C
- ☐ nie dotyczy



12. Sytuacja rodzinna:

- ☐ bez dzieci
- ☐ wspólnie wychowujący dziecko/i
- ☐ samotnie wychowujący dziecko/i
- ☐ pozbawienie władzy rodzicielskiej
- ☐ ograniczenie władzy rodzicielskiej
- ☐ dziecko/i w rodzinie zastępczej
- ☐ dziecko/i w placówce opiekuńczej
- ☐ dorosłe dziecko/dzieci we wspólnym gospodarstwie domowym
- ☐ inna (jaka? wpisać w uwagach)
- ☐ dorosłe dzieci
- ☐ brak danych
- ☐ nie wypełniono NK C
- ☐ nie dotyczy

Uwagi (niewymagane)



URZĄD MARSZAŁKOWSKI WOJEWÓDZTWA POMORSKIEGO



Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego



Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską



WŁĄCZAMY
pomorskie!



Realizacja badania oraz opracowanie raportu:

dr Mateusz Rutkowski

Nadzór nad realizacją:

Maciej Kochanowski

Akceptacja raportu:

Kinga Myrcik, Maciej Kochanowski

Referat Analiz i Rozwoju

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego

ul. Okopowa 21/27, 80-810 Gdańsk

rops.pomorskie.eu

Kontakt w sprawie raportu:

tel. 58 326 87 54, e-mail: m.rutkowski@pomorskie.eu

Zdjęcie na okładce: ©Depositphotos

Gdańsk 2025